

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EN SLÆGT
OG
LIDT AF DENS HISTORIE

VED A. S.

EN SLÆGT

EN SLÆGT
OG
LIDT AF DENS HISTORIE

VED A. S.

Henfarne Slægter
i Landets Marv
sig ej fornægter.
Bevar din Arv.

Johs. V. Jensen.

FORORD

Naar i de senere Aar Interessen for Fædrene og Fortiden er blevet saa levende, har det vel sin Aarsag i, at det er blevet mere klart for os, at et Folks Fortid og Fremtid udgør en Helhed, og at af Fortiden lærer man Fremtiden at kende.

I mangedobbelt Grad synes dette at kunne gælde, naar vi eftersøger vor egen Slægt og de Minder, der maatte være bevaret om den, spørger om, hvorledes den Række af Slægter før os, der har skabt vort Legeme og præget vort Sind, har levet og lidt, har troet og tænkt; hvorledes de har været med til at bygge vort Land, selv om det var under beskedne Former.

Det at kende sin Oprindelse, at vide, hvis Blod der flyder i ens Aarer, kan vise Vejen til Forstaelse af en selv.

Digteren skriver:

Hvert skimlet Skrift, hver skjoldet Alterbog
har gemt et Gran af Slægtens Ve og Vaade,
nu skal de vise mig, hvad Vej jeg drog,
og løfte mig en Flig af Livets Gaade.

Disse Brudstykker af en Slægts Historie i Modgang og Medgang viser baade ondt og godt og vil tale til os — Efterslægten — om, at vi skal værne og vogte den Arv, vi fik, hæderligt.

Det er mit Haab, at de efterfølgende Slægter vil fortsætte dette Forsøg paa at mindes dem, der gik bort.

CHARLOTTENLUND, 1943.

A. S.

ELSE HANSDATTERS FORSLÆGT.

RIBESLÆGTEN.

»De ældgamle Bagge Sønners Stamme«, som det allerede i 1702 hedder paa Jens Lauridsen Bagges Ligsten, horer til Ribe Bys ældste og mest ansete Slægter.

Thure Hartbo, der døde 1330, og hans Hustru, Kristine, død 1336, blev begge begravede i St. Klemens Kirke i Ribe. Ifølge J. Kinck: »Ribe Bys Historie« fremgaar det, at de maa have ejet Jorder, Gods og Enge i Nærheden af Ribe; men ellers er intet bekendt om dem. De havde to, maaske flere Børn: Sønnen Peder Thuresen, der nævnes som Kannik i Ribe 1330 og senere blev Biskop, og Datteren Æsa. Denne blev gift med det først kendte Medlem af Bakæ eller Bagheslægten, Niels Bakæ, der var Raadmand i Ribe 1330. Da Thure Hartbo uden Tvivl var adelig, har Bakæ efter al Sandsynlighed ogsaa været det. Han døde under og af Pesten (den sorte Død) 29. Maj 1350 kort efter sin Hustru Fru Æsa, der døde 2. Februar. Deres Aartid — Mindehøjtid — holdtes for 3 Sk. Sterl. i aarlig Indtægt af nogle Jorder paa Rømø, paa et Sted, der kaldtes Helm.

I Aaret 1425 foregik der et Skifte, der kan tjene til Bevis for, hvor betydeligt Jordegods, der var paa Bakæslægtens Hænder. Den afdøde, efter hvem Skiftet fandt Sted, var en Hans Bagæ, og Arvingerne var Borgmester Godik Bagæ, Raadmand Hennike Piksteen og Jens Tulesen. De modte den 11. Juni for et Par af Kannikerne i Barbara Kapel ved Domkirken og »skiftede der venligen imellem sig« det Jordegods, som

var tilfaldet dem. Man ved kun om Hennike Piksteens Part; denne bestod af en bebygget og seks øde Gaarde i Velling Sogn, en bebygget Gaard i Brejning Sogn, en do. i Filling Sogn foruden alt det øde Gods samme Sted, alt den afdødes Gods i Skarrild med Møllested og Skov, alt hans Gods i Stavning Sogn, bebygget og øde, og alt hans øde Gods i Sneibjerg og No Sogne og paa Rindum og Ringkøbing Mark. Nu maa man ikke tro, siges der, at Gods, der var øde (d. v. s. ubebygget), ingen Indtægt gav; undertiden gav det næsten lige saa meget som det be-

Godik Bakæs Segl.

byggede. Dagen før var Arvingerne mødte paa Bytinget og havde der vitterliggjort, at de havde delt alt Jordegodset imellem sig undtagen Tranemosegaard i Velling Sogn og Klappæ (Klaptoft) Mølle samme Sted.

Som før nævnt var Bakæ (Bagæ, Baghe) rimeligvis en adelig Slægt. Borgmester Godik Bakæ fører i sit Segl et Skjold med to Figurer,

der synes at forestille Hummerkløer. Han var Raadmand 1394 og Borgmester 1408 og 1424. En anden af Slægten, Lydikin Bakæ, nævnes som Raadmand 1372 og senere, Peder Bagghe som Borgmester 1481. Af Slægten har fem været Raadmænd, deraf blev de tre Borgmestre.

Om Las Pedersen Bagghe, som vel nok er Borgmester Peder Bagghes Søn, vides noget mere; han var Raadmand 1481 og Borgmester efter Faderen 1483 og indtil sin Død 1514. I det mindste fra Aar 1500 var han Dronning Kristines Tolder i Byen. Han og hans Hustru Elsef (Elisabet, Else) lod bygge et Kapel syd for Byen for Enden af den Dæmning, hvorpaa senere Haderslevvejen gik. Kapellet var indviet til det hellige Kors, og der var stiftet et Broderskab i det. Stedet, hvor Kapellet stod, hedder endnu Korseng; men der findes intet Spor af Bygningen. Las Bagghe nævnes ogsaa i en Sag, som Ribe By havde med Lensmanden fra Tørring, Hans von Ahlefeldt, der, tværtimod Kongens Forbud, vilde udføre en Skibsladning Korn; men Ribe Bys Borgere opsnappede Skibet og førte det ind til Byen, hvor Ahlefeldts Tjenere blev lagt i »Stok og Blok«. Herover anklagede Lensmanden Magistraten for Kongen, og Byens Borgmestre Store Iver og Las Bagghe

modte 23. Maj 1483 for Kongens Retterting i Graabrødrekloster i København. Det endte med, at Kongen dømte Opbringelsen for gyldig og Deltagerne for angerløse.

Las Bagge var Oldemand i det ansete St. Peters Gilde i Ribe. Den 6. August 1514 døde han og blev begravet i Domkirken imellem det hellige Kors og St. Antonius' Alter. Hans Søn, Præsten Peder, og hans Efterleverske Elsef skænkede et Hus til Domkirken, for at hans og hans Forældres Aartid skulde holdes paa sædvanlig Maade til evig Tid. Brevet herom er dateret den 4. Januar 1515.

Bakke eller Bagge Familien vedblev at blomstre i Ribe indtil Reformationen, og, hedder det hos Kinck: Den senere saa bekendte Familie Baggesen nedstammer uden Tvivl fra den. Det samme mener Dr. L. Bobé i sin Afhandling om Digteren Jens Baggesens Slægt.

Den første Mand af den yngre Familie er Bagge Jensen, der var Barnebarn af en Kvinde, der hed Anne Bagges. Hun havde været tre Gange gift, og hendes første Mand, hvis Navn hun efter Datidens Skik vedblev at bære, har altsaa heddet Bagge. Dette Navn er ligesom Else blevet ved at holde sig i Slægten (Bagge Gleerup). Anne Bagges Mand har maaske været Peder Bagge, der var Borgmester 1481, Raadmand allerede fra 1479. Bagge Jensen er født 1511. Allerede som ungt Menneske fik han af Biskop Ivar Munck Fæstet paa »de Meldamme«, som hans Bedstemoder Anne Bagges havde haft i Fæste, uden nogen Afgift, idet Biskoppen erklærede, at han ikke vilde fæste Engen til nogen anden, selv mod dobbelt Afgift, fordi Bagge og hans »Forældre«, d. v. s. Forfædre, havde gjort Stiftet god Skjel. 1544 forekommer han blandt Byens 24 Mænd, fra 1557 som Raadmand og tillige i mange Aar som en af Forstanderne for Hospitalet. Han blev en rig Mand. Hans Skatteansættelse var i 1549 7 Mark; den steg i 1559 til 10 Mark og var i 1569 18 Mark. Han var første Gang gift med en Stofdatter af Borgmester Niels Krabbe, Margrethe, derefter (fra 1545) med Cecile Pedersdatter, Datter af Peder Ibsen og Anne, en Stofdatter af Borgmester Jørgen Pedersen Juul. En Broder til Cecile, Hans, synes at have været en stor Slagsbroder. I 1558 blev han indkaldt paa Raadhuset, fordi han 1) havde undsagt sin Svoger Jens Hegelund, 2) overfaldet sin Moders

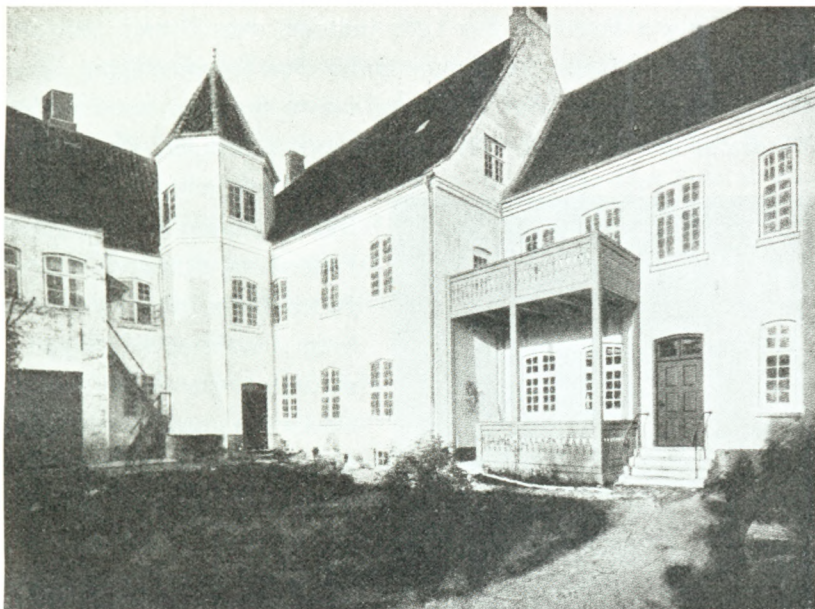

Porsborg. Set fra Torvet.

Svend, 3) saaret en af sin ovennævnte Svogers Svende paa Viborg Marked og 4) saaret sin anden Svoger Bagge Jensen. Senere blev han dræbt, vel sagtens i Slagsmaal; men de nærmere Omstændigheder kendes ikke.

Med sin anden Hustru havde han to Sonner og seks Dotre. Han døde den 24. Oktober 1578; Cecile Aaret efter den 2. April.

Peder Baggesen, Son af Bagge Jensens andet Ægteskab, er født 1546. I hans Ungdom blev der en Gang (1571) rettet haarde Beskyldninger imod ham af den Poul Hansen, Raadmand Hans Jensens Son, som to Aar senere blev dræbt af Peder Baggestens tilkommende Svoger Anders Sørensen Klyn. Den sidste Mandag i April Maaned tog Peder Baggesen Tingsvidne om, at han »ikke selv klippede og forvekslede eller lod klippe og forfalske nogen af sin Faders eller sine egne Øxne, efter at han først havde solgt dem«. Særlig retfærdiggjordes hans Opførsel paa en Rejse med Stude til Hamborg og ved en Handel med en Mand i Nimwegen. Samme Dag gav først 24 Mand og derpaa alle de »Kjøbmænd, som havde været paa Rejse i Tyskland og andre Lande«, ham det Skuds-

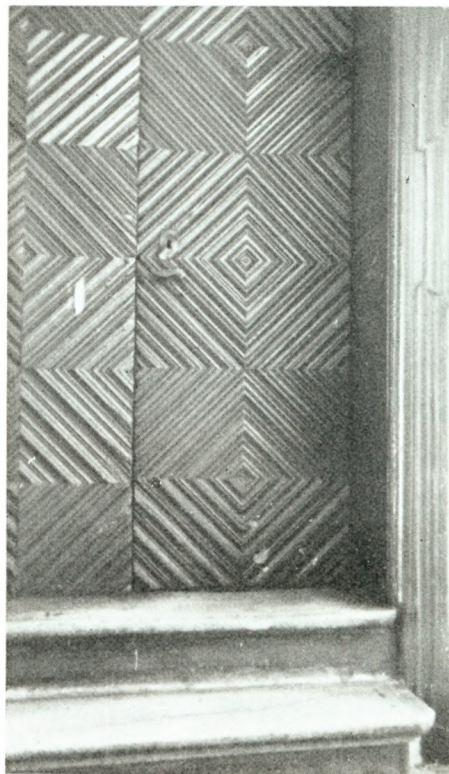
Forsborg. Set fra Gaarden.

maal, at de ikke vidste andet end godt om ham. Poul Hansen forte Sagen frem for en anden Domstol, men fik heller ikke der Medhold. Lige saa uheldig var han med en Beskyldning mod Bagge Jensen for, at denne skulde have forsegleet et falsk Brev med Byens Segl.

Den 30. November 1572 giftede Peder Baggesen sig med Dorethe Sorensdatter, en Datter af Borgmester Soren Jakobsen Stage, hvorved han blev Svoger til den kongelige Historiograf M. Hans Svaning, til Biskop Poul Madsen og til fornævnte Anders Sorensen Klyn, alle i Ribe. Han blev Raadmand senest 1581 og blev en meget rig Mand. Allerede Aaret efter Faderens Død skattede han efter 18 Mk.; han var da Byens højeste Skatteyder; ti Aar senere var han steget til 27 Mk., medens den næsthøjeste var hans Svoger Anders Sorensen, der skattede efter 18 Mk. Han boede vistnok paa det østlige Hjørne af Storegade og Sorte-brodragade.

Gaarden Porsborg i Ribe, der er bygget af Peder Baggesen, beskrives af Kinck saaledes: Paa det østlige Hjørne af Torvet og Stenbogade rejste sig mellem 1580 og 1590 den anselige endnu velbevarede Gaard,

som har Navnet Porsborg. For 1580 indtoges dens Grund, som indtil 1876 strakte sig langs Stenbogade indtil Per Dovns Slippe, af fire Ejendomme, af hvilke den nordligste var et Stenhus, som ejedes og beboedes af den bekendte Hans Christensen Bartskjær. Den sydligste

Den gamle Indgangsdør i Porsborg.

var ogsaa en gammel anelig Bygning, som havde Navnet Pedersborg, rimeligvis efter den Peder Dovn eller Dovn, efter hvem den tilstodende Slippe har sit Navn. Da Ribe Diskontobank i 1877 opførte sin ny Bygning i Stenbogade, fandtes Spor af en gammel solid Bygning og en fuldt bevaret Kælder, som paany kunde tages i Brug.

Efter Ildebranden i 1580 købte Peder Baggesen de fornævnte fire Grunde og opførte den nu staaende Bygning, hvis Hovedfløj kom til at vende ud mod Torvet; en kortere Fløj af Hovedbygningen vender ud mod Stenbogade. I det indvendige Hjørne af de to Floje staar et rundt Taarn, i hvilket

en Vindeltrappe forbinder Etagerne. Bygningen er i to Stokværk og meget solidt bygget, hvad der da ogsaa har vist sig ved den udmærkede Maade, hvorpaa den har holdt sig under sin temmelig vekslende Skæbne. Hovedfløjen har en Længde af $29\frac{1}{2}$ Alen, Sidefløjen af 8 Alen. Den førstes Dybde er $15\frac{1}{2}$ Alen, anvendt til en Række rummelige Værelser mod Torvet og en bagved løbende Gang mod Gaarden. Stokværkenes Højde er 4 Alen 21 Tommer, Kælderen, som strækker sig under hele Huset, er forsynet med Tøndehvælvninger, som hviler

dels imod Ydermurene, dels paa en Række svære Midtpiller. — Nu, i 1941, er Husets Ydre sikkert nøjagtig som for 350 Aar siden med Undtagelse af, at der er lavet en Indgang fra Torvet. Den oprindelige Indgang i Porten fra Stenbogade er bevaret, og Døren, der er af svært Egetræ, er sikkert den oprindelige. Den indvendige Opdeling af Rumene er ændret, men mange af Dørene, der er af Eg og med store Messinglaase, er meget gamle og vel ogsaa nok de oprindelige. Vindeltrappen i Taarnet er sikkert ikke fornyet; Tagværket, der ligeledes er af Egetræ, heller ikke.

I Hovedflojen mod Torvet er der nu Lokaler for Sparekassen og i Sideflojen Amtstue. Landbosparekassen i Ribe, der ejer Porsborg, værner smukt om den gamle fornemme Bygning.

Det har vel nok været Peder Baggesens Agt selv at bo i Ejendommen; men hans tidlige Død har forhindret dette. Svigersønnen Mads Pors overtog den som en Del af sin Arv, og efter ham kom den til at hedde Porsborg. I et gammelt Rim hedder det:

»Porsborg hiin røde
lagde Per Baggesens Guld øde.«

Imidlertid døde Peder Baggesen som en rig Mand, saa det maa vel være Svigersønnen Mads Pors, der var Præst og Studehandler, som har lagt Guldet øde. Han var en daarlig Person, som det gik meget stærkt tilbage for.

I 1583 forpagtede Peder Baggesen det ene af Byens Teglværker, som Byen hidtil selv havde drevet. Sammen med Borgmester Laurids Thøgersen og en Teglmester skulde han i Afgift svare 70 gl. Daler. Blandt hver Ovnfuld Sten skulde der være 3000 Tagsten, og Byens Borgere skulde i otte Dage have Forkøbsret til Stenene.

Peder Baggesen døde den 19. April 1591. Af de tolv Børn, han havde med sin Hustru, overlevede de ni ham; desuden nævnes en Slegfredson, som skulde arve 500 Rdl. Hans Hustru, Dorethe Sørensdatter Stage, der var 14 Aar, da de i 1572 blev gift, blev et Par Aar efter gift med Bertel Struck, der ogsaa blev Raadmand. Hun døde den 10. August 1602. Dagen før, da hun blev berettet, blev hun og hendes

Mand, hendes ældste Søn Bagge Pedersen og Svingersonnen Mads Pors enige om, at de, »paa det om Gud endnu vilde spare hende«, vilde skænke de syv Boliger, som de ejede i Klostergade, »til en evig Ihu-kommelse og Testamente« til Fribolig for Dannemænd og Dannekvinder, saaledes at Personer af deres Slægt, som kunde trænge dertil, skulde have en Forret til dem. Omkring 1840 blev disse Boder solgt af Fattigvæsenet og nedrevet.

Bagge Pedersen er født 1578, trolovet 6. Marts og gift 18. September 1603 med Margrethe Lauridsdatter født 1582, en Datter af Borgmester Laurids Thøgersen i Ribe.

Fra 1616 nævnes han som Raadmand. Hans Skatteansættelse steg efterhaanden fra 4½ til 6½ Mark. Der vides kun lidt om ham, hvilket kunde tyde paa, at han har været en fredelig og lidet fremtrædende Mand. Han døde som mange af Slægten i en ret ung Alder, den 1. August 1621.

I 1630 fik man i Ribe gjort den første Begyndelse til et Slags frivilligt Fattigvæsen, som man oprettede navnlig for at hindre det overhaandtagende Tiggeri, men dog ogsaa for at lindre de fattiges Nød. Der blev lavet et »klart Register paa alle vedtørvende«, som hver Lordag skulde have deres »tilforordnede« Ugepenge, og saa »maatte aldeles Ingen lade sig finde enten for Godtfolks Døre eller i Huse eller paa Gaden eller løbe efter fremmede«. Til at bestride Udgifterne blev der af 221 af Byens Borgere tegnet aarlige Bidrag, der udgjorde ialt 1570 Daler. Bidragenes Størrelse varierer meget, et enkelt paa 250 Daler, derefter 50 Daler og ned til 3 Mark. Margrete sal. Bagge Pedersen gav 30 Daler aarlig. Hun døde 27. November 1637 i sit 55. Aar. Der var 11 Børn, hvoraf 2 døde som smaa.

Deres Datter Else Baggisdatter nævnes ofte som Fadder mellem 1624 og 1630. Kort efter blev hun gift med Laurids Lauridsen, Raadmand i Aalborg.

I 300—400 Aar var Bakæ, Bagghe og Baggesen en af de fremtrædende og anselige Slægter i Ribe, der spillede en stor Rolle i det offentlige Liv. Ved at læse den Tids Historie faar man Indtrykket af, at det gennemgaaende har været dygtige og energiske Mennesker, der har

forstaaet at gøre sig gældende under alle Forhold, og som har haft Evne til at samle sig jordisk Gods paa hæderlig Maade. Det var en noget haardhændet Tid, og blodige Slagsmaal, hvor den ene Part ofte blev paa Valpladsen, forekom jævnlig; men det er en ren Undtagelse at se Slægten deltage i den Slags Opgør; de maa have forstaaet at hævde sig paa fredelig Vis. Interessant er det at lægge Mærke til, at den gennem de mange Aar stadig har søgt sin Styrke i at knytte Forbindelser med andre førende Slægter, ikke alene i Ribe, men ogsaa i flere andre jyske Byer.

ELSE HANSDATTERS FORSLÆGT.

VENDSYSSELSLÆGTEN.

Ahnctavlen med Else Hansdatters Forslægt i Vendsyssel kan synes ufuldstændig og usikker, og dens Rigtighed kan da heller ikke belægges med klare Beviser; men Sandsynligheden for dens Rigtighed er dog saa stor, at man ikke kan se bort fra dens Berettigelse.

Det er den vendsysselske Gaardmand Peder Larsen Dyrskiot (1630—1707), der som bekendt var en baade ivrig og anset Slægtsforsker, som har optegnet, hvad der ligger til Grund for nærværende.

Anders Ulff eller Kjærulff (de Ulffer fra Kjær Herred) er nævnt fra 1430 til 1450 og skal have ejet Aslundgaard i Ø. Hassing Sogn, Fogedgaard og Bjørum i Vadum foruden meget andet Gods og Gaarde i Kjær Herred, samt meget i Hvetbo og Han Herreder. Hans Son var Hans Andersen Kjærulff, gift m. Marie Bertelsdatter af Vesterbæk i Himmerland. Han var Herredsfoged i Kjær Herred og boede 1448 i Fogedgaard og nævnes 1450 og 1454. Denne Hans Kjærulff menes at være Skipper Klemens Morfar. Slægten Kjærulff var en Storbondeæt, der ved Middelalderens Slutning var udbredt over store Dele af Vendsyssel. Skipper Klemen Andersens Moder, der altsaa var en Datter af Hans Kjærulf, ved man ikke Navnet paa. Faderen hed Anders og boede i Vedsted, Aaby Sogn. Gaarden Matr. Nr. 3 skal ifølge Overleveringen være Klemens Fødested. Foruden Klemen var der flere Børn. Efterkommere er Slægten Thura.

Klemen synes tidligt at være rejst hjemmefra og have prøvet forskelligt baade til Lands og til Vands. Efter hvad Dyrskiot fortæller,

skal han være blevet en rig, bosiddende Mand i Aalborg, »havde selv baade Skibe, Gaard og Gods og besejlede baade Østersøen, Lübeck, Riga, Reval og videnom, og i Vestersøen paa England, Nederland, Frankerige og Spanien og konvojerede mange, og var en meget fornem og agtet Mand, før han indgav sig i den lübske Rebellion.«

Han er maaske født 23. Novbr. — St. Clemens Dag — 1484 eller 85, og han har været omkring 40 Aar, da han begyndte Kampen for Chr. II i 1525 som Kaperfører. Han var sikkert baade dristig og raad-snar og voldte Modstanderne stor Skade. Kongen takkede ham i et Par Breve for god Hjælp. I 1534 rejste han paa ganske kort Tid den store Bondeopstand i Nord- og Midtjylland, hvor det gik haardt ud over Herremændene, der blev dræbt, og deres Gaarde, der blev brændt. Som Historien fortæller, endte det ulykkeligt baade for Bønderne, der blev dømt at have Liv og Ejendom forbrudt og kom i den yderste Fat-tigdom og Afhængighed, og for Klemen, der sad fangen et Par Aar, bl. a. i Koldinghus, hvor man kan se »Skipper Klemens Kælder«. Han blev halshugget paa Viborg Landsting 9. September 1536; hans Hoved blev sat paa en tolv Alen høj Stage og prydet med en Blykrone, hans Legeme parteret og lagt paa Stejle.

Om Klemen Andersens Karakter og Tænkemaade kan der kun skøn-nes. Hans Eftertids Historieskrivere har gjort sig Umage for at male ham saa sort som muligt, vel i den Hensigt at tækkes dem, der havde Magten. Det synes troligt, at Klemen, der var af gammel Fribondeæt, har følt sin Retsfølelse krænket ved den Behandling, hans Standsfæller var udsat for af Adel og Præsteskab, der overalt og altid traadte paa Borger og Bonde. Derfor blev han Christian II.s Mand. Begge var i deres Tro paa Bondens Ret langt forud for deres Samtid, der fandt det utænkeligt, at Borger og Bonde kunde have nogen Ret til at leve Livet under nogenlunde samme Vilkaar som Herremænd og Bisper.

Klemen var ikke Oprører og Stimand. Han kæmpede for sin Konge med de Vaaben, Tiden gav ham i Hænde. Og han brændte Borge og slog Herremænd ihjel, fordi han dér saa Ondets Rod. Nutiden ser med andre Øjne paa Klemen end hans nærmeste Eftertid. Man forstaar nu, at han kæmpede for en Ide. Der er rejst en Statue af ham i Aalborg,

og tæt ved hans Fødegaard i Parken ved Sportspladsen i Birkelse er rejst en Mindesten, der paa Forsiden har Indskriften: Bondeføberen / Skipper Klement / Klemen Andersen / f. i Vedsted ca. 1485 / d. i Viborg 9.9.—1536; og paa modsatte Side: Rejste Bønder og Borgere / i 49 jyske Herreder / til Kamp / for Christian den II.s Sag.

Skipper Klements Mindesten i Vedsted.

Skipper Klements Mindesten i Vedsted. Videre fortæller Dyrskjøt, at hans Moders Morbroder, Bertel Kjærulff i Aslund, der døde 1672 over 90 Aar gammel, har fortalt ham, at Klemen havde nogle Døtre, hvoraf en blev gift med en Popp, og en anden var »Oldemoder« til de Rhusers og Suurers Slægter i Aalborg. Oldemoder kan betyde Stammemoder, Bedstemoder eller Oldemoder, og forsaavidt denne Overlevering fra den gamle Bertel Kjærulff er rigtig, er Laurids Jensen Suur efter Tiden at dømme Barnebarn af Klemens Datter.

Raadmand i Aalborg Laurids Jensen Suur var i Embedet 1618 og 1631. Han blev Gildebrotter i Guds Legems Laug 1584 og var Skaffer i Gildet 1597—98; han blev Majgreve 1. Maj 1617. Den 1. Marts 1631 døde han og blev begravet i Frue Kirke, hvor der var en Tavle over ham og hans Hustru. Hun hed Johanne Laursdatter Guldsmeds og stammede fra Aalborg, hvor hendes Forfædre var Handels- og Embedsmænd. Hun døde 28. Juni 1652. Johanne Laursdatter sal. Laurids Jensen Raadmands nævnes blandt de fire Dannequinder, der blev valgt til at vurdere Købmand Jens Bangs afdøde Hustrus Gangklæder (død 1639).

Om den ovenfor omtalte Tavle i vor Frue Kirke i Aalborg over Ægteparret skrives: Paa den nordre Side af Alteret . . . er en i Træ udhuggen Tavle, som Laurids Jensen har givet med disse omskrevne Ord: IMPOSITA JACOB SAXO CERVISE QVIESENS ALIFEROS SCALAS VIDIT INIRIE CHOROS. ANNO DOMINI 1632 DIE I MARTII. PIE OBIIT HONESTUS AC PRUDENS VIR LAURENTIUS JOHANNIS SENATOR HUIJUS URBIS PRIMARIUS CUM CARA SUA DILECTA HONESTA PIA. AC PUDICA MATRONA JOHANNA LAURENTII AURI FABRI F QVÆ PLACIDE IN CHRISTO EXPIRAVIT ANNO CHRISTO 1652 DIE 28 JUNII.

Son af Laurids Jensen Suur og Johanne Guldsmeds, Laurids Lauridsen, født i Aalborg, var Raadmand i Aalborg fra 1. Marts 1636 til 1649; han døde dette Aar og blev begravet 9. Oktober. Han var gift første Gang med Else Baggesdatter fra Ribe. Hun var af den kendte gamle Baggesen-Slægt.

Datter af ovennævnte Laurids Lauridsen og Else Baggesdatter, Margrete Lauridsdatter, var født 4. November 1640. Efter Forældrenes Død kom hun i Huset hos Sognepræst ved Budolfi Kirke, Jacob Hansen Brunov, der var gift med hendes Moster Ingeborg Baggesdatter. Hun blev 14. Juni 1657 gift i Budolfi med Hans Andersen. Præsten Jacob Brunov nævner hende i Kirkebogen saaledes: »Margrethe sal. Lauritz Lauritzens Daater, som i mange Aar hafver Verit i mit Huus.«

Hans Andersen, der var født i Ribe 8. Marts 1622, var Borger og Handelsmand i Aalborg og blev senere Forpagter paa Kyø, hvor han døde 23. August 1671. At Margrete Lauridsdatter blev paa Kyø og overtog Forpagtningen af Gaarden, ses af Konsumptions- og Folkeskat 1672---73 for Kyø Hovedgaard, St. Ajstrup Sogn, Slet Herred, hvor det siges, at Rasmus Jensen var Fuldmægtig der, og at Forpagtersken hed Margrete Lauridsdatter sal. Hans Andersens. Disse fik kgl. Bevilning til Ægteskab uden forudgaaende Trolovelse og Lysning 29. August 1674. Senere er Parret flyttet til Hovedgaarden Vaar i Farstrup Sogn ikke langt fra Kyø. I »Kop- og Kvægskat for Vaar Hovedgaard 1682« meddeles det: »Der paa Residerer Velfornemme Rasmus Jensen

och Hands Elschelige Hustrue Som gaarden hafuer for pachtet. Haffuer en liden Søn Hans och en Stifdatter Else.« I 1683 døde Margrete Lauridsdatter og blev begravet i Aalborg ved sin første Mands Side i Vor Frue Kirke. Om en Gravsten, der laa i den øverste Korsgang i Kirken, skrives: »Samme Steen og Sted tilhører ogsaa ærlig og Velagtet Mand Hans Andersen fordem Borger og Handelsmand her udi Aalborg, barnefødt i Riibe A^o 1622 8' Martii, som hensov udi Herren A^o 1671 d. 23. Augustii med siin kiere Hustrue erlige og gudfrygtige Quinde Margrethe Lauridsdatter barnefødt her udi Aalborg A^o 1640 d. 4. Novbr. død 1683. Gud give dem en glædelig Opstandelse.« Stenen er forlængst fjernet, vel nok 1877 ved Kirkens Ombygning. Rasmus Jensens ovenfor nævnte Steddatter, Else, Datter af Margrethe Lauridsdatter og Hans Andersen, er altsaa Else Hansdatter, der blev født 24. December 1661 og i 1683 gift med Jørgen Jensen Gleerup.

Prøve af Dyrskiøts Manuskript :

Anders Wlff. Anders Andersen Wolff och kaldit som eignede Aslundgaardh fogetgaardh Biorum och megit godz och gaardhe der I Kierherrit och megit i Huetbo och Hanherrit och haffde en graa Wlff i Wabenet gangendis. Hand leffuede I Kong Erich pommers, Kong Christoffer beyers och første Kong Christierns Tiid 1430—1440 och 1450, Som findis I gamle Breffue. Men Kierulff Naffn gafves hannem aff Kong Erich selff.

JOHANNE MARIE HESSELS FORSLÆGT.

Om Johan (John) Madsen, der er det ældste Led af denne Gren af Forslægten, det indtil nu har været muligt at finde, vides intet udover, at han maaske har boet i Agerskov, og at han var Broder til Præsten der Terkel Madsen (Scanus). Denne skal være født ca. 1488 og blev Præst i Agerskov, Haderslev Amt i 1522 eller 23 eller 28 og skal have været Præst i 71 Aar; død i 1592 eller 94, 105 Aar gammel efter at have levet under seks Konger. En anden Opfattelse siger, at der har været to Præster i den nævnte Tid, og at Terkel Madsen blev Præst der i 1548; men uanset dette tør det vel nok antages, at Johan Madsen, hvis Søn blev Præst efter Farbroderen, er født og død inden for 1500-Tallet. Sønnens Dødsaar synes ikke at modbevise denne Antagelse.

Det er ret interessant at se, at Terkel Madsen, da han blev »alderagtig«, tog Initiativet til at faa sin Brodersøn valgt til sin Eftermand i Embedet. Det synes at fremgaa af nedenstaaende Dokument, at Peder Johnsen opholdt sig i Agerskov; maaske var han født der.

At Terkel Madsen ikke længere kunde »staa sit Embede for«, synes ikke urimeligt, naar hans Alder tages i Betragtning. Nedenstaaende to Dokumenter er gengivet efter Sognepræst i Agerskov Knud Aagaards Bog »Tørninglen«, der udkom 1815. Præsten oplyser, at disse Papirer var i hans Besiddelse. Amtmandens Brev er oversat fra Plattysk.

Om Peder Johnsens Udvalgelse af Sognemændene til Præst i Agerskov.

Vi efterskrevne Herr Terkel Madsen, Sognepræst til Agerskov (N. N. 7 Bønders Navne) kiender og gjør vitterlig for alle, at Aar efter Christi Fødsel 1592 den

1. Augusti, da var skicket for os og menige Sognefolk her uden for Kirkedøren, efter at Gudstjenesten var endt, hæderlige Mand Herr Terkel Madsen, hvilken der lydeligen gjorde sit Spørgsmaal til menige Sognefolk, efterdi han giores meget alderagtig og skrøbelig og kan nu ikke længere staa sit Embede og Kald for, som han burde, da haver han med vor vedborlige Lensmands Hans Blomes og Bispens Minde og Samtykke med Villie og Venskab opladet vellærde Mand Herr Peder Johnson i Agerskov sit Embede og Kald efter sig, og ladet eder venligen bede, om I ville samtykke og annamme samme Person til eders Sognepræst og Siclesorger, da var det hans Villie og Begiæren, og begiærte et Svar af menige Almue herpaa; dertil svarede alle Sognefolk, Unge og Gamle ingen undtagen, at det behagede dem ganske vel og vilde giærne annamme Herr Peder Johnson af Gud og have hannem til deres Sognepræst og Siclesorger og lovligen æske og kalde hannem efter kongelige Majestæts Ordinantz Lydelse og giærne give hannem sin tilbørlige Rente og Indkomst, som andre gode Præster have havt for ham og være ham horig og lydlig, som det sig bør gode fromme Christne tilhøre og giøre i alle Maader. Paa alle disse Ord og Artikke æskede og fik fornævnte Herr Peder Johnson et fuldkommen Sognevinde af 12 værdige, ærlige, trofaste Dannemænd som ere (N. N. een Mand af hver Bye og eenlig Gaard), hvilke 12 trofaste Dannemænd udginge og igien indkomme og vidnede alle samdrægtigen paa deres christelige Troe, Siel og Sande, at de saa og horte samme Dag og Tid, at fornævnte Herr Peder Johnson er saa lovligen æsket og kaldet af menige Sognefolk og Herredsprousten Herr Terkel Madsens Villie og Samtykke til deres Sognepræst og Siclesorger, som forskrevet staaer, det vidne vi fornævnte Mænd med vores Signete trykkende neden paa dette vort aabne Brev. Agerskov Anno et die Supra (L. S.)

Terkel Madsen nævnes her som Herredsprovst og maa vel saa be-
tragtes som en meget anset Gejstlig. I de Kilder, der har været til Raa-
dighed, er intet nævnt om Provsteværdigheden, men naar han af sin
Samtid nævnes som Indehaver af denne, maa det vel have sin Rigtighed.

Amtmandens Beskikkelsesbrev.

Jeg, Hanns Blome, kongelig Raad, Amtmand til Haderslev og Dorning gjør her-
med offentlig bekjendt for alle og enhver: efter at Herr Terkel Matson Pastor til
Agerskov fri og godvillig har aftakket og aftraadt fra samme Kirke formedelst sin
høje Alder, og Sognefolkene have voteret og antaget den værdige og vellærde Herr
Peder Johnson paa min foregaaende Præsentation til deres Pastor og Sjælesorger og
fremdeles hos mig bonlig begjæret at confirmere og bekræfte saadan deres Votation
i den unge valgte Konges og hans kongelige Majestæts unge umyndige Broders Navn
og paa deres Vegne, saa haver jeg i Kraft af dette Brev confereret og forlehnet be-
meldte Pastor samme Kirke til Agerskov samt Præstegaarden (Wedenstede) samme
Steds og alle sammes Indkomster, Fordele, Ret og Rettigheder og Friiheder og alt
hvad samme Pastorat vedborlig har været tilhørende, og hans Formænd for ham ind-

til denne Tid have havt til deres Underholdning og haver nydt og brugt, saa og hermed confererer og forlechner ham samme Kirke og Præstegaard og investerer og sætter ham i virkelig Besiddelse deraf. Hvorimod han haver at forholde sig troe og flittig i sit Embede og Kald, at prædike og lære det rene guddommelige Ord for sine Sognefolk med særdeles Iver og Alvorlighed og betjene dem med Sacramenterne efter vor kjere Herres og Frelsers Jesu Christi sande Indstiftelse, at undflye Sacramentsværmerie, Gjendoberie og forførisk Vildfarelse og Lærdom, ustraffelig rette sig efter Ordinantzen i dette Fyrstendom, og allevegne med christelig Lære og Levned saaledes forholde sig som en troe Sjælesørger og christelig Prædikant egnere og anstaar, at være højst — og højbemeldtes mine naadigste og naadige Prinser og unge Herrer troe, huld og lydige. — Derimod skal jeg og efter mig kommende Embedsmænd haandhæve og forskafe ham Ret og Skjel og alle Immuniteter, Friheder og Rettigheder lige med andre hans kongelige Majestæts og fyrstelige Naades Gejstlige, som her i Fyrstendømmet ere ansatte. Hvor det er højst- og højbemeldte hans kongelige Majestæts og fyrstelige Naades og besynderligen min alvorlige Befalning til enhver: at lade og beskytte bemeldte Herr Peder Johnson uhindret og uforstyrret ved denne Kirke og Præstegaard og alle samme tilhørende Ret og Rettigheder. Derved sker hans kongelige Majestæts og fyrstelige Naades Villie og alvorlige Mening. Dette til Bekræftelse haver jeg dette med egen Haand underskreven og herunder vedhængt mit sædvanlige Segl.

Actum Haderslev 24. August 1592.

Hanns Blome.

Peder Johnson var hermed lovformelig indsat som Præst. Han har maaske været Kapellan i Embedet fra 1590; ellers vides intet om ham. Han døde 1630 eller 32, hans Søn fulgte ham i Embedet.

Jonas Pederson, der blev Præst i Agerskov efter Faderen Peder Johnson, vides der ikke meget om, og det, der foreligger, synes at være usikkert. Maaske blev han kaldet 1631; men der fortælles ogsaa, at han blev det allerede 1622, og at der blev holdt Kapellan i to Aar, til han blev færdig med Studeringerne. Han var da 22 Aar og skulde saaledes være født omkring Aar 1600. Han var gift med Catharine Mechlenborg, med hvem han skal have haft mange Børn, der alle antog Familienavnet Schnell efter Mormoderen. Om Catharine Mechlenborgs Slægt vides, at Faderen Carsten Mechlenborg drev Handel paa Norge. Senere blev han Handelsmand og Borgmester i Haderslev. Borgmesterembedet har han vel faaet efter Svigerfaderen Johan Schnell, hvis Datter Margrethe Schnell han ægtede i 1602. Hun var iflg. den Ligprædiken, som Biskoppen over Christiania Stift Dr. Henning Stockfleth holdt over

Agerskov Præstegaard.

hende, født i Haderslev 15. Juni 1574, og Datter af fornævnte Borgmester Johan Schnell og Hustru Anna Reimers. Indtil sit 17. Aar blev hun undervist hjemme af private Lærere. Hun blev 17 Aar gl. gift med Tolder og Amtsskriver Niels Toller, der døde 1596. Der var to Børn i dette Ægteskab. I 1602 blev hun saa gift med Carsten Mechlenborg og havde i dette Ægteskab seks Sønner og fire Døtre. Hendes anden Mand døde i Haderslev 1618. Som Enke blev Margrethe Schnell boende i Haderslev indtil 1627, da hun »formedelst Fjendens Indfald i Holsten« rejste til Norge med sine Børn til Sønnen af første Ægteskab. Her døde hun i Christiania Onsdag den 1. Maj 1647 og blev begravet i den hellige Trefoldigheds Kirke 6. Maj. Af hendes Børn med Carsten Mechlenborg kendes: Annichen, gift i Norge, død 1658. Margrete, der ligeledes var gift i Norge, død 1660. Catharina, gift med Præsten Jonas Pederson i Agerskov og Willum eller Vilhelm, død 1677, som havde en Son, der blev gift med Berte Ingeborg Moth, Søster til den bekendte Sofie Amalie Moth, Grevinde af Samsø. Han blev 20. Juli 1679 optaget i den danske Adelsstand, vel nok grundet paa det fornemme Svogerskab.

Om Jonas Pedersøns Liv og Levned berettes der intet; der har maa-
ske ikke været noget at fortælle om. Kun siges det, at han i 1659, det

Aar han dode, blev taget til Fange i sin Kirke, hvor han vel havde søgt Tilflugt, af Svenskere eller Polakker og fort til Mogeltonder. Om denne Bortforelse og Fangenskabet mulig skulde have været medvirkende til hans tidlige Dod, fortælles der intet om, men utænkeligt er det ikke.

Den nuværende Præstegaard i Agerskov ved man ikke Alder paa; men efter Provstens Udsagn er den i hvert Fald over 300 Aar og skulde saaledes have været Bolig for nogle af de ovenfor nævnte Præster. Det er en meget smuk straaetækt Bygning, hvis Ydre ikke er forandret i noget væsentligt; Tagkonstruktionen, der er Egetommer, er sikkert den oprindelige. I Mands Minde er der fjernet en Del af det gamle Loft, der var af svære Egeplanker.

Morten Johanson, Son af Jonas Pederson tog som de øvrige Born Mormoderens Navn Schnell. En af hans Brodre, Johan Schnell fortsatte Præstegeringen i Agerskov. Morten Schnell træffes paa Fyn, hvor han blev Kapellan i Fjelsted og

Harendrup, Vends Herred, udnævnt 30. December 1670 med Ret til Succession, ordineret 27. Januar 1671. Tre Maaneder senere, 5. Maj, blev han Sognepræst ved Formandens, Laurits Jørgensens Dod. Deene lader til at have været noget upaalidelig, da han, skont han har levet Kirkepatronen Herr Steen Bilde »udi Mange gott folchis Nerverelse med Hand och Mund for hans Suagheds skyld att antage til Capellan Morten Johanson Schnell, och Dog siden / Som meget ilde anstoer en

Prædikestol i Fjeldsted Kirke fra det 17. Aarhundrede.

Præste Mand som bør att Vehre Sandrue udi ord och Løffter underfundeligen med en Anden Student hid skriffuen«. Men straks »underfundigheden var fornummet«, blev der slaet Alarm, og Morten Schnell kom til Fjeldsted; men hans Konkurrent fik Gamborg Sogn »aff Syn-derlig Kongl: Fromhed och Naade Efterdi Hand allerede Præste Kiolen paa haffuer«. Samme Aar sendte Morten Schnell en Ansøgning til Kongen, der lyder saaledes:

Stormegtigste Hiogborne Konge,
Allernaadigste Arffue Herre,

Effttersom Eders Kongl: Mayst: aff Naade haffuer forundet mig Fielsted og Harndrup Sogner, huilchen Welgierning dend gode Gud aff det hioe igen Rigeligen belønne, Saa efterdi det er icke Got Mennischet at werre Enc, Besynderligen for dend som schall leffue paa Landsbyen och det formedelst dend Besuerlige Hus- holding, Da haffuer jeg mig nu udj Guds Naffn forresatt at begiffue udj dend hellige Egteschabs Stand, och som Mine Middeler och Formue erre ickun Ringe till at indkiøbe hvis daglig Nødtorffthighed wdkeffuer och Huusholdingen behoffuer, Da formaar Jeg icke at bekoste Bryllup och sliig Omkostning, som dertil behoffuis, huorforre Jeg ickun alleniste ville Indbiude nogle faa Widne som skulle werre til stede Naar Copulationen schulle forrettis: Suplicerer derforre till Eders Kongl: Maytt: Min Allernaadigste Herre och Arffue Konge, paa det allerunderdanigste at maatte Niude dend Naade at bekomme En Kongl: Befalning och Missive at Copulationen maatte holdis och schee udj Prestegaarden j Fiellerup, Huormed Jeg kunde sparre sliig Omkostning Som ellers skulle falde mig heel Besuerlig at bringe till Weie, Erwartendis Derpaa Nogen Kongl: Benaadings Breff, Dend ewige och allerhøigste gode Gud, Eders Kongl: Maytt: och det gandsche Kongl: Arffue Huus udj Langwarig Welmagt och Lychsaligt Regimente Naadeligen Erholde och beuare, Submitterendis mig Eders Kongl: Maytt: Naade att werre och bliffue saa lenge Jeg Leffuer

Eders Kongl: Maytt: Min
Allernaadigste Arffue Herre och Konge
Allerunderdan: och troepligtigste Tiener
Morten Johansøn Snell
m. m.

Datum Fiellerup
dend 27. Aug: 1671

I sjællandske Register Nr. 275 — 29. August 1671 — staar Bevil-lingen til Ægteskab uden forudgaaende Trolovelse og Lysning indført: »At vi allernaadigst haffuer bevilget, saa og hermed bevilger og tillader at Morten Johansøn Snel og maa uden forudgaaende trolovelse

og liusning af predikestoelen komme udi Egteskab og i Huset sammen vies. Dog mod saavidt ellers intet befindes deres Egteskab lovligen at kunde forhindre, desligeste at Kirchen og des betiente sambt Skoelen, fattige og andre vedkommende derfor intet afgaar«.

Han har saa holdt Stuebryllup med Elisabeth Bertelsdatter. Om hendes Familie vides kun, at en Broder »Velfornemme og Agtbare Peder Bertelsen boede paa Bramming udi Jylland«. Morten Schnell døde 1683 og efterlod sig fire Børn, Døtrene Mette, Elisabet og Helle Dorothea og en Søn Johan, der var den yngste og ved Faderens Død 5½ Aar. Døtrenes Alder er ikke angivet, og Kirkebogen fra Herr Mortens Præstetid er ikke bevaret. Efter Præstens Død blev der holdt Skifte. Vends Herreds gejstlige Skifteprotokol fortæller, at Skiftet blev holdt i Jesu Navn og for »Kongelige Mayestäts Allernaadigste Lov allerunderdanigst at efterkomme«. Skiftet holdtes 8. Oktober 1683, som »vaar den 30. Dag efter den Salig Mands Død«. Til Værge for de umyndige Børn var selvskevne den tidligere nævnte Morbroder Peder Bertelsen som Værge for Elisabet og Helle Dorothea, og Farbroderen »Agtbare Jørgen Johansen Snell, Kongl: May: Foget over over- og neder tellemarken i Norge, nu boendis i Skeen«. Og saasom denne Farbroder og Morbroder, den ene »formedelst sin lange fraværelse«, den anden »formedelst sin Siukdom« ikke kunde være til Stede, blev der udnævnt to Stedfortrædere fra Egnen.

Det var ikke noget helt ringe Bo, der var efter den gode Præstemand, selv om det ikke blev til store Summer vurderet i Penge. Hans økonomiske Stilling saa meget bedre ud end den efter hans Ansøgning at dømme var i Aaret 1671. Der var bl. a. 7 Sølvkeer, en Del »Kaaber« og Messingtøj og ca. 70 kg. Tintøj, blandt hvilke fandtes »Tolv smaa flakke tinfade« med Johan Snells og Mette Jørgensdatters Vaaben, samt en Del andre Fade og Tallerkener af samme Monster. Der var et stort »slaae Værk« til 20 Daler, en gammel Jernrist til 8 Sk, en »ringe bol øxe« til 1 Mk. 8 Sk, en Slæde »fast ubrugelig« vurderet til 8 Sk, en Færdselsvogn med alt tilhørende til 8 Daler. Der var en Eege-himmelseng indlagt i sort med fodtrin til 12 Daler; 8 Øltønder, 2 Oxehoveder og 3 Ølhalvtønder, et stort Ølkar, et middelmaadigt og et lidet, ialt

48 Dynere og Puder, 16 Heste og 36 Køer og Stude, 48 Geder og Faar og 36 Svin o. s. v.

Det endelige Skifte blev udsat til 20. November samme Aar, og efter at forskellige Gældsposter var fradraget, blev der i Behold til Deling mellem Moder og Børn 1165 Daler og 1 Mk. og 4 Sk. Heraf fik Moderen Halvdelen og derefter af den anden Halvdel en Broderlod, som hun dog senere maatte afstaa til Børnene, »Eftersom hun haver indladet sig igien udi Egteskab med Hæderlig og Vellærde Mand Herr Jochim Frederick Wulffburg«, der var blevet Præst i Embedet. Skifteprotokollen fortsætter: »Belangendis børnenis fremhold Da haver deris K. Moder af fri og god moderlig hiertelag, i henseende endogsaa til deris fædrene arvelods enighed lovet at holde denem fri med nødtørfdig underholdning og Christelig optugtelse indtil den mindste af dem, som er sonnen, bliver 10 Aar gammel, som er 5 Aar og et halft. —

Herefter er det sparsomt med Oplysninger om Børnenes Skæbne. Paa Bedeskamlen i Fjelsted Kirke staar der i et Metalbeslag paa den ene Side:

HANS: ATKE: METTE: SCHNELL:
ARVINGER TIL DENNE AABNE BEGRAVELSE
FOR AL THERED

og paa modsatte Side:

H: A: M: S.

1729

og under Aarstallet to Vaabenskjold, det til venstre med et rødt Kors, hvorover der hænger et sort Baand eller lignende. I Skjoldet til højre ses et klodset Dyr, der springer mod venstre. Forskellige Adelslægter har haft et springende Svin i deres Vaaben, saaledes Bjørn Auloufson, der levede i Norge 1307. Gaute Eriksøn ogsaa fra Norge, der nævnes i mange Breve fra 1360 til 1412, og ligeledes Jon Gregorsøn fra Norge nævnet 1402. Da Familien af det foregaaende at skønne synes at have Tilknytning til Norge, kunde der muligvis være Tale om nogen Forbindelse med en af de nævnte; men naar der i Boet efter Morten Johansøn Schnell nævnes forskelligt Tin, der er mærket med Johan

Schnells og Mette Jørgensdatters »Naun og Waaben«, peger dette maaske snarere mod Syd. I alt Fald er der vel nok noget om det, naar der i et Supplement til Legnicks Stamtavle over Slægten Gleerup staar om Helle Dorothea Mortensdatter Schnell, »at hun var Præstedatter fra Fyn af gammel adelig Slægt«, uden at dette dog her kan udredes.¹

Indskriften paa den ovenfor omtalte Bedeskammel i Fjelsted Kirke kan vel forstaas saaledes, at maaske to af Helle Dorotheas Søkende er begravet i Nærheden af Kirkens Alter. Præsten Herr Morten er sagtens efter Tidens Skik ogsaa begravet der. Elisabet Bertelsdatter døde 1718.

I Præstegaarden, der ligger i Fjellerup, midtvejs mellem Pastoratets to Kirker, ligger endnu en ældgammel Udlænge, straatækt, af Egebindingsværk med lerslagne Ydervægge, og indvendig baaret af svære Egesuler. Denne Bygning er sikkert fra før Morten Schnells Tid.

Om Morten Schnells Datter Helle Dorothea foreligger desværre kun faa Oplysninger. Hun er født ca. 1673 og er vel nok det første Barn i Ægteskabet. Det vides, at hun var gift 3 Gange. Maaske nok først med Jakob Hessel, om hvem der paa nærværende Tidspunkt intet som helst vides. Med ham havde hun Datteren Johanne Marie. Derefter var hun gift med Jens Christensen af Hvanstrup Hovedgaard, Gislum Herred, Aalborg Amt; han var Søn af Christen Mikkelsen Hvanstrup og formentlig Broder til Mads Gregersen Speitzers anden Hustru Maren Christensdatter Hvanstrup til Agersborggaard. Jens Christensen døde 1716. Det vides ikke, om der var Born i dette Ægteskab; men det, at hun solgte Gaarden kort efter Mandens Død, kunde nok tyde paa, at Ægteskabet har været barnløst. Senere, uvist hvornaar, dog nok inden 1720, da Sønnen Jens blev født dette Aar, blev hun gift for tredje Gang med den 18 Aar yngre Jacob Jørgensen Gleerup til Bjørnkjær, f. 1692, en Søn af Jorgen Jensen Gleerup til Sebberkloster. I dette Ægteskab var der en Søn Jens. Hun selv døde paa Bjørnkjær 22. April 1751, 78 Aar gl. (Biersted Sogns Kirkebog).

¹ Odense Bonnebogen — Breviarium Ottoniense —, der er den ældste i Danmark trykte Bog, er trykt 1482 af den til Odense indkaldte tyske Bogtrykker Johan Snell fra Lübeck. Biskop Karl Rønnow indkaldte ham, og han fik indrettet sit danske Trykkeri i St. Hans Kloster i Odense. Han vendte tilbage til Lübeck, men allerede Aaret efter findes han i Virksomhed i Sverige.

Om Helle Dorotheas Datter, Johanne Marie Hessel, vides paa nær-værende Tidspunkt kun meget lidt, intet om, hvornaar og hvor hun er født, eller hvor hun har været, indtil hun rimeligvis kom til Bjørnkjær ved Moderens Giftermaal med Jacob Gleerup. Her er hun vel nok blevet kendt med Anders Gleerup til Lundergaard, med hvem hun blev gift.

Efter senere fremkomne Oplysninger om Helle Dorothea Schnell, hvilke dog ikke maa anses for absolut paalidelige, skulde hendes første Mand være Jens Christensen, død 1716; derefter kommer saa Jacob Hessel, Fader til Johanne Marie, der efter Tidspunktet for hendes Ægteskab at domme maa være født omkring 1717, og Jacob Hessel, som efter samme Kilde muligvis var Forpagter af Bjørnkjær, skal saa være død mellem 1717 og 19.

Udskrift af Vends Herreds gejstlige Skifteprotokol vedrørende Morten Johansen Snel Sognepræst i Fjelsted og Harndrup Sogne.

1683.

Udi Jesu Navn.

Registering og Skifte-forhandling

efter

Sl. Her Morten Snel, fordum Sognepræst til Fielsted og Harndrup Sogner.

Kongelig Maieståts Allernaadigste Lov Allerunderdanigst at efterkomme, vaare vi efterskreven

Mag: Jesper Lauridtzzen Proust udi Vendtz Herrid og Sogneprest til Ore og Brenderup Sogner, Mag: Liem Sogneprest i Middelfart og til Causlund Sogn, som holt Protocollen, og Her Friderik Alexandersen Sogneprest til Nørre Aaby og Indslev Sogner, udi i den Hæderlige og Vellærde nu Sl. Mands Her Morten Johansen Snel fordum Sogneprest til Fielsted og Harndrup Sogner, hans efterlatte Sterbo, forsamlede d. 8. October Aar 1683, som vaar den 30 Dag efter den Salige Mands Død, der at holde Registering og paa følgende Skifte efter bemelte Salige Mand, imellem hans efterlatte Hustru, Den Hæderlige, Dydige og Gudfrygtige Matrone Elisabeth Berthelsdatter, som da hafte taget sig til Lauverge den Agtbare Dannemand Hans Nielsen i Fielsted, og fire umyndige Børn, som ere, Johan Mortensen Snel og hans trende Sostre Mette, Elisabeth og Helle Dorothea Mortensdøtter, hvis falden Verge er Farbroderen Agtbare og fornemme Jørgen Johansen Snel, Kongl. Maj. Foget over over- og neder tellemarken, nu boendis udi Skeen i Norge, for Johan og Mette, og Morbroderen Velfornemme og Agtbare Peder Bertelsen paa Bramming udi Jylland for Elisabeth og Helle Dorothea.

Og saasom bemelte Farbroder og Morbroder den ene formedelst sin lange fra-
verelse, den anden formedelst sin Siugdøm hos Registeringen ikke kunde være til-
stede, saa Vaare de Hæderlige og Vellærde Mand Her Lauridtz Gefning Sogneprest
til Balsløff og Ejby Sogner for Farbroderen, og Her Niels Hansen Husum Sogne-
prest til Gielsted og Rørup Sogner, for Morbroderen udi egne Personer overværendis.
Af frenderne Hæderlig og Vellærde Karl Peder Lauridzen Naarup Den afgangne
Salige Mands Mosterson. Vorderingmændene der til udmeldede de to af Vedels-
borgs Birketing d. 22. Sept; sidst afvigte Hans Nielsen udi Ørsleff, og Lauridtz
Pedersen udi Grydsvad, de ander to af Vendtz Herridsting d. 18 Sept. nest forleden,
Jacob Jespersen og Peder Mortensøn begge i Fielsted Sogn og By.

Samme tid befantis boens middel og tilstand efter anvisning og tilkiendegivelse
saasom følger.

	<i>Sølv</i>	Sdlr. mk. sk.
Skeer 7 Voeg 25 lod a. 2 mk. 12 Skl. er	17	,, 12

Summa paa Sølv 17 Sdlr. 12 sk.

	<i>Kaaber</i>		
En Brøgerkiedel Voeg 50 sklp. a. 1. mk. 4. skl.	15	2	8
En bostekiedel med Jerngribe 8 sklp. a. 1 mk. 4 sk.	2	2	,,
for griben aftagis 1 sklp.			
Et Kaaberfad 1½ sklp. a. 1 mk. 4 sk.	,,	1	14

Summa paa Kaaberet 18 Dlr. 2 mk 6 skl.

	<i>Mæssing</i>		
En maadelig Kiedel	1	1	,,
En heel liden dito	,,	,,	12
Et gammelt Dørsblau	,,	1	,,
Et gammelt beken	,,	1	,,
Et mindre dog beder	,,	1	8
Et skaaret fyrfad	,,	1	,,
Et par liusestager med slette fødder	1	,,	,,
Et par dito med Aaben fødder den ene brut i piben	,,	2	,,
Et par dito umage	,,	3	,,
En Malmorter med Messing støder	1	1	,,
Et rivejern	,,	,,	8
Et fyrbekken	,,	2	,,
Et strygejern med to bolter	,,	3	,,
En liden liusearm	,,	,,	8

Summa paa Messinget 7 Sdlr. 2 Mk. 4 skl.

Tin

Sdlr. mk. sk.

Tolv smaa flakke tinfade med Johan Snels og Mette Jørgensdaatters Naun og Vaaben Voeg 27 skp. a. 1 mk. 4 skl.	8	1	12
Nok 7 Noget mindre af samme Slags tin 16 skp. a. 1 mk. 4 sk.	5	”	”
Endnu et fad af samme mønster to sklp.	”	2	8
Nok 3 fade blant hvilke findes et Vandfad 11 skp. a. 1 mk.	2	3	”
8 tallerkener ny Voeg 9 sklp. a. 1 mk. 2 skl.	2	2	2
11 dito noget brugte Voeg 12 sklp. a. 1 mk. 2 sk. er	3	1	8
21 dito Voeg 26 sklp. a. 1 mk. er	6	2	”
to savsethener Voeg 1 sklp.	”	1	”
Et lidet saltkar	”	”	12
6 Smaa flasker i et flaskefoder Voeg 12 sklp. a. 1 mk. er	3	”	”
En stor firekantet flaske 8½ sklp. a. 1 mk. er	2	”	8
En dito 7 sklp. a. 1 mk. er	1	3	”
En dito ottekantet 4 sklp. a. 1 mk. er	1	”	”
En tinpotte 3 sklp. a. 1 mk. er	”	3	”

Summa paa tinnet er 38 Sdlr. 1 mk. 2 skl.

Jernfang

En stor ny Kakkeloun med jerntude uden fødder	24	”	”
Et stort slaa-Værk	20	”	”
En stor Jerngryde	2	”	”
En liden Jerngryde	1	”	”
En dito	1	”	”
En rist stor	”	1	”
to gammel dito	”	”	8
to Brandjern mage og maadelig store	1	2	”
En dito større	1	”	8
Nok et lidet	”	2	”
Et Bratspid	”	1	8
Et dito	”	1	8
En Rondstang i Køkkenskaarstenen	1	1	”
tre Kiedelkroge	”	1	8
En ildklemme	”	1	”
En ildskoul	”	1	8
En skoubuk af idel jern	9	”	”
3 Stolregger	1	”	”
En stolstang	1	”	”
2 spader	”	2	”
En skoul	”	”	12
2 brydeoxer	”	1	4
1 tregrenet hommel hakke	”	”	6
1 Krumkage jern	1	”	”

	Sdlr.	mk.	sk.
1 Urtesax	”	2	”
Den salige Mands brendejern	”	”	6
2 Agestole af jern	”	2	”
1 Vogntrin	”	”	12
1 jern til en Leerkakkelovn	”	”	6
2 Kokkeknive	”	1	”
1 liden brødpande	”	”	6
2 Jernpindet river	”	”	12
2 ny jernstibøiler og mundbid	1	1	”
20 Ny hiørenband til en Kiste	1	1	”
1 Udlsax	”	”	12
4 Ploujern	1	2	”
1 Høle	”	2	”
1 Skizærekniv med Kisten	”	2	”
2 Gamle saubladde	”	”	12
2 Riisøxer	”	1	”
1 ringe boløxe	”	1	8
2 smaa Nauer	”	”	8
1 huggejern	”	”	2
1 Hammer og tange	”	1	”
1 Høkgrog	”	”	4
3 Kraupinde med bolte	”	3	”
1 jernstrygejern	”	”	12

Summa paa Jernfanget 77 Sldlr. 2 Mk. 10 skl.

Trævare og andet dets lige

Udi Gaarden.

1 Arbeids Vogn med fieller og tilhørende	3	”	”
Endnu 2 ringere med fieller og hammeler	4	”	”
1 Færdsels Vogn med alt tilhørende	8	”	”
1 dito ogsaa med tilhørende	3	”	”
1 Plou med sit trætyg	”	3	”
1 dito	”	3	”
1 par Høhauer	”	2	”
1 par dito ringere	”	1	8
Endnu et par Ellehauer	”	”	12
1 Harre med jerntender og 8 buller ny	1	”	”
Endnu en med 6 buller ny	1	”	”
1 Slæde fast ubrugelig	”	”	8
Endnu en dito	”	”	8
1 Sattel	”	3	”
1 bidsel	”	1	”

<i>Udi Grønstuen</i>		Sdlr.	mk.	sk.
1	Egehimme-seng indlagt i sort med fodtrin til	12	”	”
1	andet Sengested med Vreen Eeskestabeier frandsosk ustafferet og med en list til himmel	3	2	”
1	rød Eege beslagen Kiste	6	”	”
1	grøn benk Aaben	1	”	”
1	dito Kortere	”	1	8
2	Udgravne træstole a. 2 mk.	1	”	”
12	Conterfaiiter 4 længe. 3 store 5 smaa tilsammen	3	”	”
1	Gammel malet leerfad med billeder	”	1	8

Udi mellem stuen

1	langt Egebord fattis et stække af den ene liste	4	”	”
1	lang Fyrbenkekiste med 2 rum, Det ene med laas	2	”	”
1	dito mindre med et rum og laas	1	”	”
1	barnstoel	”	2	”
7	Smaa stykker gamle og ringe	”	”	14

Udi spisekammeret

1	grønt Skab med 3 rumme og en laas for	1	”	”
1	lidet ringe bord	”	1	”
1	grøn Aaben benk	”	1	”
3	Heggeler og 4 blaarkamme	”	1	8

Udi børnenis Kammer

1	grøn lukt Seng gammel	”	2	”
1	liden fiele Seng af en side	”	1	”
1	gammel Kurveseng	”	1	”

Udi Stuen i Gaarden

1	Ny ustafferet Frandsisk stabelsensg	4	”	”
1	gammel Kurveseng	”	”	12
1	dito gammel og brudden	”	”	4
8	Ny stole uklædde og uden bond	3	”	”
1	gammel træ ladbenk	”	”	12
1	lang Aaben benk	”	2	”
1	nesten ny rund fyrbord	3	2	”

Udi Kielleren

1	Egebeng	3	”	”
1	Salttrou med log	1	”	”
2	Oxehoveder	1	”	”
8	Øltønder	4	”	”
3	Ølhalvtønder	”	3	”

3 Standfierdinge	„	1	8
1 bremmerfierding	„	„	6
1 fierding	„	„	8
5 halve standtønder à 6 sk.	„	1	14

Paa Overkammeret

1 trind bord	2	„	„
1 liden Aaben fyrbenk	„	1	„
1 Feltseng	„	1	8
5 smaa lærets stykker	„	2	8
15 Illuminerede stykker af papir uden ramme	„	3	12

Paa loftet

1 Fyrbeng	1	2	„
-----------------	---	---	---

Udi Køkkenet

1 Gammel fyrskab med 3 laager	1	„	„
1 Foldebenk gammel	„	1	8
2 Gamle stakkede Aabne benker	„	„	8
1 gammelt Eeske-bord	„	1	„
1 retterbenk	„	„	8

Udi brøggeret

1 stort Ølkar	2	2	„
1 middelmaadigt	1	2	„
1 lidet	„	3	„
1 Handqvern	2	„	„
1 Degnetrug	„	1	8
1 Dejboard	„	„	6
1 Karstol	„	„	4
1 Degnetrugstoel	„	„	2
1 Mostperse med trug	„	„	6
1 Vindverskarm	„	1	„
3 Spande	„	„	12
2 stripper	„	„	4
2 baller	„	„	12
1 standtønde	„	„	4
Nok 1 dito	„	„	6
1 gammel saae	„	„	8

Udi Melke-huset

1 gammelt Eegebord	„	1	8
1 Kierne med Vind	„	„	8
1 flødbøtte	„	„	8

35 Sibøtter	2	„	12
4 lange smørskaalere	„	1	„
1 liden balle	„	„	4

Udi Lillestuen

1 lang benkekiste med 2 rumme det ene uden laas	1	„	„
1 Dito mindre med et rum uden laas	„	2	„
1 Maadeligt langt bord af Eeg	2	2	„
1 lidet Ottekantet dito	„	1	8
1 liden Contor med 7 skuffer den 8 er borte	1	2	„
Et beslaget skrin stort og net	8	„	„
1 lidet dito mindre beslagen	3	„	„
1 Couvert af træ overdragen med lær og beslagen	5	„	„
1 blikskrin	„	1	„
1 papir Contrefait	„	„	8
Det yderste af et flaskefor	„	2	„

Andet smaa tyg

1 liden ringe-Klokke	„	1	8
1 Glasflaske	„	„	6
3 Bodeller	„	1	„
6 sold	„	3	„
6 sekke de 3	1	2	„
de andre 3	1	8	„
1 Speil sort indlagt	„	1	„
Et andet dito	„	1	„
2 Klædebørster	„	1	„
3 Rokker	1	2	„
1 bismær	„	„	14
1 Kramfiel	„	„	8
2 blaa Kruse	„	2	„
2 brune steenkruse	„	„	12
1 blaa smørkande	„	1	„
1 Chrystal-glas	„	„	8
En Kraukurv	„	„	4
1 Kraueske	„	1	„
1 brødkurv	„	„	4
1 anden dito	„	„	6
4 Bikuber	„	1	„
4 Skamler	„	„	8
2 Løse hylde	„	„	4
1 brøde	„	„	6

Summa paa trævarerne og andet smaatyg 134 Sdlr. 14 skl.

Sengeklæder

	Sdlr.	mk.	sk.
No. 1. En blaarandet bolster overdyne	3	”	”
No. 2. En dito underdyne ny	3	2	”
No. 3. En dito udi et andet gier(?) gammel underdyne	3	”	”
No. 4. En dito Grofstrimet underdyne	5	”	”
No. 5. En gammel blaarandet underdyne	1	2	”
No. 6. En dito med noget mere fyld	2	1	”
No. 7. En hvid Ulmerdugs Dundyne med faa smaa rander	2	”	”
No. 8. En dito nyagtig med store rander	3	2	”
No. 9. En Ulden Ulmerdugs Dundyne storrandet	1	2	”
No. 10. En dito	1	2	”
No. 11. En blaarandet Hovetdyne brugt	1	”	”
No. 12. En ny dito noget større	1	2	”
No. 13. En gammelagtig brugt Vit strimet	1	”	”
No. 14. 1 Kort ny randet	”	2	8
No. 15. En dito anderledis randet større	”	2	”
No. 16. En dito grof tøndrandet	”	1	8
No. 17. En blaarandet dito ulden	”	2	8
No. 18. En hvid dito linnet	”	2	8
No. 19. En lidet dito blaarandet linnet	”	1	12
No. 20. En hvid linnet bulster underdyne slit hul paa	3	1	”
No. 21. 1 hvid hampertogs underdyne	2	2	”
No. 22. En dito ringere	2	”	”
No. 23. 1 Ulden Ulmerdugs Overdyne	2	”	”
No. 24 og 25. to fine blaarandet ny bolsterpuder	4	”	”
No. 26 og 27. to lange hvide Ulmerdugs puder	3	”	”
No. 28. en gammel lær-over-Dyne	1	”	”
No. 29. en Gammel Ulmerdugs pude	”	1	8
No. 30 og 31. to gamle lærpuder	1	”	”
No. 32. 1 sveneseng i Deris herberg af 2 Dyner og 1 hovetdyne	2	2	”
No. 33. 1 dito af lige mange Dyner ringere	2	”	”
No. 34. 1 dito ligesaa mange Dyner	1	2	”
No. 35. udi to pigernis senge 3 linnedyner og 2 hovetdyner	2	2	”
No. 36. En seng i skolen af 2 hvide linnedyner og 1 hovetdyne	1	2	”

Summe paa sengeklæderne 62 Sdlr. 2 mk. 4 sk.

Linklæder

No. 1. Et par trebreddis lagn	2	”	”
No. 2. Et par dito	2	”	”
No. 3. Et par 2½ breddis noget slit	1	2	”
No. 4. Et par dito	1	2	”
No. 5. Et par dito noget grove og ny	1	3	”

No. 6. Et par dito	1	6	„
No. 7. Et Oddet tre breddis	1	„	„
No. 8. 1 par hørlerrits pudevaar store og ny	„	3	„
No. 9. 1 par dito	„	3	„
No. 10. 1 par dito	„	3	„
No. 11. 1 par grovere og mindre	„	2	„
No. 12. og 13. to par slitte	1	„	„
No. 14. 5 smaa blorgarns lagen	1	3	„
No. 15. 17 grove blorgarns lagen til folkenis senge	6	1	8
No. 16. 1 Damaskes handklæde	„	3	„
No. 17. 1 Drejels Dug ny	1	2	„
No. 18. 1 dito noget slit	„	3	„
No. 19. 1 dito	„	3	„
No. 20. 4 blaagarns dito à 24 skl.	1	2	„
No. 21. 3 blaagarns Svenneduge	„	3	„
No. 22. 1 Drejels handklæde	„	2	„
No. 23. 3 blaargarns handklæder à 2 mk.	1	2	„
Summa paa linklæderne 31 Sdlr. 1 mk. 8 sk.			

Andre adskillige slags Klæder

En flamsk benkedyne med blaa Klæde under	2	2	„
En dito kortere, ringe flamsk under	1	1	„
1 Gammel rod dito hiemmegiort	„	3	„
2 Flamske hunder gode	1	2	„
to gamle ringe	„	2	„
2 grønne dito fløjels og lange	„	3	„
1 graat dito	„	„	8
1 graat pudehønde	„	2	„
1 graa kappe med rod halv under	1	„	„
1 dito ringere	„	2	8
1 Flamsk borklæde Gammel og slit med mange huller	„	1	8
1 sribet bordklæde	„	3	„
1 dito gammelt	„	„	12

Gangklæder

Den Sl. Mands gangklæder berettede Ænken at være sønderslagen til bornenis brug efter deris salige faders Død, saa og sko, strømper og dets lige at Være givet bort til huusfolkene efter hendis gode Sl. Mands afgang, undtagen

En Solennentil Samarie	5	„	„
En fløjels hue med foer omkring	1	2	„
Et par gamle silke strømper	„	2	„

<i>Ænkens Klæder.</i>	Sdlr.	mk.	sk.
En borattis Mantog	8	”	”
En sort silkekiortel med graa Verk	20	”	”
En brun Kiortel af borat	4	”	”
2 taftes skiørter det ene blaa det andet røt	10	”	”
1 silke nattøje	12	”	”
Andet smaa tyg af daglige Klæder	20	”	”

Summa paa disse Klæder 91 Sdlr. 3 mk. 4 sk.

*Korn udi Laden, utorsken
af Aulingen*

Rug 82 tr. à 3 mk. er	61	2	”
Biug 26 tr. à 2 mk. er	13	”	”
Blandkorn 34 tr. à 2 mk. 4 sk. er	18	”	8
Haure 10 tr. à 1 mk. 8 sk. er	3	3	”
Boghvede 19 tr. à 3 mk. er	14	1	”

af Tienden

Rug 58 tr. à 3 mk. er	43	2	”
Biug 13 tr. à 2 mk. er	6	2	”
Blandkorn 27 tr. à 2 mk. 4 sk. er	15	”	12
Haure 11 tr. à 24 sk. er	4	”	8
Boghvede give Sognemændene i gryn agtet for 3 tr. 2 sk.	8	”	8

Summe paa det utorsken korn 188 Sdlr. 4 skl.

Torsken Korn intet. Ikke heller humle uden til en kort brug i huset. Høet som Vaar lidet deputeret til hestene og qvæget. Den Salige Mands bøger belangende Da kunde de anseeis for ti Sdlr. hvilke den salige Mand dog sielv udi hans levende live, otte Dage førend Gud kallede hannem, gaf og sielv overleverede til hans hustrus Søstersøn Vellærde Povel Pedersen, hvilket hans efterlatte Ænke saavel som børnenis neste nærværende Frende den Hæderlige Studiosus Peder Lauridtzén saa vel som den Dannemand Hans Nielsen udi Fielsted saae og det Vedstode, saavel som og samptligen bevilgede og sluttede at skulle til den Sl. Mands renomee holdis ubrødeligen. Svaningii Danske Bibel beholdte Moderen og lovede børnene Vederlag.

Levendis qvæg og bester

To sortelige brune Foler i 3 Aar Vrinske	50	”	”
1 brun hest 8 Aar	12	”	”
1 Mørkebrun Vrinsk hest	6	”	”
2 brunstiørnede heste hver ti Aar begge	8	”	”
1 Graa fole i fjerde Aar	10	”	”

1 anden brunsneppet i 5 Aar	10	”	”
1 sortebrun hoppe 14 Aar	12	”	”
1 brunbliset hoppe og føl	20	”	”
1 sort hoppe 12 Aar gammel og føl	4	”	”
1 sortebrun hoppe 11 Aar med hørns føl	4	”	”
1 Gammel brunstørnet hoppe	2	”	”
1 borbrun hoppe 5 Aar med en hvid bagfod	12	”	”
1 Sorte brun horsklod i fjerde Aar	15	”	”
1 liusebrun horsklod ligesaa gammel	10	”	”

Quæg

En sort hielmet Ko	6	”	”
1 liden dito brunmanket	5	”	”
1 sort dito rygget	6	”	”
1 sort grimet dito	5	”	”
1 sort hielmet kuldet	6	”	”
1 sort rygget med hvidt hovet	6	”	”
1 liden sort braaget	5	”	”
1 sort hielmet dito	6	”	”
1 blakbroget	6	”	”
1 sortblæset	6	”	”
1 blakket med en liden størn	6	”	”
1 sorthielmet tyr	5	”	”
1 hvid stud	6	”	”
1 blakhielmet stud	7	”	”
1 sortebroget	6	”	”
1 sortehielmet med hvide bagben	6	”	”
1 rød hielmet	7	”	”
1 rød manket	6	”	”
1 rød kuldet	7	”	”
1 Mørkblakket qvie	3	2	”
1 sort hielmet dito	3	2	”
1 anden sort grimet qvie	4	”	”
1 sort hielmet liden kuldet stud	3	2	”
1 blakhielmet qvie	3	2	”
1 blakstørnet qvie	2	2	”
Endnu 1 liden blakhielmet qvie	2	2	”
2 sorthielmede Aarings kalve	3	”	”
1 Aarings tyr	1	3	”
1 sortstørnet Aarings qvie kalv med hvide bagfodder	1	3	”
2 qvie melkkalve	1	2	”
6 Stude melk-kalve	4	2	”

<i>Bukke, Giedder, faar og Lam</i>		Sdlr.	mk.	sk.
4 Unge Bukke		3	”	”
12 gamle giedder		18	”	”
3 Kid		2	1	”
23 Faar uden uld		17	1	”
6 Lam uden uld		2	1	”

Svin

3 Søer		3	”	”
2 Galte		3	”	”
12 Ungsvin paa andet Aar		9	”	”
19 Grise		3	2	”

Bier

9 gode Stader		13	2	”
6 meget ringe fast tomme		1	2	”
Gies 4 Gamle		1	”	”
Kalaculiske høns 6		2	1	”

Summe paa alt levendis qvæg 403 Sldr.

Tilstaaendis giæld

Hos den Sl. Mands Broder i Norge Jørgen Snel efter Obligation date- ret Odense d. 13 Febr. 1682, som liuder ikke paa rente eller skadegield	149	3	”
--	-----	---	---

Nok som siunis visse

Jørgen Nielsen i Fiellerup huusmand	5	3	”
Povel Andersen for Houningspenge	1	2	”
Leie for en jord og Eng	”	2	”
Christen Offersen i Fielderup jord- og Eng-leje	”	3	”
Michel Jespersen ibid. for det samme	4	2	”
Hans Pedersen for huusleie	1	2	”
Laurditz Povelsen i Fielsted Houningspenge	1	2	”
Christen Olufsen i Grærup	”	2	”
Harndrup Kirke for Viin og brød og lius Aa. 81. 82.	13	”	”

Uvisse

Hans Hansen i Bogense efter en Missive	10	”	”
Summa paa den tilstaaende giæld visse og uvisse er — 189 Sldr.	1 mk.		
Udi en bonde-Ejedoms gaard i Fiellerup som Niels Olufsen sidst paa- bode og afdøde bekom den Sl. Mand af bemelte Niels Olufsens Hustru og hendis pigeboern som breve og Documenter vise	150	1	”
Nok for huusbond hold, som Sl. Hr. Morten haver udlagt for Niels Knudsen af samme gaar, hvilket formenis at blive til Sterboen re- funderet i samme Ejedomsgaard	30	”	”

herpaa blev dog ingen bevis fremlagt.

Sdlr. mk. sk.

Summa i bonde Ejedomsgaarden 180 Sldlr. 1 mk.

Præstegaarden er af tvende beste Sognemænd Jacob Jespersen og Peder Mortensen i Fielsted og tvende neste Præster anseet, som den da befantis, Værd in Summa 370 „ „

Summa Summarum paa ald Sterboens middeler med Præstegaardens biugning er tilsammen 1809 Sldlr. 3 mk. 4 skilling.

Skriver Et tusinde, Otte hundrede og Ni Sldlr. tre Mark fire skl.

Efter at ald forskrevne Sterboens middel rørligt og urørligt, levendis og død saa- som forskrevet er vaar antægned og Vorderet, blev Ænken liudeligen adspurgt, om der vaar nu intet Videre eller mere som her burte at registeris og taxeris? hvor til hun svarede, at hun viste aldellis intet Sterboen tilhørende, som nu ikke vaar rigteligen registeret.

Samme tid blev og af udgielden den tilkiende givet saa vit som udi paafølgende Skifte-forhandlingen er antægned.

Formedelst Farbroderens Jørgen Snels lange fraværelse, og Morbroderens Peder Berthelsens Vedholdende svagheit, samt Enkens egen indstændige begiering maatte skiftet opsettes til d. 20 Novemb. samme Aar, da er det af Skiftets forvalter udi Enkens og hendis tagne Lauvergis, samt de tvende Hæderlige Præsters, som paa Registeringen paa Formyndernis Vegne vaare overværendis deris nærværelse udi Sterboen fortsat.

Peder Lauridzen Naarup børnenis neste nærværende frende, som paa Registeringen vaar overværendis, undskylte sig denne gang ved sin skrivelse, som blev lest og paaskreven, kom dog inden skiftet blev endet, saavel som ogsaa børnenis Morbroder Velfornemme Peder Berthelsen, og saa blev skifte og deling fuldkommet saa som følger.

Herefter har Skifteprotokollen en specificeret Redegørelse for al Boets Gæld, der ialt beløb sig til 638 Sldlr. 2 mk.

Ifølge Skifteprotokollen fragaar yderligere Boet :

En sortrygget Ko med et hvidt hovet døde Dagen efter registeringen derfor afgaar 6 Sldlr.

Bliver saa i behold til Deling imellem Moderen og børnene 1165 Sldlr. 1 mk. 4 skl. skriver et tusinde, et hundrede, tredsindstive og fem Slettedaler en Mark og fire skillinger.

Der af tilkommer Moderen hendis egen lod den halve Deel som er 582 Sldlr. 2 mk. 10 sk.

Den anden halve Deel af Sterboens beholdning er ligesaa meget som den forige.

Deeles udi Siu Søsterlodder, der af tager Moderen en broderlod foruden sin egen hovetlod, hvilken hun haver at legge fra sig, saa fremt hun gifter sig igien, til børnene efter Louens formelding, er: 166 Sldlr. 1 mk. 14²/₇ sk.

Sønnen Johan Mortensen Snel tilkommer en Broderlod som er 166 Sldlr. 1 mk. 14²/₇ sk.

Mette Mortensdaatter tilkommer en søsterlod som er 83 Sldr. 15¹/₂ sk.

Elisabeth Mortensdaatter tilkommer i ligemaade en Søsterlod.

Helle Dorothea Mortensdaatter tilkommer i ligemaade en Søsterlod.

Dersom nogen videre rigtig bortskyldig udgiæld befindis, Da haver Moderen og børnene den efter proportion at betale.

Angaaende Formynderskabet, da som den Velagtbare Peder Berthelsen børnenis Morbroder kom til Sterboen under skiftets forhandling, saa haver hand af Christelig omhyggelighed for børnenis nytte og fremtarv lovet, ej allene de tvende sig tilskrevne Dotters Vergemaal, som en god Morbroder og formynder at forstaa, men ogsaa tilsagt at efterdi Farbroderen Velagtbare Jørgen Snel er uden riget, da vil hand ligesaa vel have indseende med og omsorg for de to hannem tilskrevne børns arveparter som for sin egen tvende Møntlingers, og det i alle maade efter Louens indhold forsvarligen.

Belangendis børnenis fremhold, Da haver deris K. Moder af fri og god moderlig hiertelag, i henseende endogsaa til deris fæderne arvedeels enighed, lovet at holde dennem fri med nødtørfigt underholding og Christelig optugtelse indtil den mindste af dem, som er sønnen, bliver ti Aar gammel, som er 5 Aar og et halft. — Derimod skal børnene Være pligtige at bevise deris Moder ald sønlig og daatterlig lydighed og Kierlighed. Imidlertid Moderen saaledis holder hendis born efter giorte løfte, Da nyder hun til en liden Vederlag, alt hvad rente og indkomst samptlige bornenis arvepart efter deris salige Fader kand indbringe.

Med godssets Varetægt og andet forholdis i alle maader efter Louens bogstaver.

Dette saaledis at Være forhandlet som forskrevet staa bekræftis med hende.

Forskrevne Skifte-forhandling eiter Sl. Hr. Morten Snel er ligesom det blev forhandlet rigteligen alt sammen med egen haand protocolleret af HANS LIEM.

Eftersom Sl. Hr. Morten Snels Encke Elisabeth Berthelsdatter hafver indladet sig igien udi Ecteskab med Hæderlig og Vellærde Mand Hr. Jochum Friederik Wulfburg, da kommer den Broderlod af summa 166 Sldr. 1 mk 14²/₇ sk., som hun tog til sig foruden sin egen hofvedlod paa skiftet, efter loven til Deeling imellem den Sl. Mands børn, som ere Johan Mortensen Snel, oc hans trende Søstre, Mette, Elisabeth oc Helle Dorothea Mortensdøtter, saa at Sønnen tager 66 Sldr. 2 mk. 5 sl 8 penge, oc hver af Døttrene 33 Sldr. 1 mk. 2 sk. 10 penge, Udlægget til dette hafver Hr. Jochum til sig taget tillige med den anden børnene tilfalden fæderne arfvepart, oc svarer børnene for ald deris fædrene i fremtiden med rede penge oc holder saa de andre f.myndere ved sit afkald, naar det begieres, angerlose.

Actum Brenderup Præstegaard

d. 24 Juni 1686.

J. Carstens

udi Sl. Mag. Jespers
stæd Provst.

ANNA MARIA HOLMS FORSLÆGT

GLEERUP

Hovedgaarden Sebberkloster i Sebber Sogn, Slet Herred, var i Midlaldren Nonnekloster (første Gang nævnt 1268), som ved Reformationen blev inddraget under Staten, der 1581 afhændede den til Slægten Brockenhuus, i hvis Eje den var til 1694, da Caspar Christopher Brockenhuus solgte den til »velfornemme Mand Anders Madsen Klestrup, Borger og Handelsmand udi Aalborg«. Til Gaarden hørte en Del Bøndergods samt Fiskerirettigheder i Limfjorden. Fiskeriet spillede paa den Tid en stor Rolle, der gav Gaarden store Indtægter; det var Aal og navnlig Sild, der fiskedes. I et af Skøderne er nævnt, at til Gaarden hørte Ret til 321 Bundgarnsstader. I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede hørte Sildefiskeriet fuldstændig op.

Af Klosterbygningerne er intet andet tilbage end en Del af Kirken, der nu er Sognekirke. Den nuværende Hovedbygning bestaar af tre Floje i et Stokværk og er vist nok fra det 18. Aarhundrede; men den er senere ombygget, saaledes at det oprindelige Bindingsværk nu kun ses i den sydlige Sidefløj. Ladegaarden er opført efter en Brand i 1835.

Jorgen Jensen Gleerup er vist nok født i Landsbyen Glerup, Vester Bolle Sogn, Rinds Herred, 24. April 1653. Om hans Forældre vides intet sikkert. Det skal have været fattige Bønderfolk. I 1676 boede der i Byen en Jens Gleerup, der maaske er hans Fader. Han skal tidligt være kommet ud at tjene som andre fattige Børn, men han maa dog paa en eller anden Maade have faaet nogen Undervisning og have erhvervet sig Kundskaber; han var nemlig en Tid Fuldmægtig paa Aal-

borg Amtstue. Senere blev han Forvalter paa Sebberkloster, og efter hvad man kan skønne, har han været en driftig og dygtig Mand, der helt nede fra arbejdede sig op til Anseelse og Velstand. Han var i en Aarrække den daværende Ejer af Sebberkloster C. C. Brockenhuus' betroede Mand. Hverken denne eller den senere Ejer Anders Madsen Klestrup beboede Gaarden, men at Jørgen Jensen allerede i 1682 — 29 Aar gl. — har boet der, ses af, at hans første Hustru Karen Albrechtsdatter da døde der i Barselseng tillige med Barnet. Hun blev begravet i Sebber Kirke.

Den 22. Maj 1683 blev han gift med Else Hansdatter, f. 24. December 1661. Hun var Stifdatter af Rasmus Jensen paa Vaar; hendes Forældre var Forpagter paa Kyø Hans Andersen og Hustru Margrethe Lauridsdatter. Jørgen Jensen og Else Hansdatter havde 13 Børn, hvoraf 5 døde som smaa. Han beboede Gaarden som Forvalter eller Bestyrer og senere som Forpagter, indtil han 1708 købte den af Anders Madsen Klestrups Arvinger. Der findes et Skøde af 27. Marts paa Sebberkloster Gaard og Gods og alt tilliggende. Men allerede længe før han blev Ejer, ser man, at han har været virksom for at samle Jorder og andre Herligheder, der af tidligere Ejere var pantsat eller solgt fra Gaarden.

Der er Skøde fra Chr. Stistrup til A. M. Klestrup paa 10½ Bundgarnsstader i Limfjorden fra 15. November 1697.

Skøde fra Rasmus Wraa til samme paa en Gaard i Flejstrup af 20. December 1697.

Transport fra Fru Gehejme Etatsraadinde Ruhmor paa noget »Jordegods og Huus Grunde« i Nibe og Bundgarnsstader i Limfjorden, som af Oberst Johan Brockenhuus i sin Tid var pantsat, af 12. Juli 1698.

Skøde fra Oberst A. C. Due til J. J. Gleerup paa Ovtrup Kirketiende af 15. December 1713.

Skøde fra C. F. Lewetzau til samme paa Ovtrup Sogns Kongetiende af 15. Marts 1714.

Transport fra A. C. Due paa jus patronatus til Ovtrup Kirke af 16. Februar 1716.

Skøde fra Kong Frederik IV paa 4 Tdr., 3 Fjkd. Hartkorn Bøndergods udi Aalborg Stift af 26. December 1718.

Sebbekloster. Hovedbygningen.

Samme Konges Skøde paa 6 Tdr., 1 Fjdk., 1 Alb. Hartkorn Bøndergods i Aalborghus Amt af 3. Juli 1720.

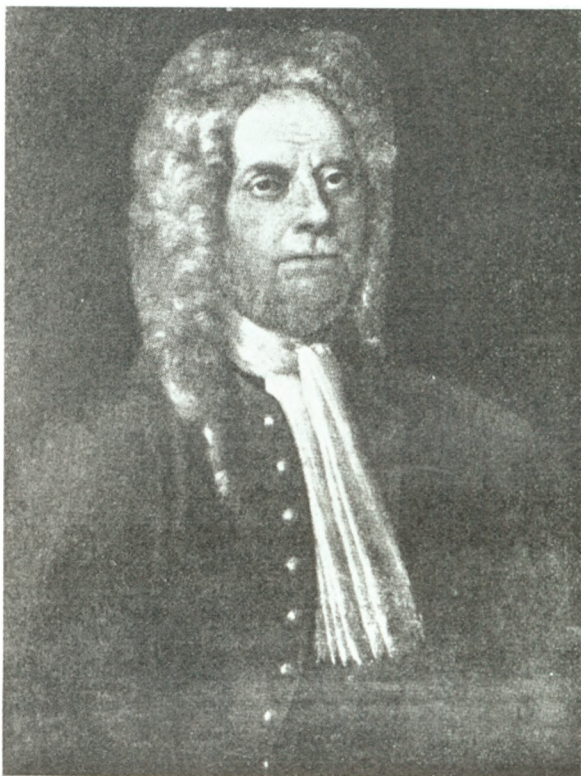
Samme Konges Skøde til samme paa Relations Rettigheder til en Del Tiender og Bøndergods i Aalborghus Stift af 31. Juli 1720.

Da A. M. Klestrup købte Gaarden i 1697, altsaa medens J. J. Gleerup var Forpagter, var der ialt 125 Tdr. Hartkorn Gaard og Bøndergods, og i 1731, da Sonnen Bagge Gleerup overtog den efter Forældrenes Død, var der ialt 349 Tdr. Hartkorn.

I et bevaret Dokument fra 1686 underskriver han sig saaledes: »Paa min gunstige Herres den højædle og velbaarne Herr Oberst Casper Christopher Brockenhaus Vegne. Som betroued Fuldmægtig Jørgen Jensen Gleerup.« Hvornaar han er steget fra Forvalter til Forpagter vides ikke, maaske i 1697, da Gaarden skiftede Ejer. Dette Ejerskifte har dog næppe haft nogen egentlig indgribende Betydning for hans Stilling og Arbejde, da han efter alt at dømme har haft frie Hænder. Det er da ogsaa sandsynligt, at han i en længere Aarrække har haft for Øje at blive Ejer af Gaarden. At han »Tid efter anden« har anvendt i alt Fald en Del af sine Sparepenge paa at blive Medejer, fremgaar af et inter-

essant Dokument, der, uvist hvornaar, er oprettet mellem A. M. Klestrup og J. J. Gleerup; det lyder saaledes:

»Jeg underskrevne Anders Madsen Klestrup, Borger og Handelsmand udi Aalborg kiender og gjør for Alle vitterlig, at saasom jeg haver tilforhandlet mig Sebber

Jørgen Jensen Gleerup.

Kloster og underliggende Gods med jus patronatus og Kongens Tiende udi Sebber Sogn, samt Garn og Rusestader med videre tilligende Fiskerie efter Skjoders derpaa videre Indhold, som haver kostet første Kjob, Fjorten Tusinde Et Hundrede fyrre-tive og otte Rigsdaler, tou Mark, hvorpaa jeg har leveret Specifikation til Seigneur Jørgen Jensen, som nu bor paa Sebber Kloster. Og som alle Adkomsterne lyder paa mit Navn og forblive i mine Gjemmer, ihvorvel forskrevne Jørgen Jensen haver betalt mig Tid efter anden for de femb Fjortendedele femb Tusinde halvtredsindstive og tou Rigsdaler, femb Mark og fjorten Skjelling og hidindtil betalt sin halve Part Reparationer og andre Udgifter, som af Gaard og Gods kunde dependere, og taget imod den halve part af Indkomsterne, saa at han, naar han betaler til mig

eller mine Arvinger efter et fjerdingaars lovlig opsigelse, Tou Tusinde, Tive og tou Rigsdaler, Een Mark og tou Skjell. udi Danske Kroner med sin paaløbne Rente, saa ejer han den halve Part i forneffnte Gaard og Gods, som jeg derpaa paa kraftigste Maade herhos reserverer Mig og Mine Arvinger til at give hanem eller hans Arvinger Transport eller anden Adkomst derpaa, om han det begjærer, naar for-

Else Hansdatter.

skrevne Penge, som her er meldt, er betalt, dog saaledes efter vores Aftale, at ikke noget af forskrevne Gaard eller Fiskestade maa pantsættes eller sælges til Nogen Anden end os indbyrdes saa længe vi begge leve tilsammen.

Men skulle jeg i min Enkestand ved Døden afgaa, da skal det staa Jorgen Jensen fri for at beholde forskrevne Gaard og underliggende Gods og fiskerie samt jus patronatus og Kongens Tiende udi Sebber Sogn forsaavidt udi min forskrevne Specifikation er indført, naar han først betaler de forskrevne 2022 Rigsdaler, 1 Mk. og 2 Skj. med deres resterende Rente og dernæst Siuf Tusinde, halvfjerdssindstive og Fire Rigsdaler, Een Mark til mine Arvinger næste 2. April efter min Dodelige Afgang, om det kan opnaa et halvaars lovlig Opsigelse til bemeldte Penges Afbeta-

ling, og gjort rigtig Regnskab og Betaling for hvis at Gaarden og Godset saavel som af Fiskestadernes Indkomst til samme Vaarfiskes Udgang i Mindelig eller ved Retten kan uden Bundens Ruin fulddrives som hidindtil, og hvis Restancer som de findes paa Thjernerne og dependerer af fælleds Gods og Garnsteder: Nemlig uvisse fælleds Restancer følger Sebber Kloster og dens Ejere.

Skulde Jørgen Jensen ikke dermed være fornøjet, da paa lige Maade Mine Arvinger, om dem saa behager at tage derimod, naar de betaler ham 5052 Rigsdaler, 5 Mark, 14 Skjell.

Og dersom ingen af dem saaledes ville være fornøjet, da lade bemeldte Gaard og Gods med Garnsteder, samt jus patronatus og Kongens Tiende af Sebber Sogn auktionere og til højstbydende sælge, og Seigneur Jørgen Jensen tage sin part af Pengene og mine Arvinger sin Part, ligesom vi have forskudt til som før er meldt.

Skulde jeg Anders Madsen Klestrup vorde tilsinds at indlade Mig i nye Egteskab og Seigneur Jørgen Jensen og jeg ved Døden afgik, at forbliver det paa samme Maade med Fælledsskabet, som det med hanem og Mig haver været sædvanlig, saa længe der kan forliges, og naar dette ikke længere kan skee, da paa forskrevne Maade som før er meldt med Gaard og Gods og Fiskestadens auctionering adskjelles.

Til Bekræftning haver jeg denne Revers med Eyen Haand underskrevet og mit sædvanlige Zegnete hostrøgt og venligen ombudet Edle Harmond Werckmeister Borgemester udi Aalborg saa vel som min kjere Broder Christen Madsen boende i Svenstrup, dette til Vitterlighed med mig at underskrive og forsegle.

Dette Dokument blev fremlagt ved Registreringen i Stervboet efter velfornemme Salig Anders Madsen 10. Maj 1707.

27. Marts 1708 fik Jørgen Jensen Glerup Skøde paa Sebberkloster Gaard og Gods og alt tilliggende af Anders Madsen Klestrups Arvinger.

Som det vil ses af ovenfor gengivne Dokument, er Jørgen Jensen blevet sikret eller har sikret sig Ret til at erhverve sig den Del af Gaarden, han ved Dokumentets Oprettelse endnu ikke var Ejer af, altsaa noget over Halvparten, til samme Pris som Anders Madsen i sin Tid gav for den, og samtidig holdt sig den Udvej aaben at kunne blive Ejer for en lavere Pris, hvis der af en eller anden Grund skulde være Mulighed for dette. Aftalen synes til Fuldkommenhed at vise, at Manden var i Besiddelse af baade Fremsyn og Forretningsdygtighed. -- Han blev altsaa Ejer af Gaarden til den fastsatte Termin og maa have kunnet præstere den fornødne Udbetaling. Som før nævnt ogede han sit jordiske Gods betydeligt; men han har som den praktiske Mand ogsaa tænkt paa det hinsidige, naar der blev Tid og Raad til dette. Sammen med A. M. Klestrup stiftede han i 1707 et Legat paa 400 Rdl. inde-

310 Mandat No 31

Mantall:
 ouer Sebber Closters Familie
 til Kopskattens Ind Rettelse aar 1720.
 Jeg Jorgen Jensen som Eyere = 24 Rdl.
 Min Hustrue Else Hans Datter = 16 -
 1 Daatter Ingebore Marie = 8 -
 1 Ladefoget Neels Neelsen = 1 -
 1 Kudsk Anders Jepsen = 1 -
 1 Rochter Christen Huid = 1 -
 1 piige Kiersten = 1 -
 Summa: 52 Rdl.
 Hanseske Løn og festeris, og de i Sebbes Kirke
 som ind = 16 Rdl. 1720

Faksimile af Jorgen Jensen Gleerups Haandskrift.

Mantall
 ouer Sebber Closters Familie
 til Kopskattens Ind Rettelse aar 1720.

Jeg Jorgen Jensen som Eyere	24	Rdl.
Min Hustrue Else Hans Datter	16	-
1 Daatter Ingebore Marie	8	-
1 Ladefoget Neels Neelsen	1	-
1 Kudsk Anders Jepsen	1	-
1 Rochter Christen Huid	1	-
1 piige Kiersten	1	-

Summa 52 Rdl.

Huilket hermed testeris af Sibber Closter
 dend 16 Aprilj 1720

Jorgen
 Jensen.

staaende i Sebberkloster, hvoraf Renten oprindeligt var bestemt til fattige Skoleborns Bedste, men nu nydes af Enker og gamle i Sognet. Og saa lod han, hvad der maaske var endnu mere formaalstjenligt, »Vor Kierkes forste Chor Koste Nye med Fliid«. Sebber Kirkes nuværende Kor er opfort af Jorgen Jensen. Jorgen Jensen blev en velanset og vel-

havende Mand. De af hans Born, der kom til Skels Aar var i gode Stillinger og indgiftet i ansete Familier. Mon man ikke har Lov at tro, at hans Hustru, der sikkert var baade klog og dygtig, har haft sin store Andel i at skabe Familiens Position. - - I over hundrede Aar var

Sebber Kirkes Kor.

Gleeruperne den dominerende Godsejerslægt i Vendsyssel; den sad inde med over 20 Herregaarde og en Del Proprietærgaarde og mange Tusinde Tonder Hartkorn Bondergods. Slægten spillede samme Rolle nord for Limfjorden som Kjeldsenerne syd for denne.

Jørgen Jensen døde 5. Juni 1727. Paa Epithafiet i Sebber Kirke over ham og hans Hustru staar:

Gud Æren bor i - Sær / som
haver givet locke / Til Minde
for een - hver / sit Huus Ziirlig
at smykke / Med disse Steen
her Staar / der og for nogen
Tiid / Vor første Kierckes Chor
/ loed Koste Nye med Fliid. /
Den / Edle og højfornemme /
/ Mand / Seig. Jørgen Jensen /

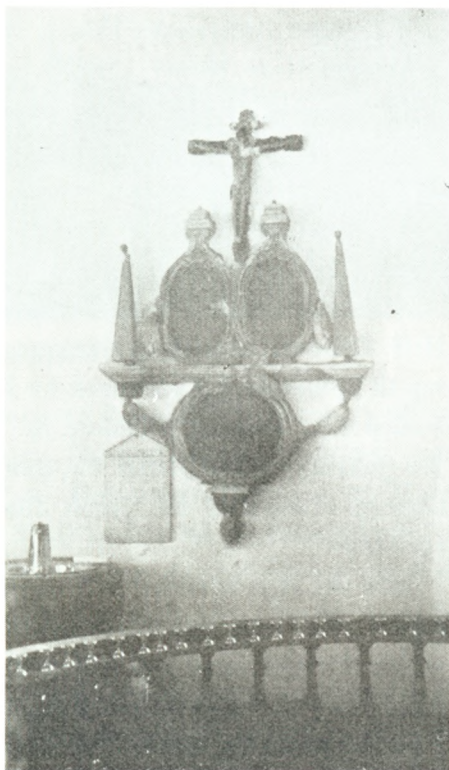
til sæber closter / fød i Wiborg Aar 1653 / ☽: 24. April / døde 1727
☽: 5. Junii / udi sit Alders 74 aar. / — Gud / samle med sin Mand /
og deres Tretten Quiste / til Himlens Gleede- Land / naar Doden de
skal friste / saa kand det Hviile Rom / Som Du herunder seer / opmuntre
alt det som / til Kierchens Notte scheer. / Den / Dyd og Gudelschende /
Madame / Else Hansdatter / fød i Aalborg Aar 1661 / ☽: 24 Decem-
ber / døde . . . / udi sit Alders Aar.

Verset kunde godt tyde paa, at den »Gudelschende Madame« havde

gjort et eller andet til »Kierchens Notte«. — De efterlevende har ikke gjort sig den Umage at tilføje Dødsdag og -aar paa Epithafiet.

I Sebber Sogns Kirkebog 1731 staar: Død 12. Martz Mad. Else Hans Daater paa Sebber Kloster i sit 70 Aar.

Jorgen Jensen og Else Hansdatter havde 13 Børn (Quiste), hvoraf 5 døde som smaa. Hans Gleerup, f. 1685, Grosserer i Aalborg, gift to Gange. Karen, f. 1686, g. m. Mathias Olufsen Morch til Kyo. Margrethe, f. 1688, g. m. Tobias Naschou, Klædehandler, Raadmand i Aalborg. Jacob, f. 1692, til Bjornkjær, g. m. Helle Dorothea Schnell. Anders, f. 1696, til Lundergaard, g. m. Johanne Marie Hessel. Ingeborg Marie, f. 1696, g. m. 1) Andreas Ring, Kaptain, 2) Norbech. Agnethe, f. 1699, g. m. 1) T. Lycke, Forpagter paa Pandum, 2) Peder Todslev eller Todsleuf, Konsumptionsforpagter i Aalborg. Bagge, f. 1700, til Sebberkloster, g. m. Henrica Margrete Holst.

Epitafiet i Sebber Kirke.

Lundergaard Hovedgaard, der nu er udstykket, og er en almindelig jævn stor Bondegaard, nævnes 1546, da den beboedes af Palle Friis. Den ligger i Jetsmark Sogn, Hvetbo Herred. Efter at have været paa forskellige Hænder solgtes den i 1733 af Thoger Benzon med Tiender og Gods, 307 Tdr. Hartkorn for 15750 Rigsdaler grov Courant til Anders Jorgensen Gleerup. Af Samtidens Optegnelser over Gaarden nævnes: I 1662 bestod Hovedbygningen af Bindingsværk med to lerslagne Floje, og i 1769 — et Aarhundrede efter — af tre Huse Mur og Bin-

dingsværk, rimeligvis opført af Anders Gleerup. Pontoppidan skriver ganske vist i Danske Atlas: Saavel Borge som Ladegaarden ere af Muur og Bindingsværk, den første har to, den anden fiire Huuse. Ved Gaarden er tvende Hauger en Frugt og Lysthauge, samt en Frugt og Kjøkkenhauge. Der holdes Stude til Besætning. Under Gaarden ligger tvende upriviligerede Avlsgaarde, Vistrup og Saltumgaard. Saa hører og dertil Saltum og Hune Kirker. Og i 1735 skriver Herredsfogeden for Kjær og Hvetbo Herreder: Jetsmark Sogn ligger nordvest for Aaby Sogn, derunder en Sædegaard, Lundergaard kaldet, som tilhører og beboes af Seig. Anders Gleerup, som menes af nogenledes Tilstand, dog Godzet ikkun maadelig og slet. Til denne Gaard skal være et Privilegium paa Kroeholderie i dette Sogn.

Anders Gleerup blev gift med Johanne Marie Hessel, Datter af Helle Dorothea Schnell og Stifdatter af sin Mands Broder Jacob Gleerup til Bjørnkjær. I Kirkebogen for Biersted Sogn for 1733 staar: Stuebrølløp efter kongelig Tilladelse Sr. Anders Gleerup fra Lundergaard, Jfr. Johanne Marie Hessel fra Bjørnkjær. Forlofvere: Assessor Hans Gleerup i Aalborg. Sr. Jacob Gleerup paa Bjørnkjær. Copulerede 12. Maji.

»Fra nu af,« fortællés der i C. Klitgaard: Hvetbo Herred, »blev Lundergaard i en lang Aarrække beboet af Ejerne, hvilket bevirkede, at der blev gjort mere end forhen for at forbedre og forskonne den, og det forlehnede ogsaa Herredet med en vis Glans, da dets faatallige Standspersoner var blevne forøgede med en saa notabel Familie som Herskabet paa Lundergaard.«

Anders Gleerup blev tidligt svagelig og allerede 1743 var hans Tilstand saaledes, »at han i halve Aar ad Gangen ikke kom ud«. At han, Sygdom til Trods, har været en virksom Mand, synes at fremgaa af, at han ombyggede Hovedbygningens Midtfloj, og at han forøgede Gaardens Tilliggende med 120 Tdr. Hartkorn.

Anders Gleerup og Hustru havde syv Børn: Else Gleerup, f. 1734, g. m. Præsten Anders Berg i Vraa. Jens, f. 1737, g. m. Johanne Holst. Han var Herredsfoged. Købte i 1759 Lundergaard af Faderen. I 1775 maatte han gøre Opbud, og Gaarden blev solgt paa Auktion. Helle

Lundergaard.

Dorothea, f. 1737, g. m. Caspar Konrad Rafn, Provst, Præst i Volstrup. Elisabeth, f. 1738, g. m. Woytemann, Byfoged i Hobro. Johannes, g. m. Kirstine Broerholt. Albrecht, f. 1746, Postmester i Hobro, g. m. Maren Hopp. Margrethe, f. 1749, g. m. Mads Speitzer til Agersborggaard.

Anders Gleerup blev 1750 29/5 udnævnt til Cancelliraad og døde 1759, begravet 7/9 i Jetsmark, efter at hans Hustru allerede Aaret for var død, begravet 15/12.

Som før nævnt er Lundergaard nu en almindelig Bondegaard. Af fordums Herlighed er kun tilbage den ene Floj af den trelængede Hovedbygning, der ifølge Trap havde Taarn. En ældre Mand fortalte i 1941, at hans Bedstefader med følgende Ytring mindedes Lundergaard i dens Storhedstid: »Det var lige meget, hvorhen man saa, alt baade fjernt og nær horte under Gaarden; og kom man ind i Gaarden, saa var det som en hel By, saa mange Huse var der.«

AF SEBBERKLOSTERS ARKIV

Her efter Saml. t. jysk Hist. og Topografi.

Skont nedenstaaende Dokument i strengeste Forstand ikke vedkommer denne Stamtavle, er det dog ikke fjernere, end at den nævnte Else

eller rettere Elisabeth Gleerup er Sønnedatter af Jorgen Jensen Gleerup, Datter af Bagge Gleerup til Sebberkloster og Hustru Henrica Margrethe Holst. Hun blev gift med den 20 Aar ældre Mathias Johannes Wederking. Optegnelsen kan have Interesse, bæde fordi den viser eller synes at vise, at Sebberkloster stadig var økonomisk velstillet, og fordi den giver et lille Indblik i, hvad der i disse Tider kunde ydes til Udstyr m. m. Og samtidig kaster den et skarpt Lys over den Forurettelse og grønne Misundelse, der kan næres mellem Søkende, da som nu. Navnlig er det en Fryd for den eller dem, der har forfattet Regnestykket, at fortælle, at den »kiære« Moder har bekostet Svingerens Udnævnelse til Cancelliraad, og at dette staar i en Pris af 760 Rdl.

Hvor paalidelig Regningen er, kan ikke vides, maaske Summen er blevet større af at ses gennem Misundelsens Briller, men det synes tydeligt, at der er ofret Umage paa at faa det hele med; Udtrykket »saa vidt jeg veed« giver dog et tydeligt Fingerpeg om, at der desværre nok er en Del, som ikke har kunnet medtages og sættes til Pris.

Fortegnelse paa det, Hr Cancellie Raad Wederking har faaet med min Søster Else Gleerup, saa vidt jeg veed.

Min Søsters prægtige Brudestats som bestaaed af følgende

30 al. Brocent Stoff med collorte poquete a 3 Rdl. Garnering, Dræt og Skræderløn	100 Rdl -- Mk — Sk.
1 Taftes Fiskebens Skjort, 1 Broderit Klocke, og 1 Snoreliv	40 ..
20 al Kniplinger a 14 Mk, Flor til Gesçanter, Baand, Blomster, Skoe, Tøfler og 1 Par Silkestrømper	60 ..
34 al rod og hvid Triumfant, hvoraf Cancelli Raaden fick til Slaafrock med Tülles Underfoer, Dræt til hendes Kjøel og Skræderløn	80 ..
Kniplinger til Agesçanter, Camerdug, Baand og Blomster, Skoe, samt 1 Ducke, hvorefter min Søster pyntes	40 ..
1 Par Kniplings Hængsler	30 ..
Cancelli Raaden foræret af min Moder 1 fiin Skarlagens Klædning, som var min sal. Faders Brudeklædning	80 ..
6 Halvskjorte med Kniplinger for, 6 Halsklude Tørklæder, 1 Pr rode Floyels med Guld betrukne Tøfler	60 ..

Sølv

2 de Par Lysestager, 1 Præsenteer-Tallerken, Peber Borse Ollie Ædeke Krucker, 2 de Sucker Børser 2 de Potage Skeer, 12 Spise Skeer, 12 The Skeer, 2 de
--

Sucker Klemmer, 2 Salt Kar, 1 Terrine, 2 de Natbords
 Borster, 2 de aflange Æsker, 2 de runde dito, ungefæhr
 500 Lod a 4 Mk 333 .. 2 ..

Meubilier

2 de store Speyle med 12 Lampetter 1 stoer indlagt Drag-
 kiste, 2 de L... borde, 1 Canape med 12 Stoele, over-
 træctet af rød Calmesin Damast 100 ..
 2 The Borde 28 ..
 1 Seng med grøn Damastes Omhæng, indklædning og Over-
 træk til 1 Dyne, 4 re Stoele, 1 Senge Tæppe, dertil 100 al 180 ..
 1 rod Stolpe Sæng med Sirtzes Omhæng, Overtræk til 1
 Dyne og 6 Stoele 60 ..

Sænge Klæder

2 de Materesser 4 re Underdyner, 10 Puder, 4 re smaae
 ditto, 2 de Overdyner, hvilke jeg med Vaar og Fyld
 regner for 150 ..
 Nætteldug til Gardiner og Natbord, Tæppelinned og Dække-
 toy 130 ..
 Tin, Kaaber, Mæssing og Malm. Jernfang og Træ Toy,
 blev givet af eye og regnes kuns for 200 ..
 1 nye forgyld Caret, klæd med rød Klæde, heele Speylglas
 Fragt 300 ..
 Hæstetøj til 4re Bæster, Mæssing Beslagg, Liberi til Kudsk
 og Tiener 130
 2 de Hopper a 60 Rdl. 120
 Hands Cancelli Raads Character kostede min Moder 760
 Summa 3147 Rdl 2 Mk --- Sk.

Da Madame Gram havde overtalet min Moder for 16 Aar
 siden, at overlade ham Kyhe (Kyø) og underliggende
 modtog hand samme med Besætning og Indboe alt i goed
 Stand, hvilket paa nærværende Tiid icke kan ansættes
 ringere end 6000 Rdl

Bliver saa en Sum af 9147 Rdl 2 Mk -- Sk.

Her for uden tvivler jeg icke om min kiære Moder joe lader
 og os andre Søskende enten nu eller i Tiiden nyde Jevnet
 og Vederlag mod følgende

1) Har Cancelli Raaden i de sidste 16 Aar oppebaaret Kyhe
 og Godsens Reveneurer, der i de forløbne goede Tiider
 anses aarlig for 1582 Rdl 3 M. 3 Sk. hvorimod han icke
 skulde erlægge uden 480 Rdl.

har saa foruden det der mangler af denne aarlige Afgift
 i de 16 Aar en Forlods Suma af 17640 .. 3 ..

2) har min kiære Moder i forberorte Aaringer ey allene forurneret hands Husholdning, men enddog opdragit 4 re af hands Børn, som jeg mener alt er gaact fra os andre Søkende, derfor anføres for hveer 1000 Rdl er	4000 ..
Dette uden at regnes Renter af saa anseelige Capitaler bliver en Summa	26787 Rdl 5 Mk — Sk.
3) Provstinde Gram, Søster til Cancelli Raaden Wederking har faaed langt mere fra min Moders Huus end jeg og paa hendes anseelige bekomme i Vahre og Penge tviler jeg icke om min kiere Moder joe har gjordt Rigtighed. Hendes Udflyening var langt prægtigere end min, og hun har aarlig faaed det som jeg og mine andre Søkende har maattet saunc, dog anføres vi lige med	1313 Rdl 1 Mk 7 Sk.
Hendes Mands Provst Grams Debet til Boet er	1000 ..
(Resten mangler)	

Som et Bidrag til Belysning af Tiden og Forholdene indskydes her en Side af Viborg Bispen, Søren Lintrup's Visitatsbog.

1723. Den 5. September som er 15. Søndag efter Trinitatis. Sibberkloster Kirke som fandtes meget vel vedligeholdt af Jørgen Jensen paa Sibberkloster, saa jeg ikke observerede noget enten paa bygning eller inventario, som noget manglede paa. Ungdommen var ellers meget slet grundet og informeret i deres cathechismo formedelst at Degnen (og maaskee Præsten) ikke alvorlig have drevet derpaa, hvorfor ogsaa begge derom bleve publico erindrede. Degnen var en studiosus ved navn Matth. Bruun fra Aalborg, men havde ikke lært dem deres catechismi forklaring omendskiønd der var mange velhavende og skikkelige bønder som baade havde evne og lyst til at lade deres børn underviise og maatte hver for sig holde skolemester til deres børn hjemme i deres eget huus. Ellers var en gammel fundatz paa een skole der i sognen af 10 Rdl aarlig, som ingen fuldkommenhed var kommen til formedelst der ingen platz og grund til skolehuset var at faae, hvorom jeg NB lovede at skrive Seig. Jørgen Jensen til med stiftamtmanden. Præstens Kirkebøger over føde og døde etz havde han ikke istand, men lovede at føre med sig til første landemode i Viborg for at eftersees etz, hvorom han alvorligt blev erindret, Iustitsprotocollen var hos Herr Aegidius Lassen i Farstrup som assessor og notarius i prousteretten, hvor den kunde efterses.

Ellers blev prousten erindret om medhjælperen at udvæle og beskikke, som han ikke havde. Nogle landsoldater blev ude deraf Meenigheden, hvorom lieutenanten, som just var til stede ogsaa blev erindret. Ellers fandtes kirkegaarden om Sibber kirke ey aldeles vel indhegnet paa den side til klosteret, omendskiønt der var hængt nylig porter og stæter. Ellers var Sibberkloster en kiøn og velbygget gaard, særdeles med stor herlighed med fiskerie af sild etc., som gav anseelig aarlig indkomst.

Gæstfrihed paa Hovedgaarden Vang.

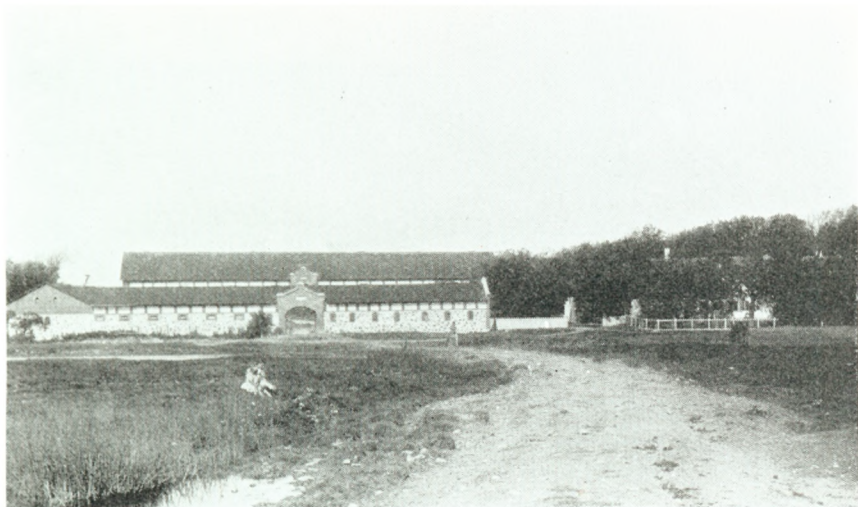
Om en Sonnesøn af Jørgen Jensen Gleerup, Severin Gleerup, der cjede Hovedgaarden Vang i Sulsted Sogn 1780—1819 fortæller en af Slægten følgende Minder, som i nogen Grad kan belyse Tiden og Slægten: Der førtes et ægte jysk, i højeste Grad gæstfrit Herregaardsliv. Der stod altid 12 opredte Senge parat til at modtage Gæster, og ude i Gaarden stod et stort Anker Øl til vejfarende Folk, og da Færdelsesvejen fra Østvendssyssel til Vestvendssyssel gik gennem Gaarden, blev der vel ofte Lejlighed til at smage paa Drikken. Gæster kunde ofte opholde sig paa Vang baade i Uger og Maaneder. Der var en Præst der fra Egnen, som kom der meget; han var en rar Mand, men ikke nogen stor Prædikant. Det traf sig ofte, naar han om Søndagen kom op til Kirken, at Degnen maatte sige til ham, at der ingen var at prædike for. »Naa, Gudskelov,« sagde han, »saa kan vi komme til Vang.« Samme Præst tog eller fik sin Afsked, og han skulde da bo paa Gaarden nogle Dage, inden han flyttede til Aalborg; men Dagene blev til Aar, og han kom ikke derfra, for han døde. Samme Kilde meddeler, at da Gleerup en Dag blev spurgt om, hvem en bestemt Gæst var, lød Svaret: »Tja, jeg ved det F g . . . m . . ikke, han har været her nogle Dage, jeg har ikke spurgt ham, og han har ikke selv sagt noget.«

ANNA MARIE HOLMS FORSLÆGT.

SPEITZER.

Agersborggaard, Agersborg Sogn, Øster Hanherred omtales allerede under Knud den Hellige, der flygtede dertil, da Vendelboerne med Øksen i Haand krævede ham til Regnskab. Der har i sin Tid ligget en Kongsgaard, der er blevet stormet og afbrændt flere Gange, sidst i 1441. Voldstedet kan endnu ses lidt Nord for Gaarden. Lidt længere mod Nord ligger Kirken. Den nuværende trefløjede Hovedbygning er af Egetræs Bindingsværk, opført paa Granitsokkel. Hvornaar den er opført vides ikke, men den er sikkert gammel; den er meget velholdt og giver Indtryk af Ælde og Værdighed. Over Indgangsdøren er skaaret i en Egebjælke 17 — C. S. A. M. L. — 58; men da Bygningen uden al Tvivl er meget ældre, maa Aarstallet vel henfores til en Restauration, der saa er foretaget af Christen Speitzer og hans Hustru Anne Margrete Lund. De anselige Avlsbygninger, der ligger lidt fjernet fra Hovedbygningen paa en Skraaning, er opført efter en Brand 1894. Om Gaardens Størrelse kan følgende Tal give et Begreb: Udsæden var i 1662 12 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg og 20 Tdr. Havre, og i 1683 var der til Gaarden 93 Tdr. Land dyrket Jord.

Som et Kuriosum kan nævnes, at Agersborggaard rimeligvis omtales i den tyske Literatur hos den nordtyske Forfatter Theodor Fontane (1819—98) i dennes Roman »Effi Briest«. Fontane, der altid havde følt sig stærkt knyttet til Skandinavien, foretog i September 1864 en Rejse til Danmark, gæstede ifølge den bevarede Dagbog København,

Agersborggaard.

hvorfra han foretog Udflugter til Roskilde og Nordsjælland og sluttede sit Ophold med en Rundrejse i Jylland, begyndende i Aalborg, hvorfra Limfjorden besejledes fra Øst til Vest; Tilbagerejsen til Tyskland afbrodes da af Ophold i de sydligere jyske Byer.

Oplevelserne og Iagttagelserne fra Danmark indflettede han da i sin senere Digtning, og i Romanen »Effi Briest« (1895) omtales som Episode en Rejse, Bogens Hovedperson Effi Briest sammen med sin Mand Baron v. Insetten foretager til København, hvor de paa Hotellet træffer en jysk Godsejerfamilie, hvis skønne Datter Thora v. Penz de beundrer, og af hvem de modtager en Invitation til at tilbringe nogle Dage paa Familiens Gaard »Schloss Aggerhuus« ved Limfjorden. Denne Indbydelse efterkommer de og rejser, efter at have foretaget Udflugter til Nordsjælland — som Fontane selv — fra København til Limfjorden, hvorfra Rejsen gaar tilbage til Tyskland. Opholdet paa Limfjordsgodset Aggerhuus, der utvivlsomt er en let Fordrejning af Navnet Agersborggaard, skildres i Romanen iøvrigt ikke nærmere; kun bliver den smukke Datter Thora von Penz Genstand for fornyet beundrende Beskrivelse. I Dagbogsoptegnelserne under Fontanes Limfjordsrejse omtales Agger-

Hornskovgaard. Omtales Side 96.

huus eller Agersborggaard ikke, saa det maa anses for tvivlsomt, om han selv har gæstet den.¹ C. K.

Mads Gregersen Speitzer, der er født ca. 1671, købte Agersborggaard i 1718 af Hans Benzon, Korsogaard. Indtil da var han Forpagter paa Kyo; ifølge Mandtal til Ekstraskat 1720 var han endnu dette Aar Forpagter og boede paa Kyo, der den Gang ogsaa ejedes af en Benzon, og da Sonnen Christen Speitzer, f. 1710, siges at være født paa Havno, en Hovedgaard ved Hadsund, som ogsaa var i Slægten Benzons Eje, har Mads Speitzer sagtens været Forpagter der. Hvor han ellers kom fra, og hvem han var, kan intet oplyses om her, Familienavnet synes ikke at have været kendt for, og det synes forsvundet, maaske forlængst, i hvert Fald for den her omtalte Gren af Slægten skete dette ved Mads Speitzers (den yngre) Dod i 1807; men de mange Aar til Trods, der er gaaet siden Speitzer boede paa Agersborg, mindes Egnens Befolkning dem den Dag i Dag, og ikke for deres gode Gerninger, men derom senere. Af omtrent samtidige med samme Navn og maaske Slægtninge kan nævnes Thomas Gregersen Speitzer, der i 1716 2. S. c. Trin. blev gift med Kirstine Wolzen til Kyo, og Anders Speitzer (Chr. M. Speitzer

¹ Jfr. Jørgen Hendriksen »Theodor Fontane og Norden«, Kbhvn. 1935.

N° 5. med Mandatets N° 80 -

Antegnelse til Kopskattens angivelse, som udgives
1720 af dem som boer paa Kye:

Forpagteren Mads Gregersen Speitzer
hans Hustru
2de Tieniste Karle
1 Tieniste Pige.

At overskrefne er Rigtig Testerer
Kye d 16 April 1720 Mads Gregersen Speitzer

Faksimile af Mads Gregersen Speitzers Haandskrift.

Antegnelse til Kopskattens angivelse, som udgives 1720 af dem som boer paa
Kye:

forpagteren Mads Gregersen Speitzer
hans Hustru
2de Tieniste Karle
1 Tieniste Pige

At overskrefne er Rigtig Testerer

Mads Gregersen Speitzer

Kye (Kyo) d 16 April 1720.

havde en Son af dette Navn, f. 1747), død 1813, der 1775--77 ejede
Skæring Munkgaard i Egaa Sogn og 1780--1809 Sinding Gaard, Sin-
ding Sogn, Hamrum Herred, men om Slægtskabet mellem disse og
Speitzerne paa Agersborggaard forlyder der intet, selv om det maaske
nok er sandsynligt, at der er noget.

Om Mads Gregersen Speitzer vides, at han var gift to Gange, først
med Bolette Lund, om hvem der intet kan fortælles, anden Gang med
Maren Christensdatter til Hvanstrup, der sandsynligvis var Datter af

Christen Mikkelsen til Hvanstrup Hovedgaard, Strandby Sogn, død 1703, og i saa Fald var Søster til Jens Christensen, død 1716, der var gift med Helle Dorothea Schnell.

Af paalidelige Oplysninger om Mads Gregersen Speitzer haves meget faa. Han har vistnok, som de efterfølgende af Slægten, været en noget stridbar Herre. Han enedes ikke godt med Stedets Præst, Herr Henrik Blok, og det er vel nok Gaardens og Egnens Herre, der sigtes til, naar Præsten i 1746 vidner om Menigheden, »at Guds Naades Virkninger var hos nogle af dem, men de gik i Skiul for andres Trusler«, for hvem andre kan det tænkes at være nødvendigt at gaa i »Skiul« for end Herremanden, han var vel nok enevældig inden for sit Omraade. Som yderligere Bevis paa, at der var et spændt Forhold mellem Parterne, kan nævnes, at Speitzer havde faaet allerhøjeste Tilladelse til at nyde den hellige Nadver »uden Sognet«.

I Præsten Albert Thuras: »Aalborg Stifts Beskrivelse i Norrejylland« (1729) staar om Agersborg Kirke:

1) Findes i Kirken en smuk Alter Tavle, som for kort Tiid siden er maled og staffered ved Seig: Mads Gregersen Speitzer, som er Kirkens og Aggersborggaards Ejer.

2) Et smukt Begravelses Stæd inden i Kirken med en vel udstaffered Tavle, hvilket bemeldte Mads Greg: Speitzer har udset og indrettet til Hvile Stæd for sig og sine.

Altertavlen kunde jo nok tjene til at vise, at Speitzer i Virkeligheden, alt andet til Trods, var en from Mand, der havde sine Tanker vendt mod det himmelske. At han allerede saa tidligt havde udset og indrettet et Hvilested, hænger vel sagtens sammen med hans første Hustrus Dod, der godt kan have fundet Sted før nævnte Tid.

Om der har været flere Børn i hans to Ægteskaber end Sonnen Christen vides ikke, men kunde nok være tænkeligt. Ifølge Mandtal til Ekstraskat 1720 havde han kun et Barn, en Søn, som ikke var hjemme. Man ved heller ikke, hvilken af Hustruerne, der er Christens Moder, men at den første af hans Børn kom til at hedde Bolette, kunde tyde paa, at han var Bolette Lunds Søn.

I Agersborg Sogns Kirkebog 1753 staar: 23. Januarii blev Mads Gre-

gersen Speitzer, i Live Ejer og Herre til Agersborggaard, begravet. Han skal være blevet 76 Aar gammel.

Hans Son, Christen Madsen Speitzer, der som før nævnt er født 29. Juli 1710 paa Havnø, fik Gaarden efter Faderen og blev 3. Oktober 1741 gift med Anne Margrethe Lund, der var Datter af Provst Anders Lund til Øland. Om hendes Forslægt vides, at Bedsteforældrene paa Faders Side hed Søren Pedersen og Kirsten Christensdatter, og at de rimeligvis har boet i Viborg, da Sønnen Anders skal være født der 1694. Han blev Student fra Aalborg 1716, cand. theol. 26/9 1718 og ordineret til Præst 13/10 1719 for Øland. (I Mandtalslisten 1720 skriver han: Miiig Underskreffnc, som nylig til Kaldet er kommen, ugift og holder ingen folc. Ølans Præstegaard d: 29. April 1720. Anders Sørensen Lund.) Han blev Provst 15/11 1749. Den 26/6 1723 blev han gift med Bodil Jensdatter, f. 1681. Til Belysning af Anders Sørensen Lund kan meddeles Uddrag af Visitatsberetninger for Øland fra 14/4 1742, 22/6 1746, 10/8 1749, 26/9 1754, 22/4 1758, 22/9 1763: »Ungdommen var i 1742 med Fliid undervist af Sognepræsten og befandtes i 1746 ligeledes skikkelig undervist, men i 1749 fik saavel Præsten som Skolemestrene Tilhold om at anvende mere Fliid paa Undervisningen. 1758 gjorde Ungdommen fortræffelig Rede for deres Børnelærdom, men 1763 var Bispnen igen utilfreds med deres Standpunkt. Hvad Menigheden angaar, fik den det Skudsmaal af Præsten, at den i det Hele havde Lyst til Guds Ord og levede uden Forargelse, — dog at det i 1749 bemærkedes, at der var en Tømmermand fra København, som havde været meget hengiven til Drukkenskab.«

Om Skoleforholdene paa Øland meddelte Anders Lund følgende i en Skrivelse af 18/1 1737:

Her paa Landet er to Byer. Udi den ene sc. Østerby holdes altid Vinter og Sommer Skole, og nyder Skoleholderen for de fattige Børns Undervisning aarlig 1½ Rdl. og det udi to Terminer, som den højædle og velb: Herre den sl. Generallieutenant Hans Diderik Levetzau, for dum Oxholms Ejer, dertil haver lagt. Det videre af Fundatzen under den sl: Herres egen Haand er i Stifts Kisten henlagt og kan sees. Udi den anden By sc. Vesterby findes intet Skolehus, men af Bymændene

Præstegaarden.

Her Peder Ludvigsen, som nylig til Kaldet er kommen,
ugift og holder ingen folk, udj præstegaarden er endnu
Her Peder Ludvigsen Blehrs Kjeriste samt 3de Børn
Jens husefolk 2de Karle
Dyngen Peder Christensen er ung Karl, ingen
Husefolk.

Ølans Sogn.

Paa landet er ellers ingen uden gemene Bønder
og Huusfolk, hvoraf ingen Jæs Jæs er ellers maas
Den Aen, Pederhøgen befindis en Skoemager,
Jens husefolk, samt 2de Børn og en søn 2 Rdl 2 mk
Disse ovenbemelte at befindis, som mig er berettet,
Løffn om undermaaske at befindis, som mig er berettet,

Anders

Anders Sørensen

Anders Sørensen
d. 29 April
1720.

Lund

1720

Faksimile af Anders Sørensen Lunds Haandskrift.

Præstegaarden. Mig underskrefne, som nylig til Kaldet er kommen, ugift og holder ingen folk, udj præstegaarden er endnu Her Peder Ludvigsen Blehrs Kjeriste samt 3de Børn

har Tienestefolk 2de Karle
1 pige

Degnen Peder Christensen er ung Karl, ingen Huus Holdning eller folk.

Ølans Sogn. Paa landet er ellers ingen uden gemene Bønder og Huusfolk, Hvoraf ingen Har Heste eller meere end een Koe, undtagen befindis en Skoemager Iens Iensen, samt Hustrue og en søn 2 Rdl 2 mk Disse ovenbemelte at befindis, som mig er berettet

testerer

Anders Sørensen Lund

Ølans Præstegaard
d. 29. April 1720.

holdes aleneste om Vinteren en liden Dreng, der underviser deres Børn, og vilde Bymændene endda altid saaledes om Vinteren holde ham at læse for dem, kunde Ungdommen endelig under Præstens og Degnens

Opsyn faa see nogen Kundskab i dens Christendoms og Saligheds Sag, som fornodent kunde eragtes.

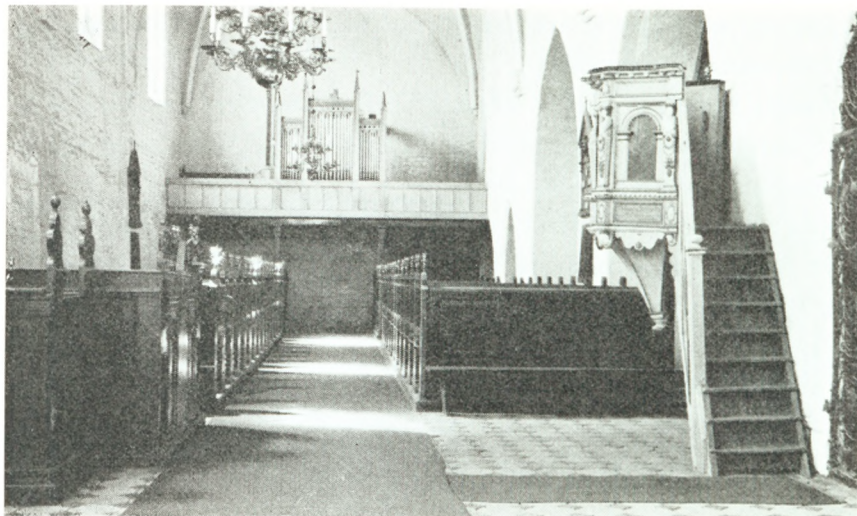
Anders Lund faar det Skudsmaal, at han »forrettede sit Præste- og Provsteembede med Agtsomhed og Flid, prædikede opbyggeligt og var en sagtmodig Mand, der levede uden Forargelse«. Han synes at have været velhavende, idet han i 1743 betalte fem Rdl. i Skat af sin Formue og 2 Rdl. 80 Sk. af Indkomsten og holdt tre Karle og to Piger. Wiberg fortæller i Danmarks Præstehistorie, at han skal have brugt en Ligsten til Bordplade, der var lejet af en Bonde for en Gaas om Aaret. Hans Hustru døde 24. Juni 1744, han selv 18. Maj 1765 i Agersborg, hvortil han vel er flyttet for at være hos Datteren Anne Margrethe, der var født 16. April 1724 og, som for nævnt, var gift med Christen Speitzer.

I Koret i Ølands Kirke er en ret anseelig Gravsten over Anders Lund, hvorpaa der

staar: Naar det er Viingaards-Herrens Tid / Arbeyderne at kalde / Skal hver for sin anvendte Fliid / Sin Lod og Løn tilfalde / saaledes / Hvile her efter 45 Aars ustandene Møye i Guds Viingard / forsikret om Naadelonnen ved en ærefuld Opstandelse / Sall: Hr. Anders Lund / født Anno 1694 og død 1765. / Efter Himlens Kald en indviet Præstemand / 1719 d. 13. Oktbr. for Oelands Menighed / Efter Himlens Raad en Præsteviet ægte Mand / 1723 d. 26. Junii / Til Dydædle nu Sal: Bodil Jensdatter / fod A^{no} 1681 og Døde A^{no} 1744 d. 24. Junii /

Ølands Kirke. Set mod Alteret.

Ølands Kirke. Set fra Koret. Prædikestol fra Beg. af 17. Aarh.

Som 1724 16 April fødede ham udi 21 Aars Ægteskab en Datter / Nafnlig Anne Margrethe / der A^{no} 1741 d. 3. Septbr. traade udi Ægteskab / med Christen Speitzer paa Ag / gersborggaard. Alle Ventendis en ærefuld / opstandelse Paa Christi tilkom / melses Dag.

Christen Speitzer og Anne Margrethe Lund har sikkert været et Par driftige og dygtige Mennesker, der har samlet sig Velstand og har søgt at gøre dette bekendt for større Kredse; f. Eks. gav de 1754 til Agersborg Kirke Alterkalk, Disk og Oblatæske; og et rodt Flojels Altertæppe med deres Navnetræk er naturligt ogsaa fra dem. Resterne af dette Tæppe fandtes i 1925 paa Agersborggaard; det meget smukke Smedejernsgitter, der skiller mellem Taarnrummet og den øvrige Kirke, har ligeledes Navnetrækkene og to Vaabenskjold.

At han i 1758 restaurerede Gaardens Hovedbygning er for nævnt; men det væsentligste Træk er vel nok, at Gaard og Gods med alt underliggende ca. 600 Tdr. Hartkorn samt Tiender m. m. blev oprettet til et Stamhus. Erektionen blev dog, til Trods for alt anvendt Arbejde for at sikre den, omstødt ved en Højesteretsdom, idet Bornene mente sig forurettede ved, at en saa væsentlig Del af Arven skulde tilflyde en enkelt, den ældste Son Mads, som skulde være Successor, selv om For-

Agersborg Kirke.

ældrenes Mening ses tydeligt nok. Denne ældste Son Mads Speitzer var Kancelliraad. Af Protokollen, der citeres nedenfor, ses det ogsaa, at der forud for Uenigheden om Delingen af Arven har været en anden Strid, idet den ene af Dotrene Metthe Kierstine, uvist af hvilken Aarsag, er gjort arvelos. Ægteparret havde 6 Børn, nemlig: Marie Bolette, f. 1742, der var gift med 1) Forpagter Jørgen Fallerup Asdal og 2) Morits Glee-
rup, der dode i Aarhus 1820 som Justitsraad. Beche Christiane, f. 1743, Metthe Kierstine, f. 1745, gift med Præsten Blok. Mads, f. 1746, der blev Ejer af Agersborggaard, gift med Anne Margrethe Glee-
rup. Anders, f. 1747, der maaske er den fornævnte Ejer af Skæring Munk-
gaard og Sindinggaard, og Anne Margrethe, f. 1749. Kort efter at han var begyndt at arbejde paa at faa sit Gods ophøjet til Stamhus, dode Christen Speitzer 2. Maj 1767 og blev begravet i Taarnrummet i Agers-
borg Kirke. Et Marmorepithaphium med hans og den øvrige Families Navne findes endnu der, men er omtrent helt skjult af Orglet, der nylig er flyttet derind. Efter sin Mands Død gjorde Anne Margrethe Lund et stort og energisk Arbejde for at faa Erektionspatentet i Orden, og hun har sikkert troet, at det var lykkedes, men efter hendes Død 22/9 1777 blev der som for nævnt Utilfredshed med Delingen af Arven, der

saa endte med Omstodelse af Erektionen. Sagen forlob saaledes for Retten:

Høyeste Rets Voterings Protokoll

Loverdag 13 Martz 1779

Mads Speitzer

contra

Anders Speitzer med flere hans Med Arvinger indstævnes til Underkiendelse og Forandring en Dom, som contra Commissarierne Geheime Raad Gabel og Cancellie Raad Rybner have afsagt d. 20. Juli 1778 udi en Sag mellem Parterne rejsende sig deraf at Citantens Fader afgangne Cancellie Raad Speitzer skal have oprettet under 23 Martz 1767 Akkersborg Gaard til et Stamhuus og udnævnt Citanten som ældste Søn at tiltræde samme efter hans Faders og Moders Død med hvis Samtykke deære Oprettelse skal være sket, hvilken hans Søkende nu anseer som en Oprettelse, der er ulovlig m. v.

Ved bemeldte Dom var kiendt for Ret: at den af afgangne Cancellie Raad Speitzer og Frue til Hans Mayestæt indgivne Ansøgning af 23 Martz 1767 om at oprette Aggersborggaard og Gods til Stamhuus bør ikke præjudicere Anders Speitzer og øvrige Med Arvinger udi deres lovlig havende Ret til bemeldte Gaard og Gods at skiftes og deles iblant dem samtlige efter Loven, uden at Mads Speitzer derimod maa have nogen Prætention til Stamhuusbesiddelse af samme. Saa bør ejhel'er samme Memorial betage Cappellanen for Sæber og Lundbye Menigheder Hrr Blochs hans Hustrue Mette Kirstine Speitzer hendes lovlig havende Arve Ret saavel til de i samme benævnte 2500 Rd som hvad mere hende i sluttet Skifte efter hendes afgangne Fru Moder kan tilfalde, at hun jo samme som sin virkelige Ejendom maa bruge og beholde og deraf benytte sig, saaledes som hun bedst cragter, hvorimod de fattige i Aggersborg Sogn ikke maa have nogen Prætention i ringeste Maade. P. O. ophæves paa begge Sider.

For Citanten modte Ulda^l som deducerede Sagen og paastod

Mandagen den 15 Martz 1779

Contracommissariernes Dom underkiendt, tilsidesat og Stamhuus Erektions Brevet af 23. Marts 1767 derimod kiendt ved Magt at stande, dog saaledes at Præsten Herr Blochs Hustru Mette Kirstine Speitzer maa for sig og sine Arvinger beholde, nyde og bruge hendes retmæssige Arvedeel, som hun og de best ved og vil og kan. Endvidere paastod han Mads Speitzer kiendt berettiget at tiltræde Stamhuset med underliggende, samt nyde og oppebære alle Indkomster deraf fra hans Moder afgangne Cancellie Raadinde Speitzers Dødsdag, hvorfors til samme bør aflægges nojagtig Regnskab.

For Contra Citanterne modte Bang, som paastod Contra Commissariernes Dom ved Magt at stande.

Vota

Rested: I Aaret 1767 d. 23 Martz har afgangne Cancellie Raad Speitzer med Frue forfattet et Document, hvori de, som Ejere af Agersborggaard, tilkiendegiver

at have efter Lovens Til'ladelse oprettet bemeldte Gaard og Gods til et Stamhuus for deres Born og Descendenter m. v. Dette Document, der begynder med den sædvanlige form af en Memorial til Kongen: Stormægtigste, allernaadigste Konge og Herre, etc. . . . og slutter saaledes: Denne vores forfattede Stamhuusdisposition, hvorpaa vi udbeder os Kongens confirmation, bekræfte vi herved med vore Hænder etc. . . .

Dette Dokument er derefter indsendt i Cancelliet til Confirmation, hvorpaa den 19. Maj 1767 faldt saadan Resolution: Forbliver ved Loven. Den 2 Maj 1767 dode Cancellie Raad Speitzer, hvorefter Enken erhverver under 24 September 1768 en Attest fra Norre Jyllands Landsting om, at ingen Geld heftede paa Gaard og Gods. Under 30 September 1768 begierer hun af Landsdommeren: at den af hende og hendes sal: Mand oprettede Stamhuus Erektion tillige med den medfulgte Jordebog og Landstingsattesten om, at ingen Geld heftede paa Gaard og Gods, maatte i Overensstemmelse med 5 2 65 a til Landstinget publiceres og protocolleres, samt Landstings Proclama udstædt, ligesom hun endvidere deklarerede sig at indestaa for prompte Betaling af al beviislig Krav og Geld, som nogen maatte have og anmelde sig med inden Aar og Dag. Ifølge Landsdommerens Attest er den forlangte Tinglysning sket den 12. Oktober 1768.

I Aaret 1770 11 Juni begierer hun af Landstinget attesteret, at ingen Creditorer have meldt sig i Aar og Dag. Landsdommerne have derpaa saa'edes attesteret: fremlagt og læst for Retten 13. Juni 1770, hvorimod intet er fremkommet til Omstød, og Stamhuset jo nu efter Loven og Erektionen kan staa ved Magt. Endvidere har Landsdommeren paategnet den saakaldte Erektion saaledes: Læst den 13. Juni 1770, da de hermed tilstaa, at ingen Creditor eller andre siden første Tinglysning haver indfundet sig, som kunde være til Hinder. Da alt dette var saaledes passeret, holder Enken 11 Okt. 1770 ifølge Kongl. Bevilling Samfrænde Skifte med hendes Born, som var to Sonner og fire Dottre. I dette Skifte kom til Deeling 57218 Rd., thi Stamhuset beholdt Enken i Følge Erektionen udenfor denne Sum og kom altsaa ikke til Skifte og Deeling. Med dette Skifte vare Bornene og deres Værger fornøjede og have samtlige underskrevet Skiftetbrevet, ligesom det og af Stiftamtmanden er approberet.

Da nu Fru Speitzer 22 Oktober 1777 ved Doden afgaar, bliver der Disput imellem Bornene, thi da den ældste Mads Speitzer, som er Citanten i denne Sag, paastod Stamhuset forlods ud, nægtede hans Sødskende det, paastaaende, at ingen Stamhuus var og forlangte derfor, at alt skulde gaa i Liige Skifte og Deeling efter Loven. I Sagen er af Contracommissarierne den her indførte Dom. —

Contra Citanterne gaar fornemmelig løs paa

- 1) at der ingen Skjoder er paa det Gods, som ska' være oprettet til Stamhuus, hvilket de siger at bevise med Landstings Attesten af 24. September 1768.
- 2) *at her er ingen Stamhuus Brev men aleene en Supplique til Kongen, samt at Originalen aldrig er fremkommen.*
- 3) at her er ingen af Erektor underskreven lovlig forfattet Jordebog.
- 4) Brevet er i hele sin Indhold mod Loven.
- 5) at ingen lovlig Proclama er udstædt i Forvejen.

6) Imod Skifte Slutningen af 11. November 1770 indvendes, at den af Børnene deri givne Konkens ej kan præjudicere dem paa Grund af 5. 1. 2 art Citanten procedere fornemmelig paa Stamhuus Brevet og Samfrænde Skiftet.

Betragtes nu Stamhuus Brevet, saa maa man tilstaa, at Formen og Loven svækker det, da det er underskrevet af begge Egtefolkene Cancellie Resolutionen gjør det ej ugyldigt, men naar det confereres med 5 — 2 65 art, da findes det stridende imod samme art. i sær den anden Part, som tillader Giæld. Ligeledes den 3die Part, som gjør Mette Kierstine Arveløs tværtimod Loven. At Enken efter Mandens Dod har søgt at afhjælpe de øvrige Mangler ved Dokumentet, kan ej gjøre det lovligt, da hun ej hertil var berettiget, saa meget mere, som hun sad i Fællig med sine Børn. Hertil kommer nu, at der findes ingen Jordebog, vel er en saadan, hvis Rubrica siger, at den er forfattet af Cancellie Raad Speitzer, men den er ej af ham underskrevet, hvilket gjør, at den ej kan tages i Betragtning, da man i saa betydelig en Sag ej bør følge et saa uefterretteligt Dokument. Hvad Samfrænde Skiftet angaar, da maa mærkes, at man der ej solenniter nok har anseet det for Stamhuus, alle Børnene vare da umyndige. Skifte Brevet er ogsaa . . . qualiter forfattet, man finder ikke nogen ordentlige Værger beskikket af Øvrigheden for Børnene, tror derfor ikke, at her fra dette Skifte kan trækkes noget argument, saa meget mere, som det var en Handling mellem Moder og Børn. Han troer derfor at confirmere Dommen.

Concl: Contracommissariernes Dom bør ved Magt at stande.

Denne Votering tiltraadtes af samtlige Dommere uden Forbehold. — Retten havde nu talt og afgjort Sagen tværtimod det, der saa vidt kan skønnes har været Ægteparrets Hensigt, en Hensigt, der ikke naaedes, fordi Formerne ikke var sket Fyldest. — Som det fremgaar af ovenstaaende, var begge Ægtefolkene døde og blev begravet i Kirken. Paa det tidligere omtalte Epithaphium, der hænger i Taarnrummet, staaar: Indtil / vor Herres og Frelsers Tilkomst / til Dommens Dag / haver herunder funden Hviile — Sted / Velædle og Velbyrdige / Christen Speitzer / til Aggersborggaard / Deres Kongl Maytts virkelig Cancellie — Raad / som første Gang saa Verdens Lys / 1710 døde Aar 1767. Med sin kiere Frue / Anna Margrethe Lund / der første Gang saa denne Verdens Lys / 1724 døde Aar 1777 / Udi deres Ægteskab / haver Gud velsignet dem / med 6 Børn navnlig Marie Bolette f. 1742 / Beche Christine f. 1743 / Metthe Kirstine f. 1745 / Mads f. 1746 / Anders f 1747 / Anne Margrete f 1749 / Herre Jesus / forunder os som herunder / have funden Hviile — Sted / paa din Aabenbarelses-Dag / til Dommen / En glædelig Opstandelse.

For Mads Speitzer har det sikkert været et haardt Slag, at Højesteret

omstodte Erektionen og derved afskar ham fra at være selvskreven Ejer af Gaard og Gods. Dobbelt ærgerligt, fordi han nok har været noget pengekær, og nu kostede Gaard og Gods ham 36500 Rdl., som han maatte betale sine Medarvinger for at blive Ejer af den. I Familietraditionen har han ikke det bedste Ord paa sig, idet han faar Skyld for at have været en ond og haard Mand, der tilmed skal have været plaget af Gerrighed, uden at disse Sider af hans Karakter dog nu saa lang Tid efter kan belyses med Eksempler. Han var født 5. September 1746 og blev omkring 1772 gift med Margrete Gleerup f 27. April 1749, Datter af Anders Gleerup til Lundergaard og Johanne Marie Hessel. I Ægteskabet var der to Børn, Anne Margrete f 1774 og Johanne Marie f 1777; men iøvrigt var Ægteskabet nok ret mislykket, idet Hustruen 2. August 1780 faar kongel. Bevilling til at »leve separat fra sin Mand« og det »formedelst hans haarde og ufordragelige Omgang«. Der blev Rettergang om den Skilsmisse, ikke fordi Speitzer ikke vilde af med Hustruen, det kunde maaske endda lade sig høre, men han ommede sig svært ved at udbetale Hustruens Medgift og ved at bidrage til Døtrenes Opdragelse og Underhold. Sagen gik til Højesteret paa Mads Speitzers Foranledning, og til Sagens nærmere Oplysning citeres her Udskrift af Høyeste Rets Protocoll for Aar 1782.

Tirsdagen den 26. November No 77 Cancellie Raad Mads Speitzer
contra

Hans Hustru Margrethe Gleerup

indstævnes deels til Stadfæstelse, deels til Underkiendelse, Forandring og bedre Rettens Nydelse en Dom, som Commissarierne Geheime Raad Christian Carl Gabel og Herredsfoged Fugl 9. Aug. 1781 have afsagt udi en dem mellemværende Sag betræffende, hvorledes disse Egtefolk deres Boe skal deeles og hvad Margrethe Gleerup deraf med Rette kan tilkomme, nu da hende er bevilget at leve separat fra hendes Mand, samt om der ikke for den Part som hende bliver tildeelt af Øvrigheden bør sættes Værge og endelig, hvem der skal betros Opdragelsen af deres umyndige Børn eller hvor meget til beml: Børns Opdragelse aarlig bør fastsættes, samt om ikke Citantens Contra-Præntion ca. 500 rd. for Bryllups Bekostning ca. 300 rd for Klæder og Pretiosa, ca. 150 rd for adskillige Udgifter ca. 550 rd. for det i Citantens Fraværelse i Snapsting 1780 af Boet udbragte etc. bør ham godtgøres m. v. — Ved bemt: Dom er kiendt for Ret, at Cancellie Raad Speitzer med Cautionist Kamhr: Schenckel bør til forstkommende Wiborg Omslagstermiin 4 Juni 1782 udbetale til sin Hustrue Margrethe Gleerup den Summa 3000 rd med Renter fra Wiborg Omslag

1780 til samme Tiid 1782 imod afdrag udi Renterne for de hende efter Kongl: Befaling udbetalte 120 rd aarlig under Mulct af 1 rd til næste Hospital for hveer Dag som de over den fastsatte Betalings Teriin sidder inde med ommelte 3000 rd, og desuden bør de begge saavel Cancellie Raad Speitzer som Cautionist, inden 4re Uger efter Dommens lovlige Forkyndelse ligeledes under Mulct af 2 Mk til næste Hospital for hveer Dag som Betalingen over den fastsatte Tiid indeholdes udbetale de øvrige 750 rd 5 Mk 7 Sk, der med de ovenanførte 3000 rd udgiør 3750 rd 5 Mk 7 Sk som Speitzers Hustrue lovligen har beviist i Rede Midler at have indbragt tilligemed lovlige Renter fra Snapsting 1780 indtil Betaling skeer af 4 pro C^{to} m. v. Saa betaler og Cancellie Raad Speitzer til hans Hustru den anbefalede Bidrag til deres fæleds 2de Børns Opdragelse aarlig med 35 rd for hvert Barn, som tager sin Begyndelse den 4de Juni 1780 og continuerer til de have fuldendt deres 18 Aar for hvilke 70 rd Speitzer bør stille Caution og betale S: O: med 100 rd.

Herimod var Contra Stevning fra Frue Speitzer deels til Confirmation deels til Skierpelse, Forandring og yderligere Paamindelse. For Hoved Citanten modte Advocat Schönheyder som deducerede Sagen og paastod

Onsdagen den 27. Novbr. 1782.

Commissariernes Dom underkiendt og saaledes forandret, at naar Cancellie Raad Mads Speitzer til sin Hustrue Margrethe Gleerup setter den hende i Commissionen 10 Oktb 1780 anbudet og overleverede Sikkerhed for den Capital 3473 rd og 5¼ Sk., hvori dog bør afgaae 1000 rd., samt hvad hun ifølge Kongl: Befaling af 2^{den} Febr: 1781 aarlig af hendes Mand har oppebaaret, saa og naar Cancellie Raad Speitzer til hende betaler de aarlige Renter 4 pro C^{to} af fornevnte Capital saavelsom og til hendes Børns Underholdning aarligen bidrager 50 rd, hvorfor dog Øvrigheden bør foranstalte disse Børn til Opdragelse anden Steds hensatte, indtil de have fyldt deres 18de Aar, da det aarlige Bidrag ophorer, saa da for hendes Tiltale i denne Sag frifindes. Saa paastodes og Fru Speitzer tilpligtet at betale Cancellie Raad Speitzer P: O: for begge Retter med noget tilstrækkelig. For Contra Citantinden mødte Justits Raad Uldall som xiperede og paastod. Cancellie Raad Speitzer tillige med Cautionisten Kammerherre Schinckel tilfundne een for begge og begge for een i Snapsting 1783 under Lovens Tvang til Frue Margrethe Gleerup at udbetale hendes ifølge Afkald 1. Aug. 1772 hendes Mand tilbragte Midler med 3750 rd. og 5 Mk. og 7 Sk. og skadesløs Rente 4 pro C^{to} deraf Snapsting 1780 indtil Betaling skeer, hvori dog kommer til Afdrag, hvad hun i Følge den Kongl: Befaling af 2 den Febr: 1781 haver oppebaaret, hvorhos Cancellie Raad Speitzer med Cautionist maatte tilfindes een for begge at udbetale hende til hver af Børnens Underholdning aarlig 50 rd. beregnet fra Snapsting 1780, og det saavel for den forbigangne som den efterfølgende Tiid saa længe de hos Moderen forblive. Saa paastodes og Cancellie Raad Speitzer til pligtiget at betale Frue Margrethe Gleerup P: O: for Hoyeste Ret.

Herefter voterede Højesteret, af hvis Votering her kun anføres at »hendes Opførsel er ey saa slet, at hun jo kan beholde Børnene hos sig.«

Efter Voteringen fortsætter Højesteretprotokollen :

Hvorefter blev afsagt saadan Dom.

Cancellie Raad Mads Speitzer med Cautionist Kammerherre Landsdommer Schinckel bor i Snapsting 1783 til Contra Citantinden betale 3750 rd. 5 Mk. 7 Sk. med Rente deraf 4 pro C^{to} fra 2 August 1780 til Betaling skeer, hvori dog bor komme til Afdrag, hvad hun i Følge den kongl: Befaling af 2. Februar 1781 haver oppebaaret. Saa bor de og lige'edes til Contra Citantinden betale til hveer af de 2de Borns Underholdning aarlig 35 rd. fra Snapsting 1780 og saa længe de hos hende forblive. Udi P: O: for begge Retter betaler Citanten til Contra Citantinden 200 rd. saa og til Iustitz Cassen for unødigt Trætte 24 rd. og endvidere til samme Casse som aabnende 5 rd.

Saa var Speitzer da dømt til at rykke ud med de kære Penge, og han har formentlig ogsaa maattet betale dem, selv om det gjorde ondt. Det er forstaaeligt, at han har stridt for at blive fri, for de Penge han ikke havde udbetalt var der dog altid en Smule Hold paa, og maaske kunde han paa en eller anden Maade knibe helt eller delvis uden om med Renterne, eller han havde i alt Fald den Fordel at kunne arbejde med Kapitalen og bringe mere ud af den end de 4 pro C^{to}, idet han som Tingbøgerne udviser var Pengeudlaaner i ret udstrakt Grad. Det var mindre Summer fra 50 Rdl. og op til et Par Hundrede, han laante ud, men Tingbøgerne siger desværre ikke noget om, hvilken Rente der blev beregnet, dog har han næppe nøjedes med 4 %. Han drev ogsaa nogen Handel med Gaarde, bl. a. vides det, at han 1773—77 ejede Ørndrup i Vester Hornum Sogn, og han skal ogsaa have ejet Bakkegaard ved Ringkøbing 1770—80. I 1780 blev han udnævnt til Kancelliraad en »Character«, som kunde faas, naar der blev betalt for det, og det maa vel nok have givet en vis Anseelse at være Bærer af en saadan Titel. Agersborggaard solgte han 1804 til Købmand Jacob Killestrup i Aalborg for 100000 Rdl., men Aaret før havde han købt Hornskovgaard ved Nibe, hvor han tog Bopæl. I Landstingets Skøde- og Pantebog staar under 20. Juni 1804, at Caspar Peder Svint p. T. opholdende sig paa Sebberkloster tilskøder Mads Speitzer Hornskovgaard og Woer Holm for en Købesum af 11999 Rdl., og det oplyses, at Købekontrakten er dateret 27. Juli 1803. — Det forlyder, at Mads Speitzer og Margrete Gleerup atter »boede sammen« til Trods for al tidligere

Uenighed, der havde slaæet saa slemt et Skaar i deres Ægteskab, i hvert Fald dode hun vistnok paa Hornskovgaard, men hun kan naturligvis være flyttet dertil efter Speitzers Død. Det synes troligt, at hun ikke har haft sit Hjemsted, hvor han døde, idet Svigersønnen Købmand i Aalborg Abraham Preetzmann bekendtgjorde Dødsfaldet. Det fremgaar af Retsbøgerne, at der 24. Maj 1804 er forkyndt Stævning mod Mads Speitzer boende paa Hornskovgaard til Betaling af 7000 Rdl., som hans anden Svigersøn Købmand Frantz Holm i Aalborg havde Krav paa, og velsagten's ikke havde kunnet faa fra ham. Fordringen var overdraget til Herr Agent Quist i Aalborg, der saa ad Rettens Vej søgte at inddrive Belobet, men de nærmere Omstændigheder kendes ikke.

Mads Speitzer døde paa Hornskovgaard 13. Maj 1807; han blev bisat 27. Maj og begravet paa Aalborg Kirkegaard 30. Maj. Hans Hustru Margrethe Glerup døde 5. August 1811 vistnok paa Hornskovgaard og blev begravet 10. August ligeledes paa Aalborg Kirkegaard.

Som før antydet lever Mindet om Speitzerne endnu 150—200 Aar efter paa de Steder, hvor de har boet, baade i Agersborg og i Eggen om Hornskovgaard, men det er i de fleste Tilfælde, hvor de mindes, ikke muligt at afgøre, hvilken af de tre efter hinanden følgende af Navnet, Talen er om. Men naar der fortælles, at en af dem, som aabenbart baade af sin Samtid og senere har været anset for en endog meget sparsommelig Mand, lod sin afdøde Hustru lave i Polser, der saa skulde bruges i Folkehusholdningen, kan der vel kun være Tale om den førstnævnte af de tre, da de følgende saa vidt vides ikke har overlevet deres Hustruer. Manden, der fortalte om det, var dog ikke helt sikker paa, at det var Sandhed, der siges jo saa meget, sagde han. Man faar Indtrykket af, at disse Speitzere ikke har været særlig godmodige eller afholdte, hvilket heller ikke fremgaar af det tidligere anførte om dem, der bygger paa paalidelige Efterretninger og Aktstykker i Modsætning til disse Smaatræk, om hvis Paalidelighed der maaske undertiden kan næres nogen Tvivl. Der fortælles dog en Tildragelse, hvor der foreligger et i bogstavelig Forstand haandgribeligt Bevis. Forholdet mellem Speitzer og hans Folk har nok ikke til enhver Tid været hjerteligt, og en Dag,

han var ude i Marken, stimlede Hovbønderne sammen om ham, og han maatte se at redde sig ved hurtigst muligt at løbe fra dem; men de fulgte tæt efter, og han tog da en stor Sten og kastede ind i Flokken og slap paa den Maade bort. Stenen ligger endnu ved Hjørnet af Gaardens Ladebygning med dybe Mærker af Speitzers Fingre, og da Fingeraftryk er uomstødeligt Bevis, turde de tale for Historiens Sandhed. Stenen vejer antagelig ca. 300 kg.

En noget lignende Begivenhed, der dog fik et mere sørgeligt Udfald, skildres i Thisted Amtsavis Marts 1927. Bladet, der er godt og paalideligt, citerer efter »Nyttige og fornøjelige jyske Efterretninger 1767«: »Herremanden paa Aggersborggaard. Der boede en Herremand paa Aggersborg, som hed Christen Speitzer. Han var Kancelliraad, men var en haard Mand mod sine Undersaatter. Der fortælles, at han fik sin Dod ved, at da han en Dag kom ned i Marken, tog Arbejderne fat paa ham og lagde hans ene Haand paa en Sten, hvorefter de tog en anden Sten og slog Haanden i Stykker til langt op paa Armen, hvoraf han faa Dage efter døde. Grunden til dette Overfald skal have været den, at han var blevet vred paa en Pige, som ikke vilde føje sig efter ham, og saa lod han hende ride Træhesten, og det blev Hovbønderne vrede over og hævnede sig. Derfor er det, man siger: »I Daw er der ingen Pardon for vor gue Husbond.« Efter hans Død kom der til at flyve en Fugl fra Aggersborg Kirke og ned til Urskov, den flyver hver Nat og giver nogle underlige Lyde fra sig, som ingen har hørt Mage til. Den Fugl, der her tales om, er der mange, der har hørt og undret sig over, og den almindelige Mening har været, at det var Speitzers Genfærd, der formedelst hans mange mindre gode Egenskaber ikke kunde finde Ro.

En nu afdød Ejer af Gaarden fortalte i 1925, at Fuglen hørtes Kl. 12 paa Vej mod Fjorden, og noget senere kom den tilbage mod Kirken, stadig udstødende disse ejendommelige Lyde, men, føjede han til, det er mærkeligt, at det kun er om Sommeren, den høres. Denne Fugl, der lader til at have været baade ond og i Besiddelse af stor Kraft, som rigtige Spøgelse, høres der mere om. En Sommernat, medens nogle Fiskere var ude paa Fjorden i deres Baad, hørtes pludselig dette Fugle-

skrig, og en af Folkene i Baaden efterlignede i tankelos Kaadhed Skriget. I det samme faldt han udenbords, skønt der tilsyneladende ikke var nogen Aarsag til det; hans Kammerater fik dog fat i ham og vilde hjælpe ham ind i Baaden, men det var dem ikke muligt at faa ham højere op, end at Hovedet akkurat var oven Vande. Da de i nogen Tid havde tumlet forgæves med Manden, forstod de, at der maatte være noget galt, og de fandt saa paa at sende Bud efter Præsten, som ogsaa snart kom til Stede; men de maatte dog vente til Solen stod op, for kunde han ikke gøre noget ved det onde, der huserede; først da Solen kom, blev Manden bjerget. Præstens Navn vides ikke, men han er vel ogsaa forlængst død. Ved en anden Lejlighed var ligeledes nogle Fiskere ude paa Fjorden i deres lovlige Ærinde, da der, som de sad allerbedst og passede Fiskeriet, kom en stor sort Fugl og satte sig paa Rælingen og tyngede saa stærkt, at Vandet strømmede ind i Baaden. Mændene blev naturligvis meget bange, det saa jo ud til den visse Dod, men, sagde den gamle Fisker, der har fortalt Oplevelsen til Nedskriverens Hjemmelsmand, da det saa allergalest ud læste vi vort Fadervor og saa gav vi os til at græde, og saa »fløw den skitte faawl«. Meddelelsen af denne Historie lever endnu, og har faaet den fortalt af den gamle Fisker, der var med i Baaden. Dette ligger langt tilbage, og i mange Aar har Fuglen ingen Fortræd gjort, men Speitzer spørger stadig. I »det blaa Kammer« paa Agersborggaard skal der ikke være godt at være om Natten; der er en frygtelig Larm og Spektakel. Ejeren af Gaarden mener dog, at en Maarfamilie, der har sit Bo i et Hulrum under Gulvet, er Skyld i Støjen. Nede i Hundehullet under Gaardens ene Fløj er det heller ikke godt at være om Natten; men hvad der foregaar, skal der ikke være nogen af dem, der har vovet sig derned, der har villet udtale sig om. Om Speitzers Genfærd siges ogsaa, at det hver Nat skrider et Hanefjed frem paa Vejen mellem Kirken og Gaarden, og naar denne naas, brænder Gaarden. Dette skete i 1894, da Avlsbygningerne brændte. Naar Gaarden er brændt, begyndes der fra Kirken igen. I 1939 var der Tillob til en ny Brand, som nær havde lagt Hovedbygningen i Aske, den blev dog slukket i Tide, maaske har Genfærdet været utaalmodigt og taget et Skridt eller to for meget hver Nat, og det gælder selvfølgelig ikke.

Den sidste af Navnet, der solgte Agersborggaard og flyttede over Fjorden til Hornskovgaard i Slet Herred mindes man ogsaa endnu. En nogle og firsaarig Kone, der bor i Nærheden, fortalte i 1941, at Speitzer kommer flyvende som en Fugl over Fjorden til Landsbyen Valsted, kører saa i Karet derfra og op til Hornskovgaard, hvor man hører ham skære Hakkelse til sine Heste, men, tilføjede Mette, i mine unge Dage tjente jeg paa Gaarden i 8 Aar og hørte og saa aldrig noget, men det er jo heller ikke enhver, saadan noget viser sig for. Maaske har Speitzerne nu faaet Ro.

Mads Speitzers og Margrethe Gleerups Datter Anne Margrethe f. 1774 blev gift med Kobmand Frantz Holm i Aalborg.

Som et Supplement og til Forstaaelse af Forholdene paa Agersborggaard i Tiden efter Chr. Speitzers Død vedføjes her en Beretning om en Hoverikonflikt, der havde sin Oprindelse i en Forordning af Struense udstedt 20. Febr. 1771, og som sikkert har bevirket mange lignende Tilfælde i Landet. Ovennævnte Forordning bestemte Hoveriet ganske nøje i Forhold til Hartkornet, dog saaledes, at der intet svarede af Fjdk. og Album, hvilket sidste gav Anledning til mange Misforstaaelser blandt Husmændene, der, skont de slet ikke omtales i Forordningen, adskillige Steder mente sig fritaget for Hoveri. Husmændene i Manstrup, der hørte under Agersborggaard, klagede saaledes til Landbokollegiet over deres Husbond Kancelliraadinde Speitzer, som mentes at forlange mere Hoveri af dem, end Forordningen gav Ret til. Skønt deres Hartkorn ikke oversteg 1 Skp. og 2 Fjdk, fordredes der dog 16 Dages Hoveriarbejde af dem, bl. a. 6 Dage i Højbjergningen og 6 Dages Havearbejde paa Hovedgaarden, samt 2 Rejser, nemlig 1 paa 2—3 Mil og 1 paa 8—10 Mil, og endvidere Hørspind, som var ubestemt. Disse Ydelser, hævdedes der, stod ikke i rimeligt Forhold til det, Fæstebønderne i Almindelighed tilkom at svare, og var mere end forhen krævedes af dem og nu fandtes ganske uoverkommeligt. Paa deres Jord kunde ikke saas mere end 10 Skp. Korn og ikke fødes mere end en Ko, og deraf maatte betales i aarligt Landgilde 2 Rdl. foruden alle kgl. Skatter og Paabud, saa at de med Hustru og Børn ikke kunde skaffe sig den nødvendige Underholdning, og deres Tilstand var saa meget mere beklagelig, som

de, formedelst det dem paalagte Hoveriarbejde og Mangel paa Arbejde hos andre, ikke kunde faa noget at fortjene, hvorfor de fleste nødsagedes til at gaa omkring for at betle. Naturligvis klagede Godsejeren over Husmændenes Vrangvilje, Landbokollegiet forlangte flere Gange yderligere Oplysninger, indtil Sagen fik en brat Ende ved Struenses Fald, idet det ny Regime kundgjorde, at Hoveriets Omfang kunde Godsejeren som forhen selv bestemme.

ANNE MARIE HOLMS FORSLÆGT.

FRANTZ HOLM.

Til Belysning af Frantz Holm og Forstaaelse af ham og hans Skæbne vil det være af Betydning at høre lidt om Aalborg og dens Handelsstand gennem Udtalelser fra hans Samtid. Her skal citeres, hvad der skrives ca. 1830.

Aalborg var i sin Tid Jyllands betydeligste Handelsstad, men den har lidt saa store og følelige Tab i commercial Henseende, at den absolut maatte synke, i det mindste for en Tid, til et lavere Standpunkt. Et stort Tab led Byen ved Amternes Deling i 1794. Hjørring Amts Beboere skulde indtil da, i det mindste fire Gange aarlig, til Aalborg med deres Kvartalsskatter, hvilket gav Anledning til betydelig Handel og Omsætning. Forhen var Aalborg Stabelplads for alle Kjøbstæder langs Limfjorden, ingen Skipper fra dette betydelige Opland vovede sig udenfor Hals Tonder, men nu sejle de direkte paa Kjøbenhavn, Østersøen og flere Steder og hente selv deres Varer fra første Haand. Ved Norges Adskillelse fra Danmark led Byens Handel et uopretteligt Tab, de første Handelshuse havde deres vigtigste Handel med Norge og Sverige, da Begivenhederne i 1814 standsede samme pludselig, foraarsagede det flere Huses Undergang, indjog dem, som overstod Krisen, en panisk Skræk og efterlod hos de fleste et tærende Onde, som mere og mere undergrov Handelsmandens Velstand. De gamle endnu formuende Handelshuse kunde ikke paa deres sædvanlige Handelsvej eller ved deres hidtil tilvante Spekulationer gjøre nogen Affære. Den betydelige Kornafsætning til Norge og Sverige var stoppet. Forbavsede saa de Tidens politiske

Omvæltning, saa al Tillid og Kredit forsvinde af Handelsverdenen; de inddrog Levningerne af deres fra det almindelige Skibbrud reddede Formue, og hvo kunde fortænke dem deri. — Handelen maatte tage en anden Retning, ny Kilder aabnes, ny Forbindelser indledes og knyttes. Vore Kornvarer, Byens vigtigste Udførselsartikkel, vare af den Beskaffenhed, at de ikke kunde udholde Konkurrencen . . . Endelig er nu den eneste Kilde udtørret nemlig Sildesalterierne, som dog i den sidste Tid satte lidt Liv i Handelen.

Og et andet Citat.

Fra 1740 var en Fremgangstid for Aalborg, der anlagdes mange Fabrikker, især i den sidste Fjerdedel af Aarhundredet, og Handelen florerede. Byen havde mange dygtige og højt ansete Kjøbmænd. En Folge af denne Anseelse var, at Pladserne som Lærlinge hos disse Storkjøbmænd var meget eftertragtede, og her mødtes »Kjøbmands drenge« saa at sige fra hele Landet. (Senere Overkøbmand A. Herskind lærte Handelen hos Frantz Holm). Aarene 1804—17 danner Afslutningen paa det store Sildefiskeri. — 1815 og 1816 er endnu gode Handelsaar for Danmark; men i 1818—20 gennemgaar Handelsstanden en stor Krise.

I 1816 skrev en af de faa Aalborgkøbmænd, der kom igennem Krisen uden Tab, Jacob Kiellerup: »Formedelst vor Handels gandske Aftagelse paa Norge have vi saare lidet at bestille i Handel og Skibsfart.« I 1817 skrev han: »Nu ere vi Høkere alle, Handel og Skibsfart har tabt sig i den Grad, at det er utroligt for dem, der kjendte Byen da (1800).« Og han fortsætter i 1819: »Her er ingen Næring eller Biering i navnlig Maade, intet kan bestilles i nogen Gren, saare lidet kan betroes nogen her i Byen eller Oplandet eller andetsteds. Med alt er det værre end forrige Aar.«

Det var trange Tider for Landet og ikke mindst for Aalborg. I »Nye-
ste Skilderie af Kjøbenhavn« skrives 1822: »Handelens uhyre Aftagende efterlod sig saaledes de sørgeligste Følger især i en By som Aalborg, hvor Kjøbmandsstanden foruden Velstand havde vundet sig den sjældneste Anseelse.«

I Kirkebog for Hirtsholmene 1768 staar:

Født 22. April / Thomas Ollesen og Anne Marie Christens daater Kræmers en Son døbt 29. April / navnlig Frandts. / F: Anne Lisbeth Peders Daater, Margrethe Michels Daater og Anne Lars daater. M.F.: Jens Pedersen og Peder Pedersen junior, Jørgen Pedersen og Peder Jensen.

Denne Frandts, der senere har taget Navnet Holm, vel nok efter sit Fødested, og om hvis omskiftende Skæbne, der her skal oplyses lidt, er den senere Storkøbmand i Aalborg, der levede de sidste 30 Aar af sit lange og forhen saa arbejdsfyldte og begivenhedsrige Liv, om ikke just i Fattigdom saa dog under beskedne Kaar i Viborg, hvor han boede hos sin Datter og Svingerson. Om hans Forældre og deres Forhold og Kaar vides intet, og heller ikke foreligger der nogen Oplysning om Frantz' Barndom og Ungdom; han har jo nok lært Handelen, men hvor vides ikke. Til Aalborg synes han først at være kommet 1791, idet det af Aalborg Folketælling 1818 fremgaar, at han paa dette Tidspunkt har boet i Byen i 27 Aar, og han har vel nok til en Begyndelse været hos en af de store Købmænd, der paa den Tid prægede Byen. Han maa dog ret hurtigt have skabt sig nogen Anseelse, idet han blev gift med Anne Margrethe Speitzer, Datter af Mads Speitzer til Agersborggaard og Margrethe Glerup, der, da hun nedstammer fra Godsejerslægter, maa antages at have haft en vis Position, selvom Ægteskabet imellem hendes Forældre var opløst. Dette Bryllup maa have fundet Sted omkring 1797, idet det af Aalborg Folketælling 1818 fremgaar, at hun da har boet i Aalborg i 21 Aar, og at deres ældste Barn er født 1797. Nogle Aar efter sit Giftermaal, nemlig 19. September 1800, søgte Frantz Holm Borgerskab, hvilket fremgaar af »Aalborg Borgerskabs Bog«, hvori der under denne Dato staar: Fremkom for Retten Hrr. Frantz Holm barnefødt paa Øen Hirtsholmene og begierede Borgerskab som Kiøbmand her i Byen til hvilken Ende han fremviste den under sidste 17. September hos Over Kiøbmanden med Bisiddere her udi Aalborg meddeelte Attest om at han ifølge laugs artiklerne aflagde den Rigtighed, som berettiger ham til udi Lauget at antages, erklærende derhos ikke at ville bruge nogen Handel med Silke og uldne Manufactur

Ware, men allene med grove Ware, Specierier og videre. Thi blev hans Begiering ham da saaledes bevilget, hvorefter han aflagde sin borgerlige Ed og betalte udi Borgerskabspenge 10 Rdl.

Saa er han vel begyndt som selvstændig Handlende, og i Aalborg

En Længe af Frantz Holms Gaard.

Folketælling 1. Februarii 1801 findes han nævnt som Kiøbmand boende til Leie i Østeraa 208 sammen med Hustru, en Søn og tre Dotre samt to Tienstepiger. I 1804 har »Aalborgsk Lommebog« --- en lille Vejviser -- ham opført ligeledes som Kjøbmand boende Østeraa 228. Men allerede i 1803 forberedes et Fremstod, idet han da købte Ejendom. Herom staar der i Skode- og Panteprotokol for Aalborg (Ud- drag): Niels Frederik Hillerup Proprietær til Borglum Kloster overdrager og tilskjoder Kjøbmand Frantz Holm Gaarden i Westeraa, Katsund og Korsgaden Gaarden til Westeraa, til Gaden 28 Fag 2 Loftet, 1 Sidehus mod Syd 20

Fag 2 Loftet, 1 do. mod Nord 19 Fag 2 Loftet, i Baggaarden, 13 Fag 2 Loftet, 1 Sidehus 20 Fag 1 Loft, 1 Halvtag 5 Fag 1 Loft, 1 Sidehus 13 Fag 2 Loftet og 8 Fag 1 Loft, 17 Fag med Halvtag. Med samt Kakkelovne, Brændevinskiedel med Hat og Slange, Mæskekar osv. Desuden nævnes forskellige Bygninger til de andre Gader Kobesummen var 15990 Rdl., hvoraf blev udbetalt 3000 Rdl. For Resten gaves Pant i Ejendommen. Købekontrakten er underskrevet 3. December 1803 og læst ved Aalborg Byting Mandag den 25. Juni 1804. Gaarden laa

i Vesteraagade lige ved Færgestedet senere Pontonbroen; som Genbo laa den kendte Klingensberske Gaard. En Længe af hver af disse anseelige Gaarde kan nu ses i Den gamle By i Aarhus, hvor de ligger som for overfor hinanden, i Frantz Holms Gaard er der nu Tekstilmuseum.

Efter Kobekontrakten at dømme har det været en stor Samling af Bygninger, der maa have egnet sig godt til at huse en omfattende Virksomhed, hvad han efter mundtlig Overlevering skal have drevet. Dette er da ogsaa bekræftet paa anden Maade, som det senere vil kunne ses. Overleveringen fortæller ogsaa, at der førtes stort Hus med megen Selskabelighed, hvad hans Stilling som Storkøbmand maaske i nogen Grad krævede, og naar der i Fortegnelsen over Indboet findes »en saa god som ny Wiener Vogn og to Ridesadler«, kunde det godt tyde paa, at Familien har fort sig herskabeligt. I Aarene efter Købet af denne Gaard foreligger der ikke noget om Frantz Holm eller om Forretningen, men det maa formodes, at det er i disse gode Aar, at han har arbejdet sig frem og er blevet en virkelig Storkøbmand. Af Optegnelser af senere Dato ses det, at han har haft Handelsforbindelser i Italien, Spanien og Frankrig, og at hans betroede Mand og senere Svigersøn Hans Nielsen har været paa Rejse til St. Petersborg, sikkert i Forretningsøjemed; sikkert er det, at han har handlet med Norge, som der dengang dreves stor Kornhandel med, og hvorfra han nok ogsaa har hentet Tømmer og Træ. Naar der i hans Opstilling af Tilgodehavender og Gæld forekommer en hel Del mest mindre Poster, som skyldes til Folk, der kunde tænkes at være Bønder fra Byens Opland, tyder dette paa, at han, kendt som hæderlig og solid Mand, har modtaget Penge til Opbevaring og Forrentning, idet der dengang ikke fandtes Sparekasser eller Banker, der besørgede den Slags Forretninger.

Det er først i 1808 og Aarene derefter, da Krigen afbrød Forbindelsen med Udlandet, og al Handel gik i Staa, at der høres om Frantz Holm. Som det vil huskes, havde England taget Danmarks Flaade, og nu, hed det, maatte enhver god Patriot melde sig for at hjælpe til at hævne denne Uret; og dette kunde ske ved at udruste Kaperskibe for med dem at ødelægge Fjendens Skibsfart. Og den gamle Vikingeaand vaagnede, det var maaske Patriotisme, der drev Værket, maaske ogsaa Haab om

at vinde Guld og grønne Skove, i al Fald udgik der alene fra Aalborg i Aarene 1808—10 mellem 40 og 50 større og mindre Kaperfartøjer. Kaperiet synes i Nutidens Øjne mest at ligne Sorøveri, men det var tilladt af gældende Folkeret, og dengang som nu saas vel ikke paa Midlerne, naar blot Fjenden kunde tilføjes størst mulig Fortræd og Ulykke. Men det krævede Kapital, der skulde skaffes Fartøj og Kanoner med tilhørende Ammunition, Proviant m. m., Besætning skulde hyres og lønnes, desuden skulde der stilles Sikkerhed til Staten, 500 Rdl. for hver Kanon, Skibet førte. Det var derfor almindeligt, at flere slog sig sammen om et saadant Foretagende, især da Risikoen for at miste baade Skib og Udrustning var stor. Og nok kunde Kaperi give stor Indtægt af og til, hvis Heldet fulgte, men nok oftest Tab. Det kan ses, at alle de, der drev det i større Stil, blev fuldstændig ruinerede. Frantz Holm satte straks stærkt ind, vel nok af al sin økonomiske Evne, og der kan vel næppe tvivles om, at denne Indsats har været en afgørende Grund til hans senere Sammenbrud. Som en af de første i Aalborg udsendte han i 1808 Baaden »Tolderen« med 9 Mands Besætning, men uden Kanoner, der antagelig ikke har kunnet skaffes. Den tog som god Prise Kuffen »Die gute Hoffnung« af Poppenberg, der prisedømtes 18. Juli 1808. I 1809 udrustedes Baaden »Roland« med 10 Mand og 1 Kanon, og »Hævneren af Harne« med ca. 40 Mand og 8 Kanoner. Sidstnævnte var han dog ikke Enejer af. Den kom i Løbet af faa Maaneder hjem med 3 gode Priser. I 1810 udsendtes »Erstatningen« med 20 Mand og 7 Kanoner, »Duen« med 20 Mand og 4 Kanoner, »Gyrstingskjold« med 14 Mand og 3 Kanoner, »Token« 18 Mand og 3 Kanoner og endelig »Den modige Haj« med 18 Mand og 3 Kanoner, som man vil se en anselig Flaade, som det maa have kostet en Formue at erhverve og udruste, og som, saavidt det kan ses, for den væsentligste Del var bekostet af Frantz Holm. Som før nævnt maa det anses for givet, at Kaperiet har bragt ham store Tab; men at der naturligvis ogsaa til Tider har været Indtægter, ses af følgende Annoncer i Aalborg Amts Adresse Avis.

Nr. 1. (1/1 1810) De som maatte have tilforhandlet sig Prispenge af Mandskabet paa Kaperen Hævneren af Harne, commanderet af Capitain Jørgen Koch, ville forinden Januarii Maanedes Udgang næstkommende melde sig med deres retmæssige

Fordringsbeviser hos Undertegnede, da de tilfaldne Prisepenge staaer saa'ledes til den Tid for saadan Vedkommende til Udtælling hos

Frantz Holm. Aalborg den 30 Decbr. 1809.

Nr. 41. (16/5 1810) Loverdagen den 19. Maj Eftermiddag Kl. 3 holdes Auktion paa Hr. Frantz Holms Plads ved Stranden over: ca. 30 Tdr. Steenkul, 20 Skpd. klein norsk Jern, 9 Stkr. 3 fods Slibestene, 13 Stkr. 2 fods dito, 65½ Tylt 12 fods 1½ Tom. Fyrrebord, 29 Tylter 10 fods dito, 27 Tylter 7 fods dito, 1½ Tylt 12 fods 2 Tom. P'anker.

Aalborg den 15 Mai 1810 Bøggild.

Nr. 50. (16/6 1810) Onsdagen den 20. Juni førstkommende Formiddag Kl. 9 bliver hos Kiobmand Hr. Frantz Holm ved Vesteraae her i Byen ved offentlig Auktion bortsolgt: omtrent 900 Kasser Appelsiner og 100 Kasser Citroner, hvilket herved til Liebhavernes behagelige Efterretning bekendtgjøres.

Aalborg den 16. Juni 1810. Bøggild.

Nr. 79. (22/9 1810) Mandagen den 24. September om Formiddagen Kl. 11 bliver i Byens Havn ved offentlig Auktion bortsolgt en svensk Baad, drægtig 5 Commercelæster, med al't sit staaende og løbende Redskab og videre Inventarium. Baaden er beliggende i Byens Havn og Inventariet hos Hr. Kiobmand Frantz Holm, hvor begge Dele kan af Liebhavere tages i Øiesyn.

Aalborg den 20de September 1810. Bøggild.

Nr. 80. (26/9 1810) Tirsdagen den 9. October førstkommende Formiddag Kl. 10 bliver

3/ Hos Kiobmand Hr. Fr. Holm her i Byen, ligelede det hertil opbragte og priisdømte Brig-Skib Mary an Betty kaldet, med staaende og løbende Redskaber og Inventarium, drægtig omtrent 60 Commercelæster og dernæst sammes indehavendes Trælast, bestaaende af 212 St. Fyrre østersøiske Bielker fra 18 til 10 Alen lange og 13 til 14 Tommer i Giennemsnit og 2000 Stk 3 Toms Fyrre Planker fra 18 til 8 Fod, hvilket herved bekendtgjøres til Liebhavernes behagelige Efterretning, dog anmærkes: at iblant Conditionerne, bliver og denne at Kiøberne saavel af Skibene som Varerne forbindes til ved Modtagelsen, at erlægge Contant Betaling.

Aalborg den 14de September 1810. Bøggild.

Nr. 106. (27/12 1810) Tirsdagen den 15 Januarii førstkommende Formiddag Kl. 10, holdes Auktion paa Kiøbmandenes Compagnihuus i Aalborg over følgende her til Byen indbragte og condemnerede Priiser, nemlig 1/ Kufskibet Johanne & Elisebeth, gammelt og med nogenlunde tilstrækkeligt Seil og Redskaber samt Inventarium, drægtig ca. 30 Commercelæster, 2/ Galeasen Superbe, i god og complet Stand, med behørig Seil, Redskab og Inventarium, drægtig ca. 30 Commercelæster, 3/ Brigentinen Fanny Sevel, af amerikansk Bygning, med staaende og løbende Redskaber, samt Inventarium, i god seilbar Stand, drægtig ca. 50 Commercelæster, og 4/ Ladningerne af de førstnævnte 2de Skibe, bestaaende af omtrent 2000 Tdr. bedste østersøisk

Hvede, 1000 Stkr. Blaarlærreds Sække, 1000 Stkr. blegede Hørlærreds dito, 200 Stk. Garnerings Maatter. Skibene ere beliggende ved Kiøbmand Hr Frantz Holms Plads, og ligeledes ere Inventarielisterne samt Prover af Varerne hos ham at erholde til Eftersyn af Liebhavere.

Aalborg den 24de Decbr. 1810. Bøggild.

Selv om Kaperiet og hvad dertil hørte naturligvis først og fremmest har slugt baade Pengene og Interessen, er der dog ogsaa Tegn, der tyder paa, at der var andet at passe, Handel og Købmandsskab var det vel nok smaat med, men det var der, og naar de gamle Tider fra før Krigens kom tilbage, skulde der tages fat der.

Nr. 2. (4/1 1810) Hos Kiøbmand Frantz Holm i Vesteraae faaes sribede hiemme-giorte Trøier og ternede Lærreder, i mindre og større Partier til billigste Priser.

Nr. 35. (25/4 1810) Den 23de d. M. er af en Vogn igiennem Kattesundet, udaf Urbangade, om af Veien forbi Almenkirkegaarden eller af Kongeveien fra Kronprindsens Kilde til Restrup Brohus tabt, udi en hvid Lærreds Pose, et P. gronne Kalmuts Pantalons, 1 blaa og 1 gr. gammel Klædes Trøie.....

Finderen af dette Tøi ville henvende sig til Hr Kiøbmand Frantz Ho'm i Aalborg, der modtager og betaler Finderen en passende Findelon af samme. Skulde derimod slette Mennesker have fundet Tøyet, og ikke ville oplyse samme, bedes det ærede Publicum, om saadan Tøi af nogen skulde faldbydes, at melde det til bemeldte Her Kiøbmand Holm, som derfor betaler en passende Deucur, og Navnet forties, om for'anges.

Nr. 41. (15/4 1812) En Gaard i Nørre Sundbye ved Aalborg, der udmærker sig ved sin smukke og gode Bygning, behagelige Beliggenhed og bequemme Indretning til Brændevinsbrænderi, Værtshushold og Rejsendes Indquartering, samt desuden Bopæl for en Familie, endog udenfor Bondestanden, er tilligemed det dertil hørende Boels Jord, af noget over 2 Tdr Hartkorn, underhaanden at faae tilkiøbs paa billige Vilkaar, naar Liebhavere derom melder sig hos Hr Kiøbmand Frantz Holm i Aalborg.

I 1810—11 ophørte Kapertogterne, og Flaaden skulde realiseres, som det kan ses af Annoncen.

Nr. 42. (18/4 1812) Mandagen den 11. Mai næstkommende, b'iver hos Under tegnede ved offentlig Auktion bortsolgt Kaper Chaluppen »Erstatningen«, drægtig 7 Commerce-Læster, tilligemed dens Inventarium af Seil, Tougværk, Ammunition, Armatur &c. En Helsingøers Krag-Jolle med tilhørende Seil, som har været Tender til bemeldte Kaper — dernæst bortsælges paa samme Sted Kaperchaluppen Duen, drægtig 9½ Com. Læst tilligemed dens Inventarium af Seil, Tougværk, Ammunition, Armatur &c. Kaperne ere beliggende i Hr Peter Sodrings Havn, og Inventariet tilligemed alt det øvrige kan hos mig forinden Auktionen behageligst tages

i Øjesyn. Liebhaberne saavel som De Herrer Rhedere i bemeldte Kapere ville behageligst til bemeldte Tid og Sted give Mode.

Aalborg, 15 April 1812. Frantz Holm.

Nr. 48. (29/4 1812) Ved Auktionen hos Kiøbmand Hr Frantz Holm den 11. Maj forstkommende, bortsælges endvidere: 4 Foustager Maryland Tobaksblade, ca. 800 Pd., som forinden Auktionen ere til Eftersyn hos Kiøbmand Hr Christen Nordbeck i Jomfrue Anegade.

Aalborg den 29. April 1812. Boggild.

Nr. 108. (21/9—1812) Onsdagen den 30 Septbr. om Formiddagen Kl. 10 slet holdes paa Hr Kiøbmand Frantz Holms Plads her i Byen Auktion over: cirka 35 Tdr. gode saltede Trondhiemske Sild, cirka 17 Tdr. blank bruun norsk Tran i hele og halve Tonder, 70 Tdr. gule Ærter. Varerne forevises paa Auktionsstedet den Dag de bortsælges, ligesom og der erfares Auktionsconditionerne.

Paa en Sten, der sad indmuret i et Pakhus — den nordre Sidfloj — i Gaarden i Vesteraa staar: Bygt af Frantz Holm — Anne Margrethe Speitzer Holm 1811. Stenen blev ved Ejendommens Nedrivning erhvervet af Fru P. Bockenthien, Hasseriis pr. Aalborg, der nedstammer fra Frantz Holm.

Kaperfarten var nu forbi, men Krigen varede ved, og Handelen stod fremdeles stille, saa Tiderne var ikke gode; men man levede i Haabet og holdt sig rank, og det kan ses, at der endnu var Tro paa, at det gik nok altsammen, og at man derfor kunde tillade sig lidt. Stiftamtmand Pentz henvendte sig til Handelsstanden i Aalborg, om ikke dens Medlemmer skulde have Lyst til at yde Bidrag til et eller andet godt Formaal til Erindring om og Erkendtlighed for, at Byen og dens Omegn »ved den udi sidste Januarii Maaned udi vores Land indtrængte overlegne Fiende nemlig Russere, Preussere, Svenske og flere Nationer blev fri for Overfald og den gyselige Indquartering som deraf havde fulgt«. 12. Februar 1814 enedes 18 Borgere om at sammenskyde et Beløb »til Syge og Sængeliggende Menneskers Pleie«. Der blev ialt indbetalt af de 18 Indskydere 4000 Rdl. i Summer fra 50 Rdl. til 500 Rdl. Frantz Holm staar i Protokollen som Nr. 11 tegnet for 300 Rdl.. Han har aabenbart ikke endnu følt sig i nogen større Knibe; naturligvis kan det ogsaa tænkes, at han har fundet det nødvendigt ikke at staa tilbage. Maaske det ogsaa har hjulpet ham, at han sandsynligvis i de nærmest foregaaende Aar har arvet ikke ubetydeligt; hans Svigerfader, der døde

i 1807, var antagelig en velstaaende Mand, og efter Svigermoderens Død 1811 er Arven vel bleven delt mellem de to Dotre. Hvor stor denne Arv var, er ikke blevet undersøgt, men vil antagelig kunne ses i Skifteforretningerne efter Ægteparret.¹ Ifølge Aalborg Handelsforenings Protokol blev de ovenfor omtalte 4000 Rdl. »udlaant imod Oblig: og 1ste Prioritets Pandt i Hr. frantz Holms Gaard wed Westeraac«, og i samme Protokol ses, at Renterne 200 Rdl. er betalt i 1815 og 1816, men i 1817 har han maattet give 2. Prioritets Pant i Hornskovgaard for de manglende Renter og ligeledes i 1818 og 1819, saa det blev til 600 Rdl. Det viste sig forøvrigt at være en meget daarlig Pengeanbringelse, da der ved Gaardens Salg i 1820 »kuns udkom« 94 Rdl. 4 Mark 12 Sk., hvorfra endda afgik i Salærer 20 Rd. 7 Mark 6 Sk.

I 1814, samme Aar som ovenfor omtalte Fond blev stiftet, kommer Frantz Holms Navn frem i en Strid indenfor Kobmændenes Kreds, hvor Overkøbmand Jacob Kiellerup beskyldes for i en Sag at have handlet mod Lavets Interesser. Frantz Holm skriver paa egne og en Del af Medlemmernes Vegne et skarpt Brev, hvorfra citeres: . . . Den Undskyldning De behager at giøre i Deres Brev Dags Dato. er de simpleste Udflugter af Mænd, som ere anfortroede Lavets Rettigheder, og man skulde næsten falde paa at tro, der maatte hvile betydelige Interesser under slikt et Forhold . . . Jeg opfordrer Dem altsaa endnu en Gang i de Lavsbødres Navn, som ikke vare tilstede, at offentliggiøre Hr. Galsters Bevilling, det er Deres Pligt som Over Kiøbmand, naar De dertil bliver opfordret af Lavet . . .

¹ Af en senere fremkommet Skifteforretning efter Margrethe Speitzer f. Gleerup ses det, at hun er død paa sin Ejendom i Bispensgade i Aalborg. -- Ved Sa'lg af Indbo og Hus indkom for Indboet 445 Rdl. og for Huset 930 Rdl. Frantz Holm havde i 1808 laant af sin Svigermoder 2000 Rdl., der efter den i 1813 gældene Kurs sattes til 3000 Rdl. Sammen med andre Tilgodehavender blev Boets Formue ialt 4461 Rdl. 41 $\frac{3}{4}$ Sk. Herfra gik forskellige Udgifter bl. a. Begravelsesomkostninger 137 Rdl., et Gravmonument 842 Rdl., samt Lægehonorarer, Apotekerregninger m. m. ialt 1143 Rdl. Endelig fragik Retsgebyrer, Salærer og Stempelafgifter 172 Rdl., saaledes at der til Deling mellem de to Arvinger, Frantz Holms Hustru og Abraham Preetzmanns Datter Anne Margrethe Lund f. 1805, blev 3138 Rdl. 8 $\frac{3}{4}$ Sk. Yderligere fremgaar det af Skifteprotokollen, at afdøde Margrethe Speitzer efter sin fraskilte Mand Mads Speitzer, død 1807, skulde arve $\frac{1}{5}$ af hans efterladte Bo, dog ikke over 10.000 Rdl., men da Boet i 1814 endnu ikke var endelig afsluttet, var denne Sum ikke til Udbetaling.

Skiftet efter Mads Speitzer har desværre ikke kunnet findes.

I de nærmest følgende Aar høres intet om, hvorledes det gaar; men efter det tidligere Citat af Jacob Kiellerup, at der intet var at bestille eller i alt Fald saare lidet, maa det antages, at det stadig er gaaet ned ad Bakke. Frantz Holm har maaske ikke været energisk nok eller tilstrækkelig fremsynet til at finde nye Muligheder, eller hvis han har anet disse Muligheder ikke har kunnet skaffe sig Kapital eller Kredit til at benytte dem. Som tidligere nævnt var hans økonomiske Evne sikkert anstrengt til det yderste ved Kaperiet, og nu sad han med Gælden og havde ikke Indkomster, der forslog til at udrede Renterne, langt mindre til at betale Gælden. I 1816 blev hans ældste Datter Christiane Marie gift med daværende Købmand i Aalborg Hans Friis Clausen. Efter Budolfi Kirkebog blev de »viet i Huset« 31—10 i Henhold til Bevilgning af 28—7—1816. Forlovere var Overkøbmand Jac. Kiellerup og Kjøbmand Frantz Holm.

Som tidligere omtalt blev Renterne af Prioritetsgælden ikke betalt i 1817 og 18, og rimeligvis har der været andre Udgifter, som det har manglet paa Evne til at faa klaret, saa det ligger nær at tænke, at der har været baade tænkt paa og talt om, at Manden maatte gøre Opbud, altsaa erklære sig fallit. Den 28. Juni 1818 har Frantz Holm gjort en Slags Status uden at gaa i Detailler, idet han rent skønmæssigt opfører en Del af Værdierne. Den ser saaledes ud, dog er her kun medtaget de største Poster.

<i>Aktiver:</i> Peder H. Sodring, Aalborg	1396 Rdl.
Hos den spanske Regering 39712 Realer ca.	7000 -
Hos den franske Regering	1371 -
Hornskovgaard, som er solgt, men ikke betalt	11000 -
257 Tdr. Sild hos Fleischer i Neapel	7710 -
Gaarden i Vesteraa	50000 -
Købmandsvarer, Besætning og Indbo	10000 -
Medejere af forskellige Skibe	18000 -
.....	
.....	

Ialt Aktiva 109921 Rdl.

<i>Passiver:</i> Kiøbmandslavets Kasse i Aalborg	6566 Rdl.
Etatsraadinde Quist i Aalborg	1688 -
Matthias Hofmann i Aalborg	8000 -
Fleischer Neapel	1800 -
Thomas Pedersen i Gandrup	1100 -
Brødrene von Heinert i Bordeaux	6500 -
Prioriteten i Hornskoug	2485 -
A Herskind i Aalborg	1309 -
Jacob Kiellerup i Aalborg	21254 -
Kammerraad Svanholm i Aalborg	12400 -
Fleischer i Neapel	3855 -
.....	
	Passiva ialt 76680 Rdl.

Denne Status viser, forsaavidt den kan holde, at Manden er solvent, selv om han i Øjeblikket ikke er betalingsdygtig. Men Kreditorerne har været utaalmodige, og kort Tid efter mødte de af Retten udnævnte Mænd op med Protokol under Armen, og denne Bog blev et digert Værk, der begynder saaledes: Anno 1818 den 9 Juli om Eftermiddagen Kl. 3½ slet indfandt sig Over og Underrets Procurator Jens Brix og Kiøbmand Jens S. Herskind i Kiøbmand Frantz Holms iboende Gaard No. 128 ved Westeraae her i Byen for ifølge Tilmeldelse fra den kongl. Lands Overret i Viborg som Opbudscommissærer at tage bemeldte Frantz Holms Opbudsbo under lovlig Behandling til Skifte og Deeling imellem hans Creditorer. Opbudsmanden var personlig selv tilstede og paa Opfordring foreviste følgende hans Bo tilhørende Ting.

Her følger en Fortegnelse over Indbo, Møbler, Sengetøj, Dækketøj og Bordservice, Sølvtoj, Køkkentøj osv., der blev vurderet til 2825 Rdl. 16 Sk. Af Købmandsvarer var der saa godt som intet opført.

Endvidere meddelte Opbudsmanden at være Medejer af Fragtskibet »Caledonia« drægtig 116 Commerce Læster, Galeasen »Charlotte« 54 Læster samt Kuffen »Martha« 55 Læster. Det er disse Skibe, han i sin Status anslaar til 18000 Rdl. Andet Steds ses det, at disse Skibsparter er pantsat 21. Maj 1818 for 8000 Rdl.

Paa en Sikftesamling i Boet 30. Oktober 1818 protesterede et Par af Hovedkreditorerne Jacob Kiellerup og Kammerraad Svanholm imod Opbudsforsretningens Lovlighed og mente sig af den Grund ikke befojede til at anmelde deres Fordringer. De hævdede, at Boet skulde udleveres Frantz Holm til Forsøg paa mindelig Overenskomst, men Protesten blev ikke taget til Følge. Senere har der været gjort Forsøg paa lignende Ordning, hvilket ses af Protokollen for Opbudskommissærernes Mode 23. Oktober 1819, hvor det blev bestemt.

»At den af Opbudsmanden Kiøbmand Frantz Holm paastaacde Ekstradation af hans Opbudsbo ikke kunne ham af det nærværende Commissarium bevilges, hvorimod bemeldte Opbudsbo og derunder opstaaende Retsquæstioner bliver strax at overdrage Aalborg ordinaire civile Skifterets fremtidige Behandling og Afgiørelse, alt under Opbudsmandens, Creditorernes og Opbudskommissærernes lovlige Retsforbeholdenhed i enhver Henseende.«

Om denne Bestemmelse har haft nogen afgørende Betydning, vides ikke. Sagen gik sin Gang, og i Aalborg Stifts Adresse Avis læses følgende Annonce :

Nr. 36. (20/3—1820) Efter Begiæring af Commissarierne i Kiøbmand Frantz Ho'lms Opbudsboe, bliver Onsdagen den 5. April førstkommende og følgende Dage afholdt offentlig Auction i Gaarden No. 128 ved Vesteraae her i Byen, over en Deel dette Boe tilhørende Losore Effecter, bestaaende af Borde, Stole, Sophaer, Sengeklæder og Sengesteder, Linned, Dækketøj, Sølv, Steentøj, Speile, Lysekroner, Glasse og Karafler, Stue- og Taffeluhre, 1 Guld Lommeuhr, Kobberstykker, Skriiverpulte, Chartoller og Dragkister, Kjøkkentøj af Kobber, Tin, Messing og Træ, Bryggekar, Stobkar, Mæskekar og Saltekar m. m. 1 Kakkellovn i complet Stand af *Meiers* Arbejde, 1 Wienervogn, 2de andre Vogne og 2de Kiørehopper 12 Aar gamle.

Aalborg den 15. Marts 1820. Wolffferdt.

Hvad denne Auktion indbragte, og hvorledes Realisationen af Boet udfortes, er desværre endnu ikke undersøgt ; men at Købmandsgaarden i Vesteraa er solgt, vel nok ogsaa ved Auktion, ses af følgende i Aalborg Stifts Adresse Avis :

Nr. 36. (20/3—1820) Den i Færgehuset ved Vesteraae værende gode og særdeles fordeeligte Beboelse til Værtshushold, Broepengenes Indtægter sammesteds, den ældre Beboelse for en Værtshusholder i forrige *Herr Frantz Holms* Gaards underste Etage, tet overfor Færgebroen, og nogle særdeles gode og beqvemt beliggende Pak-

boder, kan dels til forestaaende Paaske og dels til Michaeli Flyttetid dette Aar, erholdes til Leie, enten i enkelte eller i flere Aar, naar herom accorderes med Eierne Niels Chr. Rasch.

Aalborg den 20. Marts 1820.

Nr. 55. (6/5—1820) At jeg fra 9de Dennes boer, i min kiøbte, forrige Hr Frantz Holms Gaard ved Vesteraae her i Byen og der continuerer mine Handelsaffairer i samme Egenskab som forhen, bekendtgøres herved.

Aalborg den 6. Mai 1820. Niels Chr. Rasch.

1819 købte Frantz Holm sammen med Præsten O. Rafn, der var en Slægning af hans Hustru, Hovedgaarden Aastrup ved Hjørring og solgte den kort efter, men da de nærmere Omstændigheder ved denne Ejendomshandel ikke kendes, vides det heller ikke, til hvilket Formaal den tjente.

Det maa antages, at Frantz Holm med Familie er flyttet fra Aalborg 1819 eller først paa Aaret 1820, da Gaarden i Vesteraa ses at være taget i Besiddelse af den nye Ejer allerede i Maj. Ganske vist var Boets Behandling ikke afsluttet, og et Brev, hvoraf her er Facsimile, er dateret Aalborg 28. November 1820; men det synes ikke troligt, at Familien vedblivende opholdt sig i Byen, naar det hidtidige Hjem var paa andre Hænder, og der var et andet Tilflugtssted, nemlig Hornskovgaard ved Nibe, der vel er kommet i Frantz Holms Eje efter Svigerfaderens Dod. Nedenstaaende Annonce i Aalborg Stifts-Avis synes ogsaa at bekræfte dette:

Nr. 122. (30/9—1820) Paa Hornskougaard pr. Nibe kan i tilstundende Vinter tages 16 Stude paa Foder, meest Høe, man behæge at henvende sig til Frantz Holm.

Som hosstaaende Brev, der er Bilag Nr. 39 til Skifteprotokollen, udviser, søger Frantz Holm atter at faa sit Bo udleveret til fri Raadighed, idet han henviser til, at han nu er kommet til Akkord med sine Kreditorer, og denne Gang lykkes det. I Boets Protokol er samme Dato indført: »Da Commissærerne vare bekendt med Sandheden af det i Opbudsmandens Skrivelse andragne Omstændigheder, saa fandt de ingen Grunde til at nægte ham Opfyldelsen af hans Begjæring, og blev nu Boet ham til egen fri Raadighed extraderet og de ved Registreringen modtagne Handelsbøger ham overleveret, da han personlig var modt.«

Da jeg, som min Commisarius bedinde, er
 kommen til Overtagelse af Landet som du
 smelt sig i mit Brev med indtagelse af Kjøb
 danten Jens Smidi for Kjøbskjøben i Kjøb
 Lån, og Bræmmer & Kjøbskjøben i Kjøb
 angående noget Høj, saa havde jeg fornød
 at mit Brev naar muligt sendt dig
 mig og medbragt de nye Haandskrift, og
 Landets Commisarius angaar de
 jeg ikke saa og saa at Lammes
 afgjælde med Sam, og hvad Højaffaire
 betreffes, da er den desangående
 som forbeholdt, og desuden
 ikke afgjort hvad de vil
 skal spørre. — Kjøbenhavn den 28. Novbr. 1820.

Frantz Holm
 Kjøbmand

Til
 min Commisarius i mit Brev.

Faksimile af Frantz Holms Haandskrift.

Selvom han ikke evnede heltud at betale enhver sit, har han dog kunnet
 yde en saa stor Part af Kreditorernes Tilgodehavende, at de under de
 givne Omstændigheder har følt sig tilfreds eller i al Fald ladet sig nøje,
 og han var nu igen en fri Mand med Raadighed over de Smuler, der
 muligvis var tilbage; og det er værd at lægge Mærke til, at der under
 Behandlingen af Boet ikke ses at være fremkommet mindste Antydning

af eller Hentydning til nogen mindre hæderlig eller ulovlig Forretnings-handling. Hans Handelsmoral synes at være pletfri.

Om Hornskovgaard, der nu i en Aarrække blev Familiens Hjem, oplyses i Auktionsvilkaarene, at den har et Tilliggende af 200 Tdr. Land, at der er et Vaaningshus med to Floje, at der er Lade og Stald samt et Par mindre Bygninger, og at der paa Gaarden kunde holdes en Besætning af 6 Heste, 16—20 Fækreaturer og 40 Faar, samt at der aarlig avledes 50 Læs Hø. Nu i 1941 er Avlsbygningerne omtrent ny, men Beboelseshuset er det samme, der stod i 1819, kun mangler de to Floje. Det er til Trods for sit meget uanselige Ydre en smuk gammel Bygning, der er herskabeligt indrettet med mange rummelige og højloftede Værelser, og det er sikkert omtrent uberørt gennem de langt over 100 Aar, der er gaaet siden. En Ejendommelighed ved Huset, som man straks lægger Mærke til, er, at naar man fra Køkkenindgangen kommer frem gennem Huset, hæves Gulvet et Trappetrin for hvert Værelse, saa at det sidste Værelse ligger 5—6 Trappetrin højere end det første. En gammel Kone der paa Egnen fortalte efter sin Far, at Frantz Holm skulde have bygget Huset; det er dog antagelig en Del ældre, men det er smukt og meget velholdt. Gaarden, der tilhørte Opbudsboet, blev solgt ved Auktion 29. Marts 1819 for 2176 Rbd. Solv. Højtbydende var Kobmand Abraham Preetzmann, Aalborg, der blev Gaarden tilslaaet ved Frantz Holms Bud. Hvorledes Ejendomsforholdet senere er ordnet mellem de to Svogre, er ikke nærmere undersøgt, men vil vel nok kunne ses i Herredets Skode- og Panteprotokol.

I Aalborg Kiøbmandslausgs Protocol findes nedenstaaende Regnskab og Kvittering

Maj	Stiftelsens oprindelige fond staar endnu i forrige fr. Holms nu N. C.
1820	Rasches Gaard jmod hans 1ste Prior. Pante Forskrif.
-	Capital 4000 Rb. Daler.
1826	
Juni 16	Herr frantz Holm betalt hans fulde Indskud med 300 Rbd.
Fol. 193	De 300 rbd. siger Tre Hundrede Rigsbankdaler som jeg Frantz Holm i Juni 1814 indbetalte til Hr Justitsraad Kiellerup qua Overkiøbmand til veldædigt Brug for Aalborg Bye, og som jeg ved en Generalforsamling af samtlige Vedkommende den 25. f. M. er indvilget at jeg maac faae til-

bage paa Grund af min Stilling er mig af Hr. Justitsraad Kiellerup i
Dag tilbagebetalt med 300 Rbd. for hvilken Summa jeg quitterer

Aalborg den 14 Juni 1826

Frantz Holm

I nogle Aar er der intet om Familien, det har vel nok det meste af Tiden været et stille og roligt Liv, der levedes paa Gaarden efter alle de bevægede Aar i Aalborg. I Aaret 1830~~0~~ staar der i Farstrup Sogns Kirkebog 23. April under fødte: Ane Margrethe Speitzer Jørgensen, dobt i Kirken 16 Maj. Moderen Anne Holm Datter af Hr Holm, Hornskovgaard. Til Barnefader er udlagt Christen Jørgensens Søn Jens Christian af Barmer. Faddere: Niels Sondrups Hustru af Skovhusene, Christen Svendsens Hustru af Springbakkehuset, Niels Sondrup, Christen Lundgaard og Jens Grøn af Skovhusene.

Frantz Holm og Anne Margrethe Speitzer havde 11 Børn, 4 døde for Moderen, de øvrige 7 er: Christiane Marie Bierum Holm født 1797, gift med Købmand senere Skolelærer Hans Friis Clausen. Margrethe Frederikke født 1798, gift med Købmand senere Skolelærer Hans Nielsen. Thomas Christian Føllerup født 1799, Snedker, gift med Marie Christine Kliim. Bolette Marie født 1800, ugift. Anne Johanne født 1803, gift med Landmand Niels Christoffersen. Anne Christence født 1805. Anne Marie født 1809.

1832 blev den yngste Datter Anne Marie gift. Farstrup Sogns Kirkebog beretter herom: 5. November, copulerede: Ungkarl og Tienstekarl paa Hornskovgaard Jacob Nielsen 32 Aar. Anne Marie Holm hjemme hos sin Fader Hr. Holm paa Hornskovgaard 23 Aar. Forlovere: Hr. Holm og Niels Christophersen begge paa Hornskovgaard. Vielsen foregik i Hjemmet ifølge Kongebrev af 3. November. De var begge vaccinerede.

3 Maaneder efter 12 Februar 1833 stod i Aalborg Stiftstidende: Altsaa ogsaa denne bittre Skaal maatte jeg tømme, at berøves min dyrebare Kone, Ane Margrethe Speitzer, i en Alder af 59 Aar, efter flere Aars Svagelighed og det sidste halve Aars saare smertelige Lidelser. Med et blodende Hjerte takker jeg den alvise Naturens Herre, der den 7de Dennes, om Morgenen Kl. 6 endte disse ved at kalde hende fra

denne Jammerdal til Hines salige Bolig, hvor hun nu hoster Lonnen for hendes daadfulde forte Vandel blandt os. Over 35 Aar deelte hun tro- ligen ved min Side Livets mange Sorger som dets Glæder. 3 Sonner og 1 Datter favner hende i Evigheden; 1 Son og 6 Dotre begræde med mig vort uoprettelige Tab.

Hornskougaard.

Frantz Holm.

Kort efter disse Begivenheder er Frantz Holm sammen med sin Datterdatter flyttet fra Hornskougaard og rejst til sin Datter og Svigersøn Hans Nielsen i Viborg, hos hvem han boede til sin Dod. Det nojagtige Tidspunkt for Flytningen kendes ikke, men i December 1833 er han og Datteren, Madam Nielsen, tilstede ved Anne Marie Holms Søns Daab i Thorning Kirke, og da bor han i Viborg. I Folketælling for Viborg 18 Februar 1834 nævnes boende i Skt. Mogensgade 19, Hans Nielsen 40 Aar Skolelærer, Margrethe Frederikke 34 Aar Hustru, Andreas Franciskus 7 Aar Son, Ane Marie Clausen 18 Aar Plejedatter, Frantz Holm 67 Aar fhv. Købmand, Anne Margrethe Speitzer 4 Aar hans Plejedatter, Trine Ludvigsen 28 Aar Tjenestepige. Og Folketælling 1. Februar 1845 samme Bopæl. Hans Nielsen Privatlærer 51 Aar gift født i Viborg, Margrethe Holm hans Kone 47 Aar gift født i Aalborg, Frantz Holm Husmoderens Fader 78 Aar født i Hirtsholmene, Margrethe Speitzer hans Datter 15 Aar født paa Hornskougaard.

Om Frantz Holms sidste Aar vides intet, men det maa ventes, at han har haft et godt Hjem hos sin Datter. Hans Datterdatter Bolette, født 1836, har fortalt, at der i hendes Barndom var en ældre, høj, fin Mand paa Besøg i hendes Hjem i Thorning, og at han var der i hvert Fald et Par Dage; det har vel nok været Frantz Holm. En af de faa Ting, som den lille Pige lagde Mærke til, var en Flaske Skosværte, han forte med sig for at kunne faa sine Stovler blanke, en saadan Vædske brugtes næppe paa Landet den Gang.

Viborg Domsogns Kirkebog 7. April 1850. Under Dode.

Frantz Holm forhen Kiøbmand i Aalborg 82 Aar.

Der findes intet Skifte efter ham.

ANNE MARIE HOLM OG HENDES EFTERSLÆGT.

Anne Marie Holm født 4. November 1809, der var Anne Margrethe Speitzers og Frantz Holms yngste Barn, var kun omkring 11 Aar, da Familien flyttede fra Aalborg til de sikkert ret beskedne Forhold paa Hornskovgaard, og naar man husker, at de sidste Aar i Købmandsgaarden var en trang Nedgangstid med en stadig Kamp mod Ulykke og Ruin, kan der vel næppe have været ret mange Erindringer levnet om Familiens Storhedstid hos hende, saa Forandringen kan ikke tænkes at have gjort varigt Indtryk. Forovrigt har hun sikkert faaet en fortrinlig Opdragelse af sine Forældre, og denne udmærkede Arv har hun evnet at lade gaa videre til sine Born, der, selv om de levede under beskedne sociale Kaar, var i Besiddelse af en ikke helt almindelig Dannelse og en levende Forstaaelse af, hvad der under givne Forhold var det rette. At denne Bornenes Arv udelukkende skriver sig fra Moderen, kan naturligvis ikke paastaas, Faderen Jakob Nielsen eller Jakob Odder, som

Anne Marie Holm ca. 1883.

han lod sig kalde, skal have været en ejegod og meget stillfærdig Mand, og det er muligt, at han ved sin Væremaade og uden mange Ord kan have øvet opdragende Indflydelse paa sine Born, men i hvert Fald blev denne Indflydelse kun af forholdsvis kort Varighed, idet han døde, da det ældste Barn var 14 Aar; og det er uden for al Tvivl, at naar en af hendes Døtre videreførte Opdragelsens Kunst overfor sine Born, saa var det Arven fra sin Mor, hun forvaltede efter bedste Evne.

Anne Marie Holm blev gift 5. November 1832 med Jakob Nielsen fra Ovdrup ved Nibe, om hvis Familieforhold der kun vides, hvad Sognets Kirkebog siger: Aar 1800, 31. Maj, født og hjemmedøbt 19. April, Niels Jakobsen og Hustru Bodil Christensdatter en Son, Jakob. Frembaaren af Karen Marie Jensdatter i Braarup. Faddere: Pige Ane Jensdatter, Ejdrup. Jens Jakob Jensen og Jens Møller, Ovdrup, og Jens Jensen, Braarup. Parret er efter Brylluppet flyttet til deres fremtidige Hjem, en lille Gaard, Oddermark i Thorning Sogn, Lysgaard Herred. Gaarden er forlængst nedlagt. Det fremgaar i al Fald af Sognets Kirkebog, at deres første Barn, Sønnen Frants Holm Nielsen er født i Thorning den 14. December 1833, og at Frantz Holm og hans Datter Madam Nielsen, begge fra Viborg, var Faddere ved Drengens Daab sammen med Jakob Conrad og Poul Herping, vistnok begge Naboer. 5. April 1836 fødtes det næste Barn, Bolette Kirstine, der som Faddere havde Søren Sallings Kone fra Kjellerup, Ungkarl Søren Nielsen, Oddermark, Niels Moustén og Jakob Conrad fra Bøggild. De øvrige Born i Ægteskabet var: Jakobine Marie, født 25. April 1838, hun blev senere altid kaldt Tante Mus, Margrethe Frederikke, født 10. Juni 1842 og Niels Junius Martinus, født 22. Juni 1845.

Aar 1848, 25 Januar, døde Jakob Nielsen. Han blev begravet 4. Februar. I Kirkebogen er tilføjet, at Dødsaaarsagen var Tæring.

^ Aaret efter blev Anne Marie Holm atter gift. Sognets Kirkebog siger: 1849, 22. Februar, Copulerede, Ungkarl Johan Conrad Pedersen af Oddermark, 26 $\frac{1}{2}$ Aar gl., Anne Marie Holm afgangne Jakob Nielsens Enke, Oddermark, 39 $\frac{1}{4}$ Aar gl. Forlovere: Institutbestyrer, Dannebrogsmænd Schmidt, Bøggildgaard, og Gaardmand Bertel Iversen i Kjellerup. Trolovelse anmeldt for Præsten 27. Januar 1849. Johan

Pedersen, der blev kaldt Johan Odder, var vistnok fra Havredal eller Frederiks, men iøvrigt er hans Slægt og Afstamning ikke kendt eller eftersøgt. I nogle Aar blev Ægteparret boende i Oddermark, derefter flyttede de nogle Gange og boede saa i en Række Aar i Randers, hvor Johan Odder handlede med forskelligt, bl. a. drev han Handel med Torv, han vandt vist ogsaa en større Sum Penge i Lotteriet og var en Tid anset for at være en velstaaende Mand. I dette Ægteskab var der 3 Born: Ane Petrine Elisabeth, født 28. September 1849, Ottomine, der dode kort efter Fødslen, og Julie Annine, født 13. Juli 1856. Efter at have boet i Randers flyttede Johan Odder og Hustru til Laurbjerg, og her dode Anne Marie Holm i Juli 1887. Hun staar for et af sine Børneborns Erindring som en fin og statelig gammel Dame. Hvornaar Johan Odder dode, er ikke undersøgt.

Den ældste Søn Frants Holm Nielsen ejede i en Del Aar Brødløsgaard ved Rodkærbro, han var en paa sin Egn anset og højt agtet Mand og var i flere Aar Medlem af Sogneraadet i Vium, Almind, Sjørslev. Han dode tidligt, vistnok omkring 1883. Margrethe Frederikke blev gift med Skovarbejder Mikkell Christensen. Ægteparret boede forskellige Steder i Egnen omkring Langaa, der var mange Børn, vistnok 12 eller 16. De øvrige Børn af første Ægteskab er nedenfor omtalt. Ældste Datter i Anne Marie Holms andet Ægteskab, Anne Petrine Elisabeth, var gift med Richard Langhorn, og den yngste Julie Annine med Peter Petersen, der i mange Aar boede i Herning og var Forsikringsagent.

JACOBINE MARIE NIELSEN.

Der var vist ikke mange i Randers, som kendte Tante Mus under hendes borgerlige Navn; for alle, som gennem det la Courske Hjem kom i Berøring med hende, og det var i Aarenes Løb en anselig Mængde, var hun Musen — Jomfru og senere Froken Mus af de fjernere Bekendte, ellers ganske enkelt »Musen«; »Tante Mus« blev hun ogsaa for mine Kammerater i Skolen. Hvorfor hun i sin Barndom fik dette Kælenavn, ved jeg ikke; men formodentlig paa Grund af sit stille Væsen og sine altid virksomme Hænder.

Jeg tror, at alle agtede og beundrede hende for hendes store Dygtighed og Organisationsevne; men det var kun faa uden for Familien, som kendte den eksempellose Uselvskhed, hvormed hun hele sit Liv ofrede sig for andre, ikke mindst for den, hendes Søsterdatter, som skriver dette hendes Minde. Om hende kan man i Sandhed sige, at hun aldrig tænkte paa sig selv.

Som ganske ung kom hun i Huset hos la Cours paa Kærsgaard ved Aarhus, flyttede med til Petersminde uden for Randers, og da Ch. la Cour oprettede sin Skole i Randers og efter Forældrenes Dod grundede Hjemmet der sammen med Søsteren Severine, overtog hun Ledelsen af Husvæsenet og blev i deres Tjeneste lige til sin Dod i 1911. Hendes Liv var et eneste langt tjenende andre, ofrende sig for andre, og paa de to Søstre la Cour ødslede hun en Hengivenhed og Kærlighed, som endogsaa fik hende til at afslaa et Ægteskabstilbud, som vilde have gjort hende til Husmoder i et stort og velhavende Hjem. Jeg ved, at

hun raadforte sig med de to Damer med Resultat som nævnt. Den Gang vidste jeg intet om det, fik det senere berettet af en Veninde til Froknerne la Cour. Manden kendte jeg, han var en Fætter til Tante Mus.

Een Tid paa Aaret kunde hun hvile ud, d. v. s. hvile ud paa *sin* Manèr, og det var nogle korte, men herlige Sommerferieuger, tilbragte dels hos Søster og Svoger i Lysgaard, dels hos Halvsøster og Svoger, først paa Lovenholm, senere Bronnumgaard. Da jeg ofte var med, mest i Lysgaard, ved jeg, i hvor høj Grad hun glædede sig til disse Uger sammen med sine egne, og hvor lykkelig hun var i deres Kred. Men ledig var hun aldrig, og hun syntes heller ikke om at se andre sidde med Hænderne i Skodet; Morskabslæsning var kun taalt. Jeg husker, at da jeg var oppe til Præliminæreksamen og just nogle Dage repeterede Litteraturhistorie, var en Dag et af de Værker, som horte til vort Pensum,

Tante Mus ca. 1885.

og som jeg havde i Arbejde — det var vist en af de moderne Forfattere — sporløst forsvundet, saa jeg maatte skaffe mig et andet Eksemplar. Men efter endt Eksamen kom Tante Mus en Dag med den savnede Bog og med en lille Forelæsning om det letsindige og urigtige i at læse Morskab i Eksamenstiden. Hun havde fundet den opslaaet paa mit Skrivebord og uden at vide, at den virkelig laa der i sit lovlige Ærinde, konfiskeret den uden at sige noget om det.

Pædagog var hun ogsaa paa sit Omraade; mange er de dygtige unge Piger, som efter at have arbejdet kortere eller længere Tid under hende og nydt godt af hendes eminente Dygtighed, er gaaet ud i Verden til

store og ansvarsfulde Stillinger paa det huslige Omraade, eller er blevet Husmødre i eget Hjem.

Og de unge Piger, som i Aarenes Løb havde deres Hjem paa Skolen, dels som Elever, dels som Lærerinder, var hun altid en god og forstaaende Ven; streng kunde hun ogsaa være, men var nogen i Knibe, var Tante Mus altid en sikker Hjælp.

Hun var i Sandhed et stort og elskeligt Menneske og havde fortjent en lysere Livsvej end den, som blev hende beskaaret. Hun havde vist flere Sorger, end vi andre anede; men hun holdt dem for sig selv, og først efter hendes Død er meget blevet klart. Blot en af dem skal her berøres. For en udenforstaaende kan det maaske synes uvæsentligt, men ikke for dem, som kendte hendes Hengivenhed for Sostrene la Cour; *de* forstaaer den Bitterhed og dybe Sorg, hvormed hun gennem mange Aar saa sig tilsidesat i deres Venskab af en fra Begyndelsen udenforstaaende Person. Men efter hendes Død sagde Ch. la Cour engang til mig: »Hver Aften, naar jeg har bedt min Aftenbon, siger jeg: Om Forladelse, lille Mus.«

Sine sidste Aar plagedes hun af Sygdom; men hun var dog virksom til de sidste Uger, da hun kom paa Sygehuset, hvor hun døde stille og fredeligt. Jeg kan aldrig være taknemlig nok over, at jeg fik Lov at være hos hende i hendes sidste Timer.

Efter sit eget Ønske blev hun ikke begravet i Randers, men hviler Side om Side med sin kære Søster paa Lysgaard Kirkegaard.

Hendes Minde skal leve hos alle dem, som kendte og elskede hende.

A. M. J.

NIELS JUNIUS MARTINUS NIELSEN.

Ane Hansen.

Nils Junius Martinus Nielsen.

Niels Junius Martinus Nielsen, født 22. Juni 1845 i Thorning, Viborg Amt, død 11. Marts 1898, gift i Houlbjerg Kirke, Randers Amt, 31. December 1872 med Ane Hansen, født 21. Januar 1851 i Hagsholm, Randers Amt, død 19. April 1919. Flyttede den 2. Januar 1873 til Randers, hvor N. drev Vognmandsforretning i Forbindelse med at Hustruen drev Vaskeri. I 1876 flyttede de til Grenaa, hvor Sønnen

Niels fødtes, og derfra i 1879 tilbage til Randers, hvor de fortsatte deres Virksomhed. Fra 1898 til sin Død opretholdt Hustruen Hjemmet ved stræbsomt og energisk Arbejde i sit Vaskeri. Hun var agtet af alle der kendte hende som en virksom og hjælpsom Kvinde, der fandt Glæde ved at kunne opdrage sine Born til hæderlige Mennesker.

N. N.

ANNE PETRINE PETERSEN.

Anne Petrine Petersen.

Richardt Adolf Langhorn.

Anne Petrine Petersen, født 28. September 1849, død 26. September 1922, gift 18. April 1876 med Richardt Adolf Langhorn, født 13. August 1842, død 23. August 1927, (hans Far var Sognepræst i Bælum — Solbjerg, Moderen stammede fra den kendte Holmske Slægt paa Christianshavn) kom efter sin Konfirmation til Landvæsenet, efter Læretiden Forvalter paa nogle større Gaarde; men rejste 1868 til Argentina,

hvor han drev Landbrug til 1872, rejste da hjem for at finde en dansk Hustru, og da han saa fandt hende, vilde hun til hans store Sorg ikke tage med ham tilbage til Argentina. Efter Brylluppet blev L. Bestyrer paa Skauengaard ved Rødkærbro, men købte i 1877 Bronnumgaard ved Grenaa, denne bortforpagtede han i 1881 for at overtage Pladsen som Bestyrer af Løvenholm, som da ejedes af den danske Konsul la Cour i Edinburgh. I 1887 vendte L. tilbage til Bronnumgaard, som han drev, indtil han solgte den i 1906, boede saa i Ryomgaard til 1917, da Ægteparret kom ind i Randers Hospital.

L. L.

JULIE ANNINE PEDERSEN.

Julie Annine Pedersen.

Anne Marie Holms og Johan Odders yngste Datter Julie Annine Pedersen f. 1856, 13 Juli, var gift med Peter Petersen f. 1850, 23 Dcbr. Han var oprindelig Toldassistent i Randers, derefter en Del Aar Gæstgiver i Ulstrup. Julie Annine døde 44 Aar gl. Efter Hustruens Død var P. P. i mange Aar Forsikringsagent bosat i Herning.

PEDER SØRENSENS FORSLÆGT.

Mtr. Nr. 2 i Katballe, Lysgaard Sogn og Herred, laa hen som en ode Gaard, da Morten Christensen omkring 1791 købte den for 200 Rigsdaler. Antagelig havde Marken mod Øst ned omkring Rishøj — en lille Gravhøj bevokset med Egepur — i sin Tid været under Plov, Resten har sikkert været Hede med en Mængde Gravhøje, og endnu saa sent som omkring 1880 var Hovedparten af det ret store Areal, der tilhorte Gaarden, lyngklædt. Samtidig eller maaske endda senere laa der endnu umiddelbart Syd for Gaarden en ret stor lyngdækket Skrænt oversaaet med smaa og store Sten. Bygningerne var smaa og lave og har sagtens været faldefærdige. Morten Christensen var født 1755 i Møborg Sogn, Skodborg Herred, og kom 1789 til Egnen sammen med Madame Clementin, der da købte Gaarden Marsvinslund; han skal en kort Tid have boet paa Marsvinslund Mark, før han 1791 købte Gaarden i Katballe. Omkring 1792 blev han gift med Ane Nielsdatter,¹ om hvem det vides, at hun var født 1764, men intet om, hvor hun var fra. I dette Ægteskab var der 5 Børn: Anne Woldborg, f. 1792, der siden blev gift med Søren Lausten, Vium Østermark, Niels Christian, f. 1795, ejede Kvieholm mellem Viborg og Rindsholm, Mette Cathrine, f. 1797, blev gift med Mads Hørup, Hørup ved Kjellerup, og blev Stammer til den kendte Berthelsenske Slægt, Søren, f. 10. Januar 1800, der fik Fødegarden, og Kirsten Marie, f. 1803, som var gift 2 Gange, først med Philip Winkler fra Frederiks, derefter med en Frank. Ane Nielsdatter døde 41 Aar gammel og blev begravet i Lysgaard 13. Oktober

¹ Vium Sogns Kirkebog 1791.

Forste Sondag e. Trin. d. 26' Juni ægteviedes Ungkarl Morten Christensen og Pigen Ane Nielsdatter, begge fra Marsvinslund, de var trolovede d. 26' April. Forlovere: Jørgen og Mickel Jensen af Katballe.

Gaarden Matr. Nr. 2 i Katballe.

1605. Et Par Aar efter giftede Morten Christensen sig med Karen Kjeldsdatter, som døde 1827. I dette Ægteskab var der en Datter.

Hvorledes Morten Christensen iøvrigt var, vides der ikke noget om; Kaarene har sikkert været smaa, men han blev dog ved Gaarden og fik sin Borneflok opdraget og sat i Vej. Hans Sønesøn, Peter Sørensen, der var 9 Aar, da Bedstefaderen døde, 87 Aar gammel, kunde huske ham og har fortalt, at om Foraaret blev han hjulpet ud og anbragt i en lun Krog, hvor Solen kunde varme ham, Vinduerne i det gamle Hus var nemlig faa og smaa og ikke let tilgængelige for Lys og Luft. Han mindedes ogsaa Bedstefaderen sidde ved Bordet i Stuen læsende højt i Kingos Salmebog, navnlig at han ofte læste: »En bekiendelses og bedrings Psalme, hvorudi synderen bekiender, at Loven er hans Tugtemester«, og det undrede Drengen meget, naar den gamle Bedstefader med rystende Stemme læste: »Jeg tyverie har drevet, i Handel været sleesk, jeg X for V har skrevet og været falsk og treesk«, om dette nu ogsaa kunde være sandt. Resterne af denne Salmebog er endnu i Familiens Eje, ligeledes er et Hornbæger, der har tilhørt Morten Christensen, bevaret. Han døde i 1843, og i et »Gravskrift« om ham, som hans Sonnesøn har afskrevet, staar: »Dodens Billede forestiller os i Dag her-

under hvilende — i Livet hæderlige — og nu — i Doden — salige gamle Mand — Morten Christensen Aae, som fødtes til Verden i Møeborg — i samme Sogn — den 18. December 1755 — og døde i Katballe i Lysgaard Sogn — den 6. Marts 1843 — og i sit Alders 87 Aar 2 Mdr. og 19 Dage. — Her hviler en agtværdig Mand / med Fred i denne Kiste / han stedse i sin Bondestand / Retsindighed udviste / Og nu den gamle han var tret / af Alderdommens Møie / han var af Livets Dage Mæt / da lugtes til hans Øie / han nyder nu en salig Rro / hos Gud i Evigheden / thi i en Kristen Haab og Troe / han vandrede hernelen / hans gode Børn de samlet er / omkring den kjæres Baare / og hans Farvel, det sidste her / ledsages dog med Taarer / Men atter samles de igjen / det er vor Trøst hernelen / at vi igjen den tabte Ven / kan se i Evigheden.« Og nedenunder staar: Skrevet af mig den 10. Maj Peter Sørensen, Katballe 1843. — Hvorfra Navnet Aae stammer, vides ikke, og det synes ikke bevaret i Slægten.

Søren Mortensen blev født Aar 1800. Sognets Kirkebog fortæller: 20. Søndag efter Trinitatis 26. Okt. Morten Christensen og Ane Nielsdatter af Neder Katballe en Søn født og hjemmedøbt 29. Sept. nævnet Søren. Baaren til Kirken af Anne Marie Christensdatter af Marsvinslund. Faddere Christen Thuesen og Palle Thuesen af Knækkeborg. Søren Sørensen og Hustru fra Demstrup og Peder Hustru fra Bisballe. Han overtog Fodegaarden antagelig 1830, da han blev gift.

Om Vielsen staar i Lysgaard Sogns Kirkebog 1830, 13. Novbr. Copulerede: Ungkarl Søren Mortensen Gaardmand i Katballe 31 Aar. Pige Dorthe Marie Pedersdatter af Katballe 25 Aar. Begge vaccineret af Bagge. Forlovere. Kirkesanger og Skolelærer Kirkegaard, Thorning og Peder Post i Skræ (Svigerfader). Dorthe Marie har nok været Husbestyrerinde, før hun blev Kone i Gaarden. Hun var fra Skræ i Thorning Sogn. Kirkebogen melder, at hun blev født 26 Juli 1805 og var Datter af Peder Jensen Østergaard (Post) og Kone Maren Andersdatter, at hun blev holdt (over Daaben) af Jfr. Noline Marie Cathrine Gundorph Thorning Præstegaard, de øvrige Faddere var Johannes Keller og Søren Smed af Thorning og Rasmus Jensen og Kone, Ungstrup.

Søren Mortensen var en meget flittig og virksom Mand, og der var nok at tage fat paa. Største Delen af Gaardens Jord var stadig sort Hede, og foruden det udendørs Arbejde skulde Ulden af et stort Faarehold forarbejdes, et Arbejde, som Mændene i den Tid maatte tage Del i; at karte, spinde og især strikke var Mandsarbejde, man maa huske, at det var den eneste Kilde til kontante Penge i denne magre Egn, og Penge skulde skaffes til Skatter og Afgifter. Hvad der ellers brugtes af Mad og Drikke og Klæder var kun, hvad Gaarden ydede. Og traf det et Aar, at Høsten var lille, betød det Smalkost eller Sulteføde, saaledes at Livet maatte opretholdes ved Kartofler og Meldyppelse og derudover intet. Sonnerne maatte hver Aften fra tidlig Efteraar til sen Foraar »luffe« et Pund Uld; naar det var gjort, og det var et stort Arbejde, kunde de faa Lov til at gaa ud til de andre unge i Katballe og Knækkedborg, gaa til »Bindstouw«, for de skulde have Strikketøjet med, og der skulde præsteres saa meget, at der skulde jages paa for at naa det, men der kunde meget godt snakkes og synges, mens Arbejdet gik fra Haanden. — Søren Mortensens og hans Hustrus Hjem var præget af den yderste Flid og Nøjsomhed, men selv om det var nøjsomt og tarveligt, var det vel nok, som Tiden krævede det, det var, selvom Kaarene var knappe, ikke Fattigdom, tværtimod blev der i 1845 Raad til at flytte og ombygge Gaarden, der dengang laa Vest for Sognevejen tæt ind imod Gaarden paa Mtr. Nr. 3, der da laa lidt nordligere end nu. Der blev bygget et grundmuret Stuehus mod Nord, og de gamle Bindingsværkshuse blev foryngede og anbragt i Øst- og Vestsiden.

Var det daglige Liv i Hjemmet præget af Travlhed, og levedes der i Nøjsomhed, var det dog ikke trist og kedeligt. Søren Mortensen var livlig og munter og havde et vist tørt og lidt drillende Lune, der maaske kan spores i Slægten endnu, og hans Kone Marie erindres som en lille rund og rynket, mild og venlig Kone, der gerne vilde glæde sine Børnebørn. Hun plagedes i mange Aar af en slem Hoste, men havde ellers som sin Mand et enestaaende Helbred og var rask og rørig til det sidste; som næsten firsaarig kunde hun gaa Turen fra Katballe til sin Son og hans Familie, der boede et Par Kilometer borte, og Søren Mortensens Lyst til Arbejdet holdt sig; i sit sidste Leveaar kunde han træffes

ude i Heden siddende paa Knæene og plukke Lyng. Ryggen var blevet for stiv og gammel til at være krumbojet ret længe.

Man skal være varsom med at tro alt, hvad der siges om en Mand ved hans Grav, det gamle Ord siger, at naar man gifter sig, skal man lastes, og roses ved sin Dod, men naar der i nedenstaaende Gravskrift staaer, at han havde Lyst til de Dyder, der præger en sand Kristen, er det sikkert ingen Overdrivelse, i al Fald hvad Nøjsomhed og Tilfredshed angaar, og han var en i alle Maader hæderlig og agtet Mand.

Minde / over / Søren Mortensen. / I 49 Aar var han i Ægteskab med hans nu efterlevende høit bedagede Hustru. I dette Ægteskab blev han Fader til 2 Børn nemlig 2 Sønner, hvilke han havde den store Glæde at se hæderlig og vel forsørgt inden han døde, og som nu tilligemed Moderen begræde Tabet af en trofast Ægtefælle en kjærlig og omhyggelig Fader. Ja, vel have i Grund til at fælde Taarer, du gamle hæderlige, bedagede Hustru, i elskelige Børn; thi naar i mindes hvad den hedenfarne har været og vedblev at være for Eder saalænge han kunde rore sig, have i visseligen Grund til at sørge over hans Bortgang. Hvil nu i Fred du elskelige Medbroder, du havde ei Lyst til forfængelig Ære, men de Dyder der pryder den sande Kristen, saasom Ærlighed i Handel og Vandel, Maadelighed og Tarvelighed i Levemaade, samt en sjælden Nøjsomhed og Tilfredshed med det du havde gjorde dig i Sandhed agtet og elsket af alle Retskafne.

Søren Mortensen døde 1879 efter et Par Dages Sygeleje; det var baade første og sidste Gang han laa til Sengs af Sygdom. Hans Hustru døde ca. 4 Aar efter. De ligger begravede paa Lysgaard Kirkegaard.

Der var to Sønner i Marie og Søren Mortensens Ægteskab, Morten og Peder, der var født 1831 og 1833. Om Peder siger Lysgaard Sogns Kirkebog, at han blev født 13. September, og at Fadderne ved Daaben var: Gaardmand Mads Madsens Hustru af Graaskov, Thorning Sogn. Peder Jensen (Post) af Skræ, samt Gaardmand Niels Pedersen og Ungkarl Mads Nielsen af Katballe. Han blev vistnok ret strengt opdraget og maatte deltage i Gaardens Arbejde, saavidt hans Kræfter slog til, men han mindedes ofte sit Hjem med Taknemlighed, selvom hans Natur ikke tillod ham at vise sine Følelser med stærke Udtryk. Han

har sikkert været et livligt Barn, og hans Lyst til Løjer og Skælmsstykker holdt sig til langt op i Aarene. Da han blev udskrevet af Skolen, 12. April 1848, fik han det Vidnesbyrd at have fortrinlig god Kundskab i, hvad der efter Anordningen skal læres i Almueskolen paa Landet, og egentlig er det ret mærkeligt, at han fik noget lært. Naturligvis har Kravene om, hvad der skulde kunne præsteres, været lemfældige; med Undervisningen har det sikkert været saa som saa det meste af hans Skoletid. Der blev ofte skiftet Lærer, enkelte af dem var ret uegnede eller helt »vankundige«, og en af dem, en ret ung Mand, benyttede Undervisningstimerne til at lave Rigsdalersedler, vel for at bøde paa den knappe Lon; han kom da ogsaa i »Bremerholms Jern« nogle Aar. I en længere Tid, hvor det ikke lykkedes at finde en Lærer, maatte 4-5 af de mest ansete Gaardmænd i Sognet bestride Embedet; men da enkelte af dem daarligt nok kunde skrive deres eget Navn, har det vel næppe været nogen stor Indsats. Dog alt dette til Trods kunde han senere hen skrive et nogenlunde fejlfrit Dansk, havde en flydende, let læselig Haandskrift og regnede godt.

Som en Oplysning om, hvad der omkring 1820, altsaa en Snes Aar for Peders Skolegang begyndte, ansaas for et hæderligt Fremskridt for Sognets Skolevæsen, kan citeres af Sogneforstanderskabets Protokol, at det nu var lykkedes at leje en Stue saa stor, at Undervisningen der kan foregaa, og at denne Stue er saa rummelig, at der ogsaa er Plads til Degnens Seng.

Sognepræsten I. C. Jakobsen har efter endt Konfirmationsforberedelse skrevet om Peder, at hans Opførsel var meget god og hans Kristendomskundskab *udmærket god*. Nuanceforskellen i Vidnesbyrdet kunde tyde paa, at Balles Lærebog med de sidelange Forklaringer, der skulde afleveres ordret, selvom de var helt uforstaaelige for Børn, ikke har faldet Drengen svær; men det at lade være med at lave Gavtyvstregger maaske nok har været vanskeligere. Samme Præst skal have været, hvad man med et mildt Udtryk kalder »nøjeregnende«, enhver nok saa lille Udgift skulde spares. Naar f. Eks. Konfirmanderne om Efteraaret fik Besked om, at næste Dag skulde de alle ud i Marken og samle Præstens Kartofler op — der hørte et stort Landbrug til Em-

bedet --- fik de samtidig at vide, at de selv skulde medbringe Forplejning til hele Dagen. Efter Konfirmationen var Peder hjemme i et Par Aar og kom i November 1850 i sin første Plads, hvor han havde det ret godt, men det faldt ham haardt, at han i seks Vintermaaneder ikke havde andet Arbejde end Strikning. Derefter kom Soldatertiden, 2½ Aar som Dragon i Randers, og derefter nogle Aar i Thorning og i Voldum Præstegaard, hvor han lærte sin tilkommende Hustru at kende. I Efteraaret 1862 vendte han tilbage til Katballe, og 2. Marts 1863 stiftede han Hjem.

Bolette Kirstine Nielsen var Datter af Anne Marie Holm og Jakob Nielsen, Oddermark, og fødtes 5. April 1836. Hendes Far døde, da hun var 12 Aar. Moderen giftede sig ret hurtigt, og Stedfaderen kunde hun ikke forlige sig med. Om sit Barndomshjem talte hun ikke ofte, og da næsten kun om den alt for tidligt afdøde Fader, som hun satte meget højt. Derimod talte hun ofte og gerne om sin Skoletid; hun mindedes den unge Lærer, der var en Mand langt forud for sin Tid, og som maa have ejet en sjælden Evne til at rive Børnene med sig. Selvfølgelig skulde Salmerne og de lange Forklaringer kunne afleveres paa Remse, og endnu som ældre kunde hun vise, at de sad fast i Hukommelsen fra Ende til anden. Men hvad der var helt udenfor det almindelige i Dattidens Skoler, Læreren fortalte Børnene om Danmarks Historie og Landets store Mænd, og han fortalte det saa levende, at hun kunde genfortælle det for sine Born og begejstre dem. Efter sin Konfirmation var hun mest i Plads ude, og kom i Foraaret 1859 til Thorning Præstegaard, hvorfra hun efter endt Tjenestetid fik dette Vidnesbyrd: »Bolette Kirstine Nielsen har tjent i mit Hus fra 1. Maj 1859 til 1. November 1862 i 3½ Aar. Hun har i al den Tid ved sin sjældne Flittighed og Troskab, saa og ved sit stille behagelige Væsen og i enhver Henseende rosværdige Opførsel gjort sig værdig til et udmærket Vidnesbyrd. Hun fulgte med os ved min Embedsforflyttelse i Juni 1861 fra Thorning til Voldum Præstegaard, som vi nodig se hende forlade igjen for at vende tilbage til hendes Fødesogn. De hengivneste Ønsker fra Forældre og Born følger hende herfra.« Faa Maaneder efter blev hun og Peder Sorensen gift og flyttede ind i deres fremtidige Hjem paa Lys-

gaard Mark. Det var ikke noget stort, Parret drog ind til, et lille 8 Fags Hus, ret nyt, men daarligt bygget; det var baade Beboelse, Stald og Lade. Besætningen bestod af en Ko, som der ikke var Foder til, og Huset laa midt i sort Hede, kun en enkelt Ager ved Huset var dyrket. Men de var unge og stærke, og det vides, at de saa Fremtiden i Mode med godt Mod. Nytaar 1864 blev Peder Sorensen indkaldt til Krigs-

Bolette Kirstine Nielsen ca. 1885.

Peder Sorensen ca. 1885.

tjeneste og havde nogle droje Maaneder i den strenge Vinter, og det var da ogsaa svært for Hustruen at sidde alene med et lille Barn uden nogen Hjælp og Stotte, tilmed da der til Tider var mange fremmede Soldater paa Egnen, hvad der ikke gjorde Tilstanden tryggere. Men Krigens Ende, og Manden kom hjem uden at være kommet noget til. Modviljen mod dem, der havde paaført Landet den uretfærdige Krig, levede dog stadig stærkt i dem begge og holdt sig gennem Aarene til det sidste.

Og saa begyndte Sliddet, om Sommeren fra Klokkerne 3—4 Morgen til sen Aften, der blev kun lidt Tid til Hvile og Søvn, men det gik stød fremad. 5 Aar efter Indflytningen blev der bygget Lade, netop i det Aar, 1868, da Hosten paa Grund af Tørke mislykkedes over hele Lan-

Hjemmet i Lysgaard.

det. Omtrent samtidig blev det oprindelige Hus forlænget, Besætningen blev stadig forøget, saa der krævedes mere Plads, og efter cirka 15 Aars haardt Slid var Heden pløjet og merglet. Det var ikke god Jord, men i første Omgang gjorde Merglingen Underværker, og de økonomiske Forhold var, om ikke glimrende, saa dog ret gode. De havde ogsaa hjulpet hinanden troligt, vel havde der nok lidt Hjælp, en halvvoksen Tos og det meste af Tiden en Karl, men dog skulde der stadig slides og jages paa, ikke mindst fordi Peder Sorensen efterhaanden fik en Del offentlige Hverv. Kort efter sin Hjemkomst fra Krigen kom han i Sogneraadet, hvor han sad i 12 Aar, og som Formand i de 11. Han var Vurderingsmand i Landbygningernes Brandforsikring i 40 Aar fra 1872, i Skolekommissionen, Vurderingsmand i Husmandskreditforeningen og en hel Del flere Bestillinger. Han var jo et godt Hoved og skrev og talte godt for sig, hvilket førte med sig, at der ofte kom nogen for at blive hjulpet til Rette med et eller andet. Det var et godt og gæstfrit Hjem, der var en ret stor Omgangskreds, og der kom mange tilfældige Gæster. Peder Sorensen var i en Aarrække en af Sognets mere kendte Mænd. Fra sidst i Tresserne til først i Firserne var sikkert gode Aar for Familien, det gik fremad i alle Maader, Bornene voksede op. og der

Familien samlet ved det nye Hjem i Lysgaard 1909.

var ret gode Kaar. I 1881 blev der igen bygget, denne Gang et haardt tiltrængt Stuehus. Men saa kom der trange Tider, de daarlige Aar for Landbruget satte ind, netop som man, maaske med nogen økonomisk Anstrengelse, var blevet færdig med det nye Hus. Indtægterne svigtede, og selvom Peder Sørensen var velbegavet og flittig og i alle Maader en Ordensmand, var han ikke nogen fremragende Landmand. Det var i de Aar Bedriften skulde lægges om, der skulde nu produceres Mælk og Flæsk, men han holdt fast ved det gamle og det saa længe, at det var paa Undergangens Rand. Her ydede hans Hustru ham sikkert god Hjælp, hun kunde se, hvad der burde gøres, men det var svært at faa Skuden vendt. Til en Begyndelse blev al Selskabelighed inddraget, og den yderste Sparsommelighed indført, og efterhaanden listede der sig noget af det nye ind i Bedriften, men det var dog først midt i Halvfemserne, at det kunde siges, at Faren var ovre, og til nogen Velstand naaedes ikke. Men selv om det en Tid havde været svært at holde Vanskelighederne Stangen, var det et godt Hjem for Børnene, og de blev opdraget til Lydighed og Orden, men korporlig Straf kendtes ikke, et Blik eller et Ord var nok. Moderen var den, der havde størst Indflydelse paa Børnene, selvom Faderens Autoritet var ubestridt. Hun var

Ved Lyshøj. 1909.

en Kvinde med sundt Syn paa Livet og større Indsigt og Dømmekraft end de fleste; saavidt hendes Arbejde tillod det, læste hun gerne, og hun vidste Besked om meget, der ellers laa den Tids Bønderkoner fjernt. Hun var Hjemmets Stotte og Midtpunkt og var den, der i alle Forhold havde størst Forstaaelse. I Hjemmet taaltes ikke Sladder, hvis nogen forsøgte at tale ufordelagtigt om andre, blev de hurtigt bremsed.

I 1905 blev Ejendommen solgt, og samme Aar byggede de sig et Hus i Lysgaard By. De var blevet gamle og trætte og fik nu Lov at leve under rolige, fredelige Forhold i et lille hyggeligt Hjem. Det store Lyspunkt i deres Tilværelse var, naar Born og Børnebørn hver Sommer samledes i Hjemmet, og det blev næsten altid ordnet saaledes, at en Dag i det mindste var alle samlede. Dette skete sidste Gang paa Parrets Guldbryllupsdag. Foruden Born og Børnebørn var en stor Del af Sognets Beboere kommet til for at hædre dem, og de fik at se, at selv om de var gamle, var de ikke glemte. Ogsaa udefra blev Dagen mindet, der kom Hilsen og Gave fra Kongen og fra Krigsministeren, og Brandforsikringen sendte en Deputation med Hilsen og Tak og et Solvbæger med Inskription: »For 40 Aars Arbejde«. Dette Bæger er fremdeles i Familiens Eje.

Kort efter Guldbrylluppet døde Peder Sørensen, 8. April 1913; og 3 Aar efter, 6. August 1916, døde hans Hustru. De blev begravede paa Lysgaard Kirkegaard.

Æret være deres Minde.

Bolette og Peder Sørensens og Jakobine Marie Nielsens (Tante Mus) Gravsteder er fredet og bliver vedligeholdt til 1976 ved Lysgaard Sogns Menighedsraads Foranstaltning.

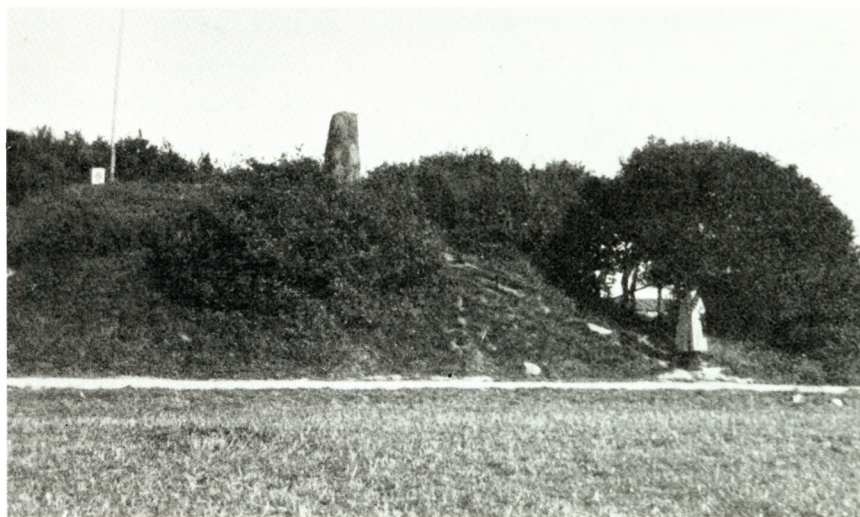
LYSGAARD.

Lysgaard, det er Sommer, Sol, Leg og Latter, Duft af Lyng og Snerre. Men Lysgaard begynder før alt det, langt tilbage i Tiden, da man var lille. Man kørte i Vogn fra Viborg derud, eller man blev hentet af Bedstefar i hans egen Vogn. Og saa var man paa Landet. Gaarden var trelænget og i Barnets Øjne meget, meget stor. Der var toppede Brosten paa den rene Gaardsplads. En Hundehvalp, sort og krøllet, løb derude. Den hed Knægt, og man var meget bange for den. Stuen, ja, der var to, men Stuen, man opholdt sig i, var stor. Der var en Bænk langs Væggen under Vinduerne og et Bord foran. I »den pæne Stue« var der hvide Vægge og Møbler med blaat Betræk. Uden for Vinduerne stod en Slags Buske med Duske af lyserøde Blomster. Den Dag i Dag kan man ikke se saadanne Blomster uden at mindes »Gaarden«. Haven var uendelig, dog, en Grænse havde den jo, og Grænsen var et Stengærde. De mange, mange Sten havde ens Far været med til at samle, da han i en fjern Fortid var Dreng. Der voksede smaa Blomster paa det Gærde. Man fandt det meget smukt. Der var Stikkelsbær i Haven, røde, man spiste af dem, engang Farmor tog Urter op, saa maatte man hen og hjælpe med Urterne, for det var morsommere. Der var ogsaa smaa Bænke til alle Bornene, og en lille Pige faldt en Gang ned af sin Bænk. Det lo de voksne af, og de snakkede længe om det. Uden for Haven var Markerne, og der voksede

vilde Stedmorsblomster. De var betagende, fordi de var større end dem, man kendte hjemmefra, og saa var de blaa. De derhjemme var kun hvide. Engang, man plukkede af dem, kom de voksne løbende efter en og trak en med tilbage. Der var en dyb og farlig Mergelgrav, sagde de. Men de voksne var dumme. Man gik jo ikke til Mergelgraven, man plukkede bare af de blaa Stedmorsblomster. Til den anden Side lige bag Stalden var der vist ogsaa noget Vand. I hvert Tilfælde var der Kirsebærtræer. En stor Pige, som var paa Besøg, sad deroppe og kastede Kirsebær ned. Det turde hun — uden at spørge. — Bag ved Markerne var Plantagen. Den havde Bedstefar selv plantet. Engang, man skulde fejre Jul i Lysgaard, gik man ved Per Posts Haand ud for at finde et Juletræ. Man maatte selv bestemme, hvad for et man vilde have. Senere gik man med sin Far og sin Onkel op til »Brugsen« i Lysgaard, hvor der ogsaa var en Onkel. Man var jo stor. Men paa Tilbagevejen var man bare lille, for der blev det Snestorm, og man tabte sit Haarbaand.

Alt dette horer Sagntiden til. De senere Ferier, der blev fejret i det lille Hus i Lysgaard By, ligger mere fremme i Historiens Lys.

Huset var lille, og der var Bunker af Gæster. Nede var der 2 Værelser og Køkken — og Gangen, ikke at forglemme. Den spillede en Roile, naar det var Regnjejr, for Sandheden tro maa det jo indrømmes, at ogsaa i Lysgaard kunde det regne. Saa var der Loftet, der var ryddeligt og fint, med Værktøj i den ene Ende og et Loftsværelse i den anden. Deroppe boede i Ferietiden 4—5 Børn med deres Mødre. Fædrenes Besøg var saa korte, saa hvor de boede, husker jeg ikke. Dagen begyndte tidligt, og Morgenmaaltidet blev indtaget i Stuen. Bordet fyldte den næsten. 3 Børn sad i Sofaen, som var en eftertragtet Plads. Der blev spist vældige Brod i Løbet af saadan en Ferie. Naar vi var mætte, stormede vi ud. Haven, Grøften, Vejen og Lyshøj, ikke mindst Lyshøj, var vort Rige. Vi legede Skjul rundt om Huset, gemte os i Buskene, inde i Tørvehuset eller i et lille uundværligt Rum derinde. Eller vi legede i den brede, dejlige Grøft paa den anden Side Vejen. Groftekælling legede vi, mest om Aftenen, og det hændte, at vore For-

Lyshøj.

ældre legede med. Men mest sad de og saa paa os. Det maatte være ubeskriveligt kedeligt at være voksen.

Men skal Straalerne fra alle disse Ferier samles i et Midtpunkt, da bliver det -- Lyshøj. Hvad er Lyshøj? en Høj paa Toppen af en Bakke, med en Mindesten for Blicher, et Sted, hvor mange Turister kom, men i vore Øjne noget langt, langt mere end en Turistattraktion. Lyshøj var noget enestaaende, og Lyshøj var vores. Vi klatrede i Træerne, fandt Smutveje gennem Buskene, rutschede ned ad de stejle Sider og hujede som en Flok vilde. Hvis der kom Turister -- den Gang kom de kørende i Landauer eller Charabanc -- og vi ikke var der, stormede vi der op og tog vores Rige i Besiddelse.

Vore Bedsteforældre -- ja, de var der, og de lod os more os. Jeg tror ikke, de sagde saa meget til os. En Gang fortalte Bedstefar lidt fra Krigen 1864. Han sad ved Skrivebordet, og vi stod om ham. Bedst husker jeg dem fra en Gang, jeg var der alene. Jeg var da 15 Aar. Det var hen paa Sommeren. Aftenerne var mørke og kolige, og vi sad i Kokkenet og lusede os. Vi havde det hyggeligt, og da snakkede Bedstefar og Farmor med mig.

Vi, der var Born dengang, er nu for længst voksne, vore Forældre er næsten alle borte, og vil vi nu sige vore Bedsteforældre en Tak, maa vi gaa op paa Kirkegaarden i Lysgaard og lægge en Blomst paa deres Grave. Ikke mange husker dem vel mere, men i Børnebørnenes Hjerter vil Mindet om dem bevarer, Mindet om to stiltfærdige Mennesker, der i Mildhed og Godhed skænkede os Børn en Række uforglemmelige Sommerferier.

E. M.

JACOBINE KARMARK

f. Sørensen 1863-1941,

g. 1897 m. Frederik Christian Karmark 1865-1938.

Som ældste Barn fødtes hos Peder og Bolette Sørensen i 1863 en Datter, der opkaldtes efter sin Bedstefader paa mødrene Side, Jacob Nielsen, og fik Navnet Jacobine. Denne Datter, der skulde blive min Søsters og min kærlige og opofrende Moder, havde taget mange af Forældrenes gode Egenskaber i Arv: en stærk Fremdrift og Energi, en udpræget Sanddrthed var alle Dage hendes Særkende; Forfædrenes Kamp for at aftvinge den magre, jydsk Hedejord Brødet var aabenbart gaet hende i Blodet, — rent utroligt er det, hvorledes Mor Livet igennem kunde mangfoldiggøre det ringe, med smaa Midler kunde skabe Hygge og Skønhed i sit Hjem, og ikke mindst ytrede den jydsk Arv sig hos hende i en sjælden stærk og tapper Karakter, som ingen Modgang formaaede at knække. Hendes endnu bevarede Anbefalinger fra forskellige tjenende Stillinger i Ungpigerdagene fremhæver hendes Flid, Samvittighedsfuldhed, Trofasthed og Ærlighed, og hendes Arbejdsgivere ytrer deres Beklagelse over at skulle give Slip paa hende. Kort Tid efter Konfirmationen drog den unge Pige til Randers og kom i Huset hos to Frkn. la Cour, den ene Stifter af den endnu eksisterende Pigeskole for Døtre fra bedre Hjem, hvor hendes Moster Jacobine Nielsen, kaldet Tante Mus, indtog en betroet og familiær Stilling. I dette Hjem, eller maaske snarere paa Godset Lovenholt paa Djursland, hvis Bestyrer R. Langhorn var gift med Mors Moster Anna Elisabeth Petrine, lærte hun Godsets Ejer, en Bror til Frkn. la Cour i Randers at kende. Han, der som Mineejer havde gjort Karriere i Skot-

Jacobine Sorensen og Frederik Christian Karmark 1921.

land, og hans skotskfødte Hustru, der ønskede, at deres mange Born skulde faa Lejlighed til at lære det danske Sprog, bevægede den dygtige jydsk Pige til at ledsage sig til Skotland, idet det Lofte blev givet, at hun hvert Aar skulde have Tilladelse til sammen med dem at besøge sit Fædreland, et Lofte, der dog ikke kunde opfyldes paa Grund af langvarig Sygdom i det skotske Hjem. Ofte har Mor fortalt Minder om sit Ophold i det smukke Land, hvis Sprog hun med sit gode Nemme snart blev fortrolig med, men skont hun folte sig vel i Familien, blev Længselen efter Danmark saa stærk, at hun efter et toaarigt Ophold i Efteraaret 86 vendte tilbage til sine Forældre i Lysgaard. Det følgende Aar, 1887, maa Mor igen have tilbragt i Randers; i dette Aar dode hendes Mormor Anna Marie Holm, bosat i Nærheden af Randers, og det vides, at Mor om dennes Sygdom og Død sendte Beretninger til sit Hjem. I Aarene 88- 92 beklædte Mor Stillingen som Kammerjomfru og Oldfrue hos Ejerinden af Godset Vedbygaard paa Sjælland Fru Pauline Lund, en Stilling, hun varetog til Fru Lunds Død. I Professor Fr. Torms Bog om Sjællands Biskop Peder Madsen, der blev gift med Fru Lunds Adoptivdatter, Præstedatteren Frk. Charlotte Storck, skildres Fru Lund som »en ualmindelig Personlighed med hurtigt og

sundt Omdømme, med kraftig Vilje og overordentlig Energi, der skont Kvinde kunde styre med Mands fulde Virkekraft, Fasthed og Myn- dighed.« Uden Tvivl har disse fire Aar i denne betydelige Kvindes Tjeneste under store Forhold været af Betydning for Mors Udvikling; navnlig har hun ofte fortalt om de aarlige Ophold i Hovedstaden, som Fru Lund besøgte en længere Periode hver Sommer, omgivet af sit Tjenerskab, og hvor Mor frit kunde disponere over saa megen Tid, at hun fik Lejlighed til at lære København nøjere at kende.

Under sit Ophold paa Vedbygaard lærte Mor sin vordende Mand, Fr. Christian Karmark, f. 1865 i Hobro som Søn af Sparekassebog- holder Lauritz Møller Karmark og Henriette Karmark f. Kragh at kende. Far, der var udlært til Handelen i Købmand Chr. P. Spliids Købmandsforretning i Aarhus 1879—84, drog i Midten af Firserne til Sjælland og ansattes hos Købmd. J. Geltzer i Ruds Vedby, af hvem han faar det Vidnesbyrd, at han i mange Aar har tjent ham med en sjælden Troskab og Hengivenhed; og i Slutningen af 1892 indgik de to omtrent jævnaldrende Jyder den Forlovelse, der kom til at danne Grundlag for et yderst lykkeligt og harmonisk Ægteskab, der fik Lov at strække sig over mere end 40 Aar, inden Døden gjorde sit Krav gældende.

Som nyforlovet drog Mor til Fyn og ansattes som Oldfrue hos Lens- grevinde Schaffalitzky de Muckadell paa Arreskov, en Plads hun be- klædte i fire Aar fra 92—96, medens hendes tilkommende i 1894 i Grenaa ansattes som Lagerforvalter og kort Tid efter som Bogholder i den store Købmandsgaard C. I. Momme & Secher, der i Begyndelsen af 1850erne var stiftet af den unge driftige Randrusianer C. I. Momme, der i Midten af 70erne som Kompagnon optog sin Svigersøn Theodor Secher, til hvem han afstod Forretningen i Slutningen af Aarhundredet, og under hvis energiske Initiativ Forretningen hurtigt blomstrede og blev den førende paa Djursland.

Den 14 Maj 1897 holdt Jacobine Sørensen og Karmark Bryllup i Lysgaard og bosatte sig i en lille tre Værelses Lejlighed paa Havnevejen i Grenaa, et Hjem, der trods megen Beskedenhed i ydre Henseende skulde blive Rammen om en saare lykkelig Tilværelse i de første 17 Aar

af deres Ægteskab. I de første Aar, hvor endnu ingen Børn lagde Beslag paa den unge Husmoders Tid, rørte sig i de smaa Stuer et muntert og meget selskabeligt Liv, idet Hjemmet blev et naturligt Samlingssted for Fars mange ugifte Medtjenende fra Købmandsgaarden og øvrige Venner, som han som endnu ugift havde sluttet sig til i den lille Provinsby. Ofte har Mor fortalt om sine Værtindepligter overfor det store Antal Gæster, der vist hyppigt kunde nærme sig Snesen, og misundelige har vi hørt om de fornøjelige Søndagsskovture, hvor Købmandsgaarden stillede Befordring til Raadighed for hele Flokken.

I Januar 1900 fødtes en Datter Edith Henriette Kragh Karmark, og i Dec. 1902 en Son Axel Christian Karmark, de to Børn, Forældrene i Fremtiden ofrede alle deres Kræfter og al deres Kærlighed for at værne.

En udpræget Arbejdslyst, Flid og Sparsommelighed kendetegnede alle Dage begge Forældrene. Som den gennemførte Økonom og det Ordensmenneske, Far var, førte han gennem hele sit Liv et detaljeret Regnskab over sine Udgifter og Indtægter, og i den Regnskabsbog, han paabegyndte, da han satte Foden under eget Bord, har han paa den første Side indtegnet flg. smukke Verslinier af Carl Ploug:

»Arbejdet er Velsignelse og Ære,
ei Trællens usle Lod, men Frimands Kald,
som skal det hele Samfunds Lykke bære
og værne det mod Sygdom og Forfald.
Det skal de slappe Led og Muskler spænde
og stivne Viljen, bævrende og blød;
det skal de lette Sind til Alvor vænne
og sætte Velsmag os paa daglig Brød.«

Linier, der i lige høj Grad kendetegner baade Fars og Mors hele Virke.

Fars Chef, Kbm. Secher, der i ganske overordentlig Grad tilhørte den gamle konservative Skole og vogtede patriarkalsk over de Mennesker, han havde i sit Brød, behandlede sit Personale udmærket, men krævede et strængt Arbejde af det. I de næsten 20 Aar, Far tjente ham, var hans Arbejdsdag fra 7½ Morgen til ca. 8 Aften med ganske korte

Spisepauser Middag og Aften, og kun et Par Gange gennem de mange Aar fik Far en Ferie, der sammen med Mor og os to Born anvendtes til Besøg hos Mors Familie i København og Haslev og hos Fars Bror i Vejen. Trods det meget bundne Liv mindes jeg min Barndom igennem Far som en meget lykkelig Mand, altid glad og altid nynnende med en rig Evne til at sprede Glæde over vort Barndomshjem, udmærket suppleret af Mor, der med store Gaver evnede at faa den forholdsvis beskedne Gage til at række langt, saaledes at vore gode Forældre for os to Børn byggede et Barndomshjem saa lykkeligt og saa godt som faa.

Det lille Hus, hvor vi boede, ejedes af et indvandret svensk Ægtepar, en Avlsbruger, der i Bagbygningen havde indrettet Bolig til dem selv og Stalde til et Par Heste og nogle faa Køer. For os Born var der noget overordentligt lykkeligt ved saaledes at voxte op paa Grænsen mellem Land og By, omgivet af Husdyr og Agerdyrkerens primitive Liv; vor Barndom igennem gik vi ind og ud i deres smaa Stuer som i vore egne, ligesom vi betragtede Ejendommens tredje Familie, en gammel pensioneret Lærer og dennes Datter fuldstændig som hørende til os; aldrig mistede vi helt Forbindelsen med dem, og selvom de alle forlængst ikke er mere, vil Mindet om dem og det, der under vor Opvæxt udgjorde vor hele lille Verden, altid staa lykkelig i vor Erindring.

Professor Vilh. Andersen har i sin Bog »Folk og Mennesker« et Kapitel om sit Barndomshjem, i hvilket den noget pathetiske Sætning forekommer: »Min Barndoms Jul — det er mit Barndomshjem.« Idet jeg udvider denne Linie saaledes: »Mine Barndoms Søndage og min Barndoms Jul — det er mit Barndomshjem,« gør jeg den til min. Alle Dage havde Far en sjælden Evne til at omgaas Børn, der elskede ham, som han dem; men under hans lange daglige Arbejdsdag blev der selvsagt ikke megen Lejlighed til at beskæftige sig med os, der om Morgenen ikke var kommet op, naar han gik paa sit Arbejde og ofte allerede var i Seng, naar han om Aftenen vendte hjem. En ganske egen Glans blev der derfor over Søndagene, som vore Forældre fuldstændig helligede os. Fars Glæde over Hjem og Familie spredte en egen Højtid over dem, som jeg endnu mindes som noget helligt, og Mor udfoldede sine rige Evner for at skabe alt saa festligt som muligt for

Far og os Born. For denne lykkelige Familie kunde det ikke være andet, end at navnlig Julen blev den store Begivenhed, der helt fyldte Børnernes Sind; her kunde Mors fortrinlige Evner som Husmoder ret faa Lejlighed til Udfoldelse, og Fars i bedste Forstand barnlige Sind formaede Uger for Jul at spænde vor Forventning og berede vort Sind til den Fest, der bedre end noget andet Sted kan fejres i de smaa Hjem.

I 1913 afstod Købmand Th. Secher sin Forretning til sine to Sønner, og endnu et Aars Tid forblev Far i den gamle Købmandsgaard, som han saaledes har tjent under tre Generationer, for saa i Januar 1915 at overtage Stillingen som Kæmner i Grenaa, efter at hans Forgænger i Embedet, Kæmner R. B. Kruse som over 80aarig havde taget sin Afsked, et Embede Far i flere Aar havde haabet at blive betroet, og som han bestred, til han i 1932 som 67aarig trak sig tilbage for at nyde sit Otium efter en lang og opslidende Arbejdsdag paa over 50 Aar. I Byens tidligere Realskole blev der indrettet Kontor og en rummelig Bolig til os; den efterhaanden godt aflagte Stilling gav Familien gode Kaar; men dog har jeg det bestemte Indtryk, at i alle Tilfælde for Far faldt de lykkeligste Aar inden denne Periode, idet det store Ansvar med Forvaltningen af de mange Penge især i de første Aar tyngede stærkt paa Fars yderst samvittighedsfulde Sind, og aldrig havde Far let ved at overdrage noget af Arbejdet til sine Medhjælpere.

I 1932 flyttede vore Forældre til København og beboede sammen med Edith en Lejlighed i den smukke og hyggelige Rahbeksallé paa Frederiksberg; daglig samledes vi alle fire i de følgende 6 Aar til Maaltiderne, og for os Born var det som paany at faa vort Barndomshjem tilbage; begge vore Forældre var endnu raske og virksomme; mange Udflugter blev foretaget i Byens Omegn og Besøg aflagt paa de Steder, hvor Far og Mor havde færdedes som unge. I Foraaret 1938 blev Far pludselig syg og maatte underkaste sig en mindre Operation, som han trods sit indtil da gode Helbred ikke stod igennem; vort Barndomshjem, som vi havde kendt smukt og uberørt i langt over 30 Aar, led sit første smertelige Tab. I en Nekrolog i et Grenaablad hed det bl. a. om Far: »Personlig var Karmark en stille og yderst beskeden Mand, der aldrig satte sig selv eller sit Arbejde i Positur. Han var nobel og retlinet i al

sin Færd, elskværdig og tjenstvillig overfor alle, han kom i Beroring med og agtet og afholdt som kun faa.«

Hjemmet i Rahbeksallé blev opretholdt endnu et Aars Tid, hvor vi tre, der blev tilbage, boede sammen, indtil vi i Efteraaret 1939 indrettede os i en os bedre passende Lejlighed paa Finsensvej. Endnu i halvandet Aar fik vi Lov at beholde Mor; men i Foraaret 1941 svigtede Mors Hjerte, og efter et kort Sygeleje døde hun i sit Hjem stille og fredeligt, som hendes Liv havde været. Ogsaa i Døden understregedes paa ejendommelig symbolsk Maade den inderlige Forening, der altid bestod mellem vore Forældre, idet de begge døde i Paasken, Far en Skærtorsdag, Mor en Langfredag. Vort Barndomshjem var dermed uigenkaldeligt forbi; men aldrig skal vi glemme vore to stræbsomme Forældre, der virksomme til det sidste forenede al deres Kærlighed for at skaffe os to Børn saa megen Lykke og Glæde i Livet som vel muligt.

C. K.

HASLEV.

»Materialist M. Sorensen og Froken Munch, Viborg, holdt i Fredags Bryllup i Viborg. Ved Ankomsten hertil i Lordags Aftes var hele Bygningen, hvori Hr. Sorensen har Butik og Lejlighed, smukt illumineret og pyntet. Mange Mennesker havde samlet sig paa Gaden foran Huset, og da Vognen med det unge Ægtepar rullede frem, hilste Mængden dem med et rungende Hurra.«

Denne Notits stod i Avisen i Januar 1893. To unge Mennesker skulde til at begynde Livet sammen og bygge et Hjem op for sig selv og for de Born, der senere kom i Ægteskabet.

Hvordan var det gaaet til, at Drengen fra den jydsk Hedegaard nu sad som Materialhandler i Haslev? Havde det ikke været rimeligere, om han var blevet ved den fædrene Jord?

Han maa tidligt have vist Nemme for Bogen, den lille Soren Marius Sorensen. Født 1866 i Lysgaard kom han 7 Aar gammel i Lysgaard

Soren Marius Sorensen og Nikoline Marie Munch 1895.

Skole, og at han har været en Elev lidt ud over det almindelige, vidner bl. a. de meget store Vægkort om, han tegnede i disse Aar. Sit Ønske at faa en Eksamen som Afslutning paa sin Skolegang fik han opfyldt. I 10 Maaneder gik han paa Realskole i Herning og fik sin Præliminæreksamen. Men i disse Maaneder hændte det Gang paa Gang, at han om Lørdagen travede den lange Vej fra Herning hjem til Lysgaard for saa Søndag Aften at vende tilbage til Herning.

Efter Eksamen blev han Discipel paa Apoteket i Randers, og her aabnede et Hjem sig for ham, som han altid senere mindedes med Glæde, Hjemmet hos Onkel Niels og Tante Ane.

Læretiden fulgtes af Medhjælpereksamen, og Fars Hu stod til at tage Kandidateksamen. Men Pengene, kunde de skaffes? Der blev forhandlet frem og tilbage, Bedstefar lovede at hjælpe, men Pengene kom for sent, og Fremtidsdrømmen maatte opgives.

Der var Planer om at rejse til Island eller til Chile, men de blev ikke ført ud i Virkeligheden. Den Plads, der kom til at betyde mest for Fars Liv og Fremtid, var Stillingen som Bestyrer af Chr. E. Munchs Materialhandel i Viborg. Denne Forretning ejedes af Fru Vilhelmine Munch, der sad som Enke med 6 Døtre. Gode Venner blev Far med dem alle 6. Han legede med de smaa og snakkede med de store. Allerbedst blev Forholdet til den ældste Datter, Nikoline Marie Munch. Hun blev hans Forlovede og senere hans Hustru og vores kære Mor.

Far og Mor skabte et dejligt Hjem for os Born. Desværre kastede Sygdom flere Gange Skygger over det. Far led mere end maaske de fleste anede, men tappert stred han for at føre Forretningen videre, for at de, han holdt af, intet skulde mangle.

Far levede for sit Arbejde og for sit Hjem; og naar vi tænker tilbage paa vore Barneaar, er der Minder, som trænger sig frem foran andre, Minder fra Søndagene, hvor Far var hjemme, og hvor Mor stræbte at gøre det festligt for os.

Det store Ur paa Væggen blev trukket op Søndag Formiddag, og saa længe vi var smaa, skiftedes vi til at sidde paa Fars Arm imens. Bagefter læste Far for os: »Terje Vigen« eller »Oktobernatten«, jeg mindes egentlig kun de to.

Saa det festlige Middagsbord, Stilheden bagefter og endelig den dejlige Eftermiddagstur.

Vi kunde gaa i vores Familie, og vi gik gerne. Langt ud travede vi, især om Efteraaret, naar vi kunde gaa ud over Markerne, og bedst var det, naar vi kom saa langt ud, at Far erklærede, at nu vidste han ikke, hvor vi var. Vi kaldte det Vildtur.

Alt for tidligt mistede vi Far. Kun 57 Aar var han, da han gik bort.

Noget senere stod der i Avisen: »Formanden (for Haslev Borgerforening) mindedes afdøde Materialist Sørensen, der i sin Tid var med at stifte Borgerforeningen. Han var en stiltfærdig og rolig Mand, der passede sine egne Sager, men han var en Mand, vi alle saa op til, og derfor vil vi hædre hans Minde i Ærbødighed.«

I 15 Aar derefter forte Mor Hjemmet videre. Saa mistede vi ogsaa hende.

To Menneskeliv var afsluttet, og tilbage har vi Børn nu kun Mindet om vore Forældre, der viste os Vejen frem til et redeligt og arbejdsomt Liv, og som gav os et uforglemmeligt Barndomshjem.

E. M.

KIRSTINE SØRENSEN

f. Pedersen 1871-1937, g. 1901 m. Anton Sørensen f. 1874.

Hun var Idealet af en Hustru og Moder. Trofast og omsorgsfuld, al Tid rede til at ofre sin Tid og sig selv for Mand og Barn. Baade indad mod Hjemmet og udad mod den til Tider ret store Omgangskreds var hun Samlingstegnet. Med sit lyse Sind gjorde hun Livet lettere for sit Hjem og Vennerne. Hun var en god Kammerat, der troligt hjalp, hvor Hjælp tiltrængtes, og en god Økonom, der al Tid fik noget tilovers. Hendes Minde og gode Eksempel leve længe i Slægten.

A. S.

Kirstine Pedersen 1925.

Antons to Børnebørn: Jørgen Dahm Frederiksen og Erik Dahm Frederiksen gennem dem skulde være i Stand til at danne sig et Billede af deres Bedsteforældres Hjem, saaledes som dette var, inden Doden bortrev den ene af Ægtefællerne; thi selvom Jørgen og Erik altid vil kunne

mindes deres Bedstemoder, saa var de dog ved hendes relativ tidlige Død 1937 saa smaa (henholdsvis 8 og 5 Aar), at noget egentligt Billede af Hjemmets Aand ikke har kunnet danne sig i deres Bevidsthed.

Anton Sørensen drog Efteraaret 1908 med sin Hustru og Datter fra Lysgaard Brugsforening til København for at overtage en Stilling i Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Familien slog sig ned i en lille Lejlighed paa Christianshavn, i umiddelbar Nærhed af Skydeskolen, hvor Tante Kirstines eneste Søster og dennes Mand Korpsofficiant M. Bækgaard i en lang Aarrække boede med deres tre Børn. Mellem de to Familier har der alle Dage været den nærmeste og smukkeste Beroring.

Tante Kirstines og Onkel Antons Hjem var altid et gæstfrit Samlingssted ikke blot for den nærmere Familie, men ogsaa for jyske Venner, naar disse aflagde Hovedstaden Besøg; Familien fra Haslev var hyppige Gæster, og selv mindes jeg den lille Christianshavnerleilighed i Overgaden o. Vandet fra mit første Københavnerbesøg i Sommeren 1911, hvor jeg sammen med mine Forældre og Søster i fire varme Augustdage oplevede mere af Stadens Herligheder og Kunstskatte, end jeg har naaet at se i de 20 Aar, jeg senere har boet i Byen.

I 1916 flyttede Familien til en større Lejlighed paa Sundholmsvej, som de beboede i over 20 Aar, og til Hjemmet dér er for os af den yngre Generation, der efterhaanden var voxet til og opholdt os i Kbh., mange smukke Minder knyttet om hyggelige og fornøjelige Timer, tilbragte hos Onkel og Tante, med Tante Kirstine som det straalende omsorgsfulde Midtpunkt; — hun der altid paa sit muntre jyske Maal, som hun stedse bevarede, forsikrede, at hun godt vidste, at hendes Kager og hendes Mad ikke smagte ret godt, skønt Fade og Skaale af enormt Omfang forsvandt i unge Munde, hvis daglige Kost ellers var fra Studenternes billige og ikke særlig afvejlende Madsteder. Vi, der som ganske unge med store Forventninger kom til Hovedstaden, lærte snart af personlig Erfaring den gamle Sandhed at kende, at intet Sted kan man føle sig mere ensom end i en stor By; meget kærkomment var det derfor for os, at vi vidste, at det ikke var tomme Talemaader, naar Tante forsikrede os, at vi var velkommen hos dem til enhver Tid, — og jo hyp-

pigere des bedre. Navnlig i Begyndelsen af 20erne var et stort Antal af os unge samlede i København, og det blev snart en Selvfølge, at vi Søndag efter Søndag Vinteren igennem samledes i Hjemmet paa Sundholmsvej, hvor Timerne fløj hastigt hen, ofte under Diskussioner om Emner fra den Lærdom, vi havde indhøstet paa Byens Lærceanstalter, — medens vor gode Tante Kirstine ikke forsømte at tænke paa det materielle Underhold af Gæsterne. I 1919 havde Onkel og Tante sammen med Familien Bækgaard købt en stor Grund ved Hareskov, som de beplantede og paa hvilken de opførte to Sommerhuse. Weekend efter Weekend Somrene igennem blev tilbragt dér, og var man Vintersondagene sikre paa at være velkomne i Hjemmet paa Sundholmsvej, var man ikke mindre sikker paa en hjertelig Modtagelse, hvis man dukkede op i Laagen til den smukt anlagte Have, der snart voxede til og blev til grumme megen Glæde for os alle. Den Samfølelse mellem os Kusiner og Fætre, der var grundlagt i Barndomssommerferierne hos vore Bedsteforældre i Lysgaard, kunde ved disse hyppige Sammenkomster hos Onkel og Tante efter at vi var blevet voxne ikke andet end fornyes, og det er da ogsaa hævet over enhver Tvivl, at hvor langt Livet end vil bringe os fra hverandre, vil vi altid føle os nærmere forbundne, end Tilfældet hyppigst er mellem Søskenbørn.

I Sommeren 1925 drog Kusine Katrine efter tilendebragt Uddannelse paa Femmers Kvindeseminarium som Lærerinde til Koldby Skole i Thy, og 25/XI 1927 holdt hun Bryllup med Stedets Førstelærer: Kristian Dam Frederiksen. I 1929 forøgedes den unge Familie med en Søn: Jørgen Dahm Frederiksen og i 1932 med endnu en Søn: Erik Dahm Frederiksen. Som den kærlige Mor, Tante Kirstine altid havde været, er det ikke at undre sig over, at hun i Tankerne levede mere end sit halve Liv hos Familien i Thy; med stor Forventning saa hun hen til dennes Besøg i Sommerferie og ved Juletid i Kbh. og hendes og Onkels aarlige Paaskebesøg i Koldby, og hun oplevede den store Lykke gennem en Aarrække at se sin Datters og Svingersons gode Kaar og Bornebørnernes første Opvæxt.

Ved Nytaarstid 1937 kastedes Onkel paa et langt Sygeleje og maatte gennemgaa nogle store Operationer; skønt Tilstanden gennem Maane-

der for menneskelige Øjne saa ret haabløs ud, rettede han sig dog paa ny, men ret som man glædede sig over, at Familien nu skulde se lysere Tider igen, blev Tante Kirstine syg og døde efter en Blindtarmsoperation Nov. 1937. Ikke blot for hendes Mand og Datter og nærmeste Familie var dette et smerteligt Tab; men alle vi, der var hyppige Gæster i hendes Hjem, — og det var mange —, og som havde lært at holde af hende for hendes kærlige Sind og mange ypperlige Egenskaber, vil altid savne hende dybt. Tante Kirstine hørte til de sjældne Mennesker, der levede et helt selvforglemmende Liv, som en Selvfølge kun optaget af at hjælpe andre og at gøre andre glade.

C. K.

KIRSTINE PEDERSENS FORSLÆGT.

Knækkeborggaard, Matr. Nr. 1 i Knækkeborg, Lysgaard Sogn og Herred, er en ganske almindelig Bondegaard, er sikkert meget gammel og har saavidt vides altid været Selvejergaard i Modsætning til næsten alle de øvrige Gaarde i Sognet, der har været Fæstegods, vel til Hald Hovedgaard. Til Gaarden hørte i sin Tid to mindre Fæstehuse, der laa i en Udkant af Marken tæt ved hinanden. At Gaarden har været noget for sig og den fornemste i det lille Sogn, synes ogsaa at fremgaa af, at det øverste Stolestade i Kirken fra gammel Tid har været forbeholdt Gaarden's Beboere. Gaarden skal være flyttet to Gange, og dens første Plads paavises Sydvest for dens nuværende. Paa hvilken Tid den første Flytning fandt Sted vides ikke, men det er længe siden, den sidste skete, vistnok 1867. Den anden Gaard var omkring 1850 af ret anseelig Bygning med tre lange Længer og aaben mød Syd med Have foran, hvor der var store Træer og en Dam, udenfor Haven var en større Dam, der brugtes som Vandingssted. Stuehuset var rummeligt med store Værelser og en lang Gang langs Ydermuren.

Peter Hansen ejede Gaarden 1688, derefter solgtes den flere Gange og havde en Tid Ejer sammen med Marsvinslund, men i 1767 solgte Christen Nørbjerg Marsvinslund og Baastruphus og beholdt selv Knækkeborggaard, som han saa omkring 1780 solgte til Christen Nielsen Lund ogsaa kaldet Christen Nørbjerg efter Formanden. Denne Christen Nielsen Lund, f. 1750, og det ældste kendte Led af denne Slægtsgren. Han var Hestehandler og rejste det meste af Tiden til Markeder, og

Knækkeborggaard.

det er troligt, at den Lyst og Evne til Handel, der har kunnet spores i flere Slægtled, stammer fra ham. Men rejste han meget, glemte han dog ikke at passe Gaarden, hvert Foraar og Efteraar kom han hjem med et Kobbelt Heste, som maatte gøre Markarbejdet, inden de igen skulde til Marked.

Han var gift med Anne Pedersdatter, f. 1760, og i Ægteskabet var der en Datter og to Sønner. Christen Nielsen Lund døde 1815 og hans Hustru 1822. Den ældste af Sønnerne, Peder Christensen, fik Gaarden og var først gift med Marie Pedersdatter fra Sjørslev, og i dette Ægteskab var der fire Sønner og en Datter. Efter Marie Pedersdatters Død blev han ret snart gift med Karen Olesdatter fra Engsvang; der var tre Sønner og en Datter i dette Ægteskab. Den ældste Søn, Ole Pedersen fik Gaarden.

Søren Pedersen (Knækkeborg), der var næstældste Søn i Peder Christensens andet Ægteskab, blev efter hvad Lysgaard Sogns Kirkebog fortæller, født 20. og hjemmedøbt 21. Januar 1828 som Søn af Peder Christensen, Gaardmand i Knækkeborg og Hustru Karen Olufsdatter. Faddere ved Fremstillingen i Kirken var: Michel Madsens Kone af Almind, Anders Mostgaard Smed, Almind Mark, og Ungkarle Søren

Mortensen og Christen Nielsen af Katballe. — Drengen har muligvis været skrøbelig, da han saa hurtigt er blevet hjemmedøbt, eller det er maaske et Levn af Fortids Tro, at det var nødvendigt at kristne Barnet straks, at onde Magter ikke skulde skade det. I al Fald havde Søren i det allermeste af sin Levetid et ualmindelig godt Helbred. Fra Sommeren 1841 — 13 Aar gammel — til efter Nytaar 1842 tjente han som »Quæghyrde« i Thorning Præstegaard til sin Husbonds Tilfredshed; han har nok samtidig gaaet til Konfirmationsforberedelse, det har været en praktisk Ordning, der er nemlig ca. 10 km fra Knækkeborg til Præstegaarden, saa i den Tid, det tog at komme Vejen frem og tilbage, kunde der gøres megen Nytte, hvilket Præsten, der var meget nøjeregnende, nok har kunnet forklare. Søren har næppe faaet noget for sin Ulejlighed med Præstens Høveder. Samme Foraar blev han udskrevet af Skolen, og ved den afholdte Eksamen »erholdt han: God Kundskab i hvad der efter Anordningerne skal læres i Almueskolerne paa Landet.« Efter sin Konfirmation samme Foraar kom han til Katballegaard, hvor han tjente i 7½ Aar, den sidste Tid som Forkarl, og han fik det Skudsmaal af »Gammel Knudsen«, »at han i hele sin tjeneste Tid har opført sig tro og skikkelig.«

Efter at have været Dragon i Randers i 1½ Aar kom han til at opkøbe Uld, Huder og Skind for I. C. Jensen i Lysgaard og senere for Broderen H. C. Jensen — Firmaet H. C. Jensen og Søn, København. De Jensener var meget dygtige Forretningsmænd og opkøbte Produkter over store Dele af Landet. Søren Knækkeborg maatte ture Landet rundt og døje mange Strabadser, men han havde Lyst og Anlæg for Handel og forstod at snakke med Folk, saa her var han paa sin rette Hylde. Han blev da ogsaa ved at handle med Huder og Skind, til han var langt over de 70.

Skønt han ikke havde nogen større Interesse for Landbrug, fik han dog et Stykke af Gaardens Mark ud mod Vest, og her byggede han i 1856. Tre Aar efter byttede han Ejendom med sin Svoger og kom derved til at bo i Vranum, Almind Sogn. Det var kun en lille Bedrift, men det passede godt. Handelen havde jo hans store Interesse, og dertil kom, at han ret snart fik en Del offentlige Hverv, og, som det altid gaar,

naar det opdages, at en Mand har Evner og Anlæg for dette Arbejde, Hvervene blev efterhaanden mange. I en længere Periode var han Medlem af Sogneraadet for Vium, Almind og Sjørslev Kommune, og han maa have rogtet Hvervet tilfredsstillende, idet han, da han fra-
traadte, fik et Stueur og et Lommeur som Tak fra Sognets Beboere. Fra omkring 1878 og i over 25 Aar var han Sognefoged og fik Danne-
brogmændenes Sølvkors, hvilket var ham en stor Glæde. Desuden var han i en lang Aarrække Vur-
deringsmand i Landbygningernes Brandforsikring. Han var Medstifter af og i Bestyrelsen for Almind Sogns Sparekasse. Han og maaske ikke mindst hans Hustru var stærkt kirkelig interesseret og søgte i flere Aar til Lysgaard Kirke, hvor den grundtvigske Præst Spleis virkede, og sammen med Troels Jensen, Troels Nielsen og hans Svogre Brodrene Jens, Jesper og Andreas Svendsen gik han i Spidsen for Arbejdet med at faa Friskolen opret-
tet, og dette lykkedes, og Skolen har forlængst haft 50 Aars Jubilæum. I 1864, 9. Juli, var han blevet gift med Marie Katrine Pedersen, f. 22. Maj 1840, fra Vranum, Almind Sogn; hun horte til Sognets mest ansete Slægt og var opkaldt efter sin Farmoder Marie Cathrine Pedersdatter, der var gift med Gaardejer Jens Svendsen i Vranum¹, og deres Søn Peder Jensen (Svendsen) var født 23. September 1800 og blev gift med Ane Kirstine Jespersdatter,

Ane Kirstine Jespersdatter.

1 Almind Sogns Kirkebog for 1799.
Fredag 4 October meldte sig for at indtræde i lovligt Ægteskab Ungkarl Jens Svendsen af Almind og Pige Marie Katrine Peders Datter af Vranum. Forlovere: Gaardmand Peder Therkildsen og Gaardmand Peder Pedersen af Almind. Brylluppet fandt Sted 1. Novbr. 1799.

f. 9. September 1807, Datter af Gaardejer Jesper Christensen og Hustru Else Marie Pedersdatter af Vranum. Peder Jensen (Svendson) og Ane Kirstine Jespersdatter var, som det vil kunne ses, Marie Katrines Forældre.

Om Trine Knækkeborg, som hun hed i daglig Tale, skriver den af hendes Svigersønner, der kendte hende bedst:

Hun var en sjælden elskelig Kvinde, ejegod og opofrende ligesom hendes Moder og et Par af hendes Brødre. Hendes Moder var en lille mild og kær Bedstemoder, der kunde tale med ældre og yngre paa en saadan Maade, at de fik Følelsen af at staa overfor et alvorligt Meneske, der, naar Livet her er endt, vidste, hvor Rejsen gik hen. Trine Knækkeborg slægtede sin Moder paa i Ordets bedste Betydning, hun var medfølelse som faa, og intet var for godt til at gives hen til dem, hun holdt af, og saa kunde hun le saa hjerteligt. — Det var hende til stor Glæde, da det første Barnebarn kom, og naar hun havde det paa Armen eller ved Haanden, var det Barnet, der bestemte Vejen og Farten. Ved Besøg i Datterens Hjem i Viborg glædede hun sig over de mange moderne og praktiske Indretninger, hun der saa, kun holdt hun ikke af Gassen, fordi det var saa svært at puste den ud.

Og om Søren Knækkeborg skriver samme:

Det er rimeligt, at Hvervene som Sognefoged og Vurderingsmand stjal nogen Tid, Afstandene var ikke al Tid korte — til Herredskontoret i Kjellerup var der ca. 15 km — og der skulde snakkes og sporges Nyt undervejs. Hver Lørdag gik til Handel med Huder og Skind paa Torvet i Viborg baade Sommer og Vinter, og Vejen tilbagelagdes gerne paa en eller anden Slagtervogn fra Sognet. Tiden, der gik til at passe disse Ting, maatte tages fra Landbruget derhjemme, der af den Grund ikke blev passet paa allerbedste Maade, men blev overladt til Hustruen og Børnene. — Søren Knækkeborg var en pæn Mand, rask i sine Bevægelser, og Benene lystrede ham godt, det var en Fornøjelse at se ham gaaende hen ad Vejen med den uundværlige Tobakspibe i Munden. En af hans store Dage var den aarlige Session i Kjellerup, naar Sognets Karle skulde udskrives, et Aar var særlig stolt, da der blev udskrevet 10 og deraf flere Gardister. Han havde selv været Dragon og vilde

gerne »snakke Soldat« med en af sine Svigersønner, og en Gang fik han fat paa dennes Sabel og listede sig udenfor og foretog nogle drabelige Hug. Almind var ellers et meget fredeligt Sogn, hvor der sjældent var Lejlighed til at optræde som Politi, men det fortælles dog, at han ved et politisk Møde i Provinsieaarene maatte bruge sin Myn-dighed og skaffe Ro og Orden.

M. J. J. B.

Ved sin Handel var Søren Knækkeborg blevet en efter Tiden Forhold ret formuende Mand, men han var meget hjælpsom, og han tabte mange Penge som Kau-tionist og Laangiver.

Katrine Knækkeborg døde den 4. Januar 1896. Det var et Slag, som hendes Mand aldrig forvandt, nu gik det rask ned ad Bakke med Kræfterne paa alle Maader, han levede dog til 30. November 1905. De blev begge begravede paa Almind Kirkegaard.

I Ægteskabet var der to Døtre, Karoline f. 14/4 1867 g. m. Korps-officiant Marius J. J. Bækgaard, og Kirstine f. 23/12 1871, d. 17/11 1937, g. m. Anton Sørensen.

Søren Pedersen Knækkeborg.

PEDER CHRISTENSEN

i Graaskov, Thorning Sogn.

f. 14. August 1823. d. 14. August 1913.

Pe Skov var gift med min Faders Moster og horer saaledes ikke med i den snævrere Kreds af Familiemedlemmer, som det her har været den

Pe Skov.

nærmeste Opgave at omtale, saavidt dette har været gorligt; men da der til Erindringen om ham knytter sig saa mange glade Minde fra min Barndom og Ungdom, skylder jeg at sætte ham et lille Eftermæle. Hjertet hoppede i mig af Glæde, naar hans brede, stoute Skikkelse kom jævnt og tungt skridende henover Marken; der var saa en Dag eller maaske endda to med Løjer og glade Timer i Vente. Han fortalte Historier og Oplevelser med alvorlig og troværdig Mine; men Øjnene glimtede af Lune og Skælmeri, og Gavtyvestreger og Løjer var han altid oplagt til. Han

havde vist sjældent Overtøj med paa sine Vandringer rundt til Familie og Venner, kun klædt i graat, lidt lyst, hjemmegjort Vadmæl, Frakke med Skoder og oftest en Kabuds paa Hovedet, sjældnere en sort bredskygget Grundtvigianerhat og sin store Merskumspibe med Hjortetaks-

knopper i Munden eller i Baglommen, og om Efteraaret havde han sit Jagtgevær over Skulderen. Han var en lidenskabelig Jæger, til han var højt op i Aarene; da han var over de 70, klagede han kun over, at det kneb ham at faa Ram paa Agerhønsene, Synet begyndte at svigte; men han gik sin Alder til Trods en hel Dag gennem Pløjemark og Lyng uden at trættes. Og naar han saa om Aftenen havde faaet et solidt For og sad ved en Kaffe-punch, foldede han sig rigtigt ud med Historier og mærkelige Oplevelser. Han vilde gerne i godt Selskab have en Kaffe-punch, og hvis Lejlighed bød sig, vilde han godt have mange, men han saas aldrig beruset, kun glimtede Øjnene dobbelt underfundigt.

Han var en Kraftkarl af den gamle Slags og kunde udholde utrolige Strabadser, vaage mange Nætter i Rad og dog være veloplagt og straalende af Livslyst. Han kunde som ældre Mand hamle op med Ungdommen paa et Dansegulv. Naar han udpaa Natten syntes, at Stemningen begyndte at blive mat, raabte han til Spillemanden: Maa vi saa faa 27 Zweitrit, og han var første Mand paa Gulvet til dem alle, og undertiden var han den eneste, der holdt ud til den sidste Ende.

Sidste Gang vi saas var faa Maaneder før hans Død, han var blevet gammel, men endnu kunde dog hans Øjne glimte, som naar han i gamle Dage fortalte en god Historie. Han døde stille og fredeligt paa sin 90 Aars Fødselsdag.

A. S.

Som de vigtigste Kilder til nærværende skal nævnes :

- I. Kinch : Ribe Bys Historie.
- N. P. Nielsen : Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg.
- C. Klitgaard : Kjerulfske Studier.
- C. Klitgaard : Hvetbo Herred.
- Knud Aagaard : Tørninglen.
- C. Svanholm : Notitser om Sebberkloster.
- Kaj Larsen : Danmarks Kapervæsen.
- S. V. Wiberg : Dansk Præstehistorie.
- Vendsyssels Aarbøger.
- Personalhistorisk Tidsskrift.
- Samlinger til jydsk Historie og Topografi.
- I Rigsarkivet og Landsarkiverne i Odense og Viborg er fundet meget værdifuldt Stof, og Personalet der har ydet fortrinlig Hjælp ved Eftersøgningen. Sidst, ikke mindst, skyldes Tak for Hjælp ved Udformning og Tilrettelægning af Stoffet til Postassistent Frk. E. Karmark og cand. theol. Chr. Karmark.

Bidrag mærket

- A. M. J. skyldes Fru Anna Marie Jäckel.
- C. K. — cand. theol. Chr. Karmark.
- E. M. — Fru Ebba Muurmann.
- L. L. — Fabrikant Ludvig Langhorn.
- M. J. J. B. — Korpsofficiant M. Bækgaard.
- N. N. — Kirkegaardsinspektør N. M. Nielsen
- A. S. — Anton Sørensen.